

 IN ONZE GEMEENTEN

Brucity: pronkstuk van het stadsbestuur van Brussel

 SPECIAL

Werkgroep gemeentefinanciën: eerste resultaten

 EUROPAGINA

ALDA: in naam van de lokale democratie

Nieuwsbrief

Stad en Gemeenten van Brussel-Hoofdstad

SPECIAL
VROUWEN IN DE
POLITIEK: NOG EEN
LANGE WEG TE GAAN

Nr. 135

AFGIFTEKANTOOR : BRUSSEL X
TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
SEPTEMBER-OKTOBER 2023 2023
ERKENNINGNUMMER P 921662

 BRULOCALIS
VERENIGING STAD & GEMEENTEN VAN BRUSSEL

Het Ultieme Stemhokje®

Het lijkt nog heel ver weg, maar op 9 juni 2024 vinden de Europese Verkiezingen plaats. In oktober 2024 zijn in België de provincieraads-, gemeenteraads- en districtraadsverkiezingen. Vandaar dat wij u graag onze stemhokjes onder de aandacht willen brengen. Ons stemhokje voldoet aan het Koninklijk besluit BIZA (febr. 2023) met een hoogte van 2.10 mtr.

Het Ultieme Stemhokje® 1,0 x 1,0 x 2,1 mtr.

Het Ultieme Stemhokje® Plus 1,5 x 1,5 x 2,1 mtr. voor toegankelijkheid mindervalide

Het lichtgewicht, snel opstelbare/invouwbare Ultieme Stemhokje® zonder losse onderdelen bewijst al 15 jaar zijn dienst bij de verkiezingen en is dus uitermate duurzaam. Inmiddels zijn er ruim 65.000 geleverd in meer dan 12 landen waaronder aan meer dan 110 gemeentes in België. Er is inmiddels weer zeer veel belangstelling in België voor onze stemhokjes. De multifunctionele eigenschappen zijn ook nog steeds een pluspunt.

Schrijfblad geïntegreerd en in hoogte verstelbaar

Stemhokje ingevouwen 74 mm

Scheidingswand 1 x 2 mtr., koppelbaar

Voor meer info, afbeeldingen, specificaties en prijzen (geldig t/m 31-12-2023) zie verkiezingsshop.nl.

Wij komen graag in uw gemeente langs voor een vrijblijvende demo. Op 24 en 25 oktober 2023 staan wij met het stemhokje op het congres van Burgerzaken Vlaanderen in Sint Niklaas.

Van Beem & Van Haagen info@vbenvh.nl +31 20 314 0900

INHOUD

EDITORIAAL: D - 1 JAAR 04

SPECIAL VROUWEN IN DE POLITIEK

DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN IN DE POLITIEK: DE SITUATIE IN BELGIË, BRUSSEL EN EUROPA	06
HOE DE POLITIEKE CARRIÈRE VAN VROUWEN WORDT AFGEREMD	08
MAATREGELEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGEN OM VROUWEN IN DE POLITIEK TE ONDERSTEUNEN	11
WAT KUNNEN MANNELIJKE VERKOZENEN DOEN?	13
VROUWEN IN DE POLITIEK: HOE ZIT HET IN DE OCMW'S?	14

SPECIAL GEMEENTEFINANCIËN

EERSTE RESULTATEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN, EEN INITIATIEF VAN DE CONFERENTIE VAN BURGEMEESTERS	16
CHRISTOS DOULKERIDIS: "WE MOETEN GEMEENTEN WEER FINANCIËEL GEZOND MAKEN"	21
EN DE ANDERE LEDEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN?	23

IN ONZE GEMEENTEN

BRUCITY: DE STAD BRUSSEL KIEST VOOR EEN NIEUW GEBOUW EN EEN DOORGEDREVEN DIGITALISERING	26
---	----

ONDER DE LOEP

BESTUURLIJKE POLITIE: EEN COMPLEET DOSSIER (5/5), DE BEGINSLEN VAN BEHOORLIJK BESTUUR	30
---	----

NIEUWS VAN HET GEWEST

BE RUNNING, STAPPERS EN LOPERS TEN DIENSTE VAN DE OPENBARE RUIMTE	34
---	----

NIEUWS VAN HET GEWEST

HET NOODZAKELIJKE OVERLEG TUSSEN DE GEMEENTEN EN HET GEWEST VOOR DE CLEAN.BRUSSELS-STRATEGIE	36
--	----

EUROPAGINA

ALDA IN DE BRES VOOR DE LOKALE DEMOCRATIE, ZOWEL IN EUROPA ALS DAARBUITEN	38
---	----

EUROPAGINA

DE EUROPESE VERENIGING VOOR LOKALE DEMOCRATIE (ALDA) EN BRULOCALIS: GELIJKLOPENDE DEMOCRATISCHE WAARDEN	41
---	----

EUROPAGINA

ELDW - EUROPESE WEEK VAN DE LOKALE DEMOCRATIE, EDITIE 2023: "DEMOCRATISCHE VEERKRACHT BINNEN LOKALE GEMEENSCHAPPEN"	44
---	----

Nieuwsbrief

Stad en Gemeenten van Brussel-Hoofdstad

Nr. 135

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
SEPTEMBER-OKTOBER 2023

DIRECTIE:
Corinne François

COÖRDINATIE:
Quentin Vanhay

REDACTIE:
Céline Mercier, Quentin Vanhay, William Verstappen, Lejla Celikovic, Justyna Podrazka, Lisa Thibaut, Frédéric Raynaud, Akara Chy

VERTALING:
Patrice Van Laethem, AV Translations, Logos Language

SECRETARIAAT:
Joao André

ABONNEMENTEN:
02 238 51 49
welcome@brulocalis.brussels

RECLAME:
Target Advertising
02 880 59 14 of 081 55 40 78
www.targetadvertising.be

Credits foto's:
Belga Image, Unsplash, Pixabay, Pexels

FOTO COVER:
Shutterstock

Nieuwsbrief wordt gedrukt op 100% gerecycleerd papier.

Cette revue existe aussi en français. Si vous souhaitez recevoir le Trait d'Union, contactez notre secrétariat: welcome@brulocalis.brussels

Sinds 2002 is Nieuwsbrief-Brussel integraal beschikbaar op www.brulocalis.brussels

BRULOCALIS
Koningsstraat 168 - 1000 Brussel
Tel 02 238 51 40
welcome@brulocalis.brussels
www.brulocalis.brussels

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

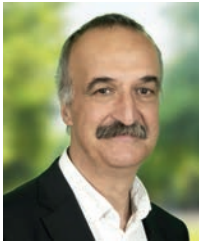

be
be.brussels

Belfius
Bank & Verzekeringen

ethias

NIEUWSBRIEF
SEPTEMBER-OKTOBER 2023 2023

03

D - 1 JAAR

Bij het ter perse gaan van dit nieuwe nummer zijn we nog maar één jaar verwijderd van de volgende gemeenteraadsverkiezingen in 2024. Een belangrijk moment voor al wie actief is in de wereld van de Brusselse lokale besturen.

Brulocalis sprak met Antonella Valmorbidia, voorzitter van ALDA, de Europese vereniging voor de lokale democratie. Zij haalt drie grote uitdagingen aan voor de democratie van vandaag: de genderkwestie, de milieu- en klimaatcrisis en de politieke radicalisering en de opkomst van het extremisme. Brulocalis ging tijdens haar algemene vergadering dieper in op de eerste kwestie. Wat staat er in de weg van de vrouw in de politiek? Het antwoord vind je in dit nummer in onze eerste special. Tussen nu en volgend jaar moeten oplossingen worden bedacht voor elk wetgevend en uitvoerend orgaan en voor elke politieke partij of instantie.

De tweede uitdaging is actueler dan ooit. We moeten onze steden duurzaam en veerkrachtig maken. Elke zomer zien we in Europa telkens weer die uitzonderlijke (en buitengewoon onrustwekkende) klimaatverschijnselen opdoemen.

De derde uitdaging is zeker niet de minste. Aan de vooravond van een nieuwe verkiezingscampagne moet iedereen zijn verantwoordelijkheid nemen en een simplistisch en gepolariseerd discours vermijden. Laten we onze plicht waardig vervullen en ervoor zorgen dat we “het debat naar een hoger niveau kunnen tillen”. In haar laatste essay, *Sagesse du politique* (De wijsheid van de politiek), verwoordt de Franse filosofe Perrine Simon-Nahum het zo: democratie is het georganiseerd meningsverschil waar in tegenstelling tot een dictatuur ideeën met elkaar botsen. We moeten vasthouden aan de debatcultuur en het kritisch denken blijven aanleren. We mogen niet toegeven aan de verleiding om met elkaar in de clinch te gaan, of aan de snelle oplossing (het welbekende “men moet maar...”) en aan persoonlijke beschimpingen die het democratische ideaal corrumperen. Democratie is de zoektocht naar consensus tussen verschillende partijen met uiteenlopende belangen voor het algemeen welzijn en het algemeen belang. Democratie is een proces van lange adem. Ze mag niet stranden in allerlei overhaaste, autoritaire verhalen waarin ons de hemel op aarde wordt beloofd. De democratie is zeker niet perfect, maar, en om Sir Winston Churchill te parafraseren, de democratie is de minst slechte staatsvorm.

We mogen dat niet vergeten bij burgerparticipatieprojecten. Je hebt tijd nodig voor een participatieve democratie - de gemeentediensten hebben tijd nodig om dit soort projecten op te starten, tijd om ze in de praktijk te brengen en krachten te bundelen, tijd om de resultaten tot bloei te zien komen... maar het komt de aangetaste sociale cohesie van de laatste jaren ten goede. Via lokale buurtprojecten leren bewoners elkaar kennen, raken ze betrokken bij hun buurt, verenigen ze zich rond bepaalde waarden en gaan ze een engagement aan. Ze worden aangezet tot actief burgerschap en worden verantwoordelijke, actieve, kritische en solidaire burgers.

De Brusselse laureaten van de Europese Week van de Lokale Democratie 2023, die elk jaar rond 15 oktober plaatsvindt, worden in dit nummer voorgesteld. De Week is meteen een nieuwe kans om met burgers te praten over lokale democratie en over de stempel die ze op de dagdagelijkse lokale politiek in hun gemeente kunnen drukken.

Olivier Deleuze,
Voorzitter Brulocalis

VROUWELIJKE VERKOZENEN: ANDERE WAARDEN IN HET VOORDEEL VAN DE DEMOCRATIE

Brulocalis heeft ervoor gekozen om de special van de Nieuwsbrief nr 135 te wijden aan het debat dat tijdens onze Algemene Vergadering van 21 juni werd gehouden over het onderwerp “*Vrouwen in de politiek: stand van zaken aan de vooravond van de volgende verkiezingen in 2024*”. We hebben een aantal sprekers (door omstandigheden enkel vrouwen, er zijn nog maar weinig mannelijke experts in de materie) uitgenodigd om deel te nemen aan dit debat, dat werd gemodereerd door Joyce Azar, journaliste en columniste voor de RTBF en hoofdredactrice van DaarDaar:

- **Clémence Deswert, doctorandus politieke wetenschappen/onderzoekster NFWO aan het Centre d'étude de la vie politique (Cevipol) van de ULB;**
- **Meron Knikman, Voorzitter van de Vrouwenraad;**
- **Jaimie Just, Adviseur – Gelijkheid en diversiteit bij de Council of European Municipalities and Regions (CEMR);**
- **Laetitia Martinez, Gemeenteraadslid in Creusot (Frankrijk), ondervoorzitter van de Regio Bourgogne-Franche-Comté, lid van het netwerk Élués Locales.**

In dit dossier gaan we in op een aantal thema's die tijdens dit debat aan bod zijn gekomen, en bespreken we een aantal punten die volgens ons van belang zijn voor de plaatselijke besturen in Brussel. Hoewel vrouwen, in vergelijking met andere Europese landen, redelijk goed vertegenwoordigd zijn in de Belgische politiek, zien we dat zij de politiek ook relatief snel de rug toekeren. Waarom is dat? Wat zijn de belangrijkste obstakels die zij tegenkomen in de politiek? Welke maatregelen kunnen genomen worden en wat zijn mogelijke oplossingen? We trachten in deze editie een antwoord te geven op deze vragen aan de hand van een aantal artikels en interviews met Olivier Deleuze, voorzitter van Brulocalis en burgemeester van Watermaal-Bosvoorde, en Sophie Querton, voorzitter van het OCMW van Schaarbeek.

> Van links naar rechts: Joyce Azar, Clémence Deswert, Jaimie Just en Meron Knikman (Laetitia Martinez sprak vanop afstand via videoverbinding).

> Céline Mercier, verantwoordelijke van de dienst INFOCOM bij Brulocalis

DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN IN DE POLITIEK: DE SITUATIE IN BELGIË, BRUSSEL EN EUROPA

Het debat over de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek stopt niet aan onze landsgrenzen. En hoewel België het op dit vlak beter doet dan vele andere Europese landen, bestaan er ook bij ons nog een aantal hardnekkige valkuilen voor vrouwen. Ook in België kunnen er dus nog zaken verbeterd worden.

> België was het eerste land ter wereld waar quota werden ingevoerd.

HET EERSTE LAND TER WERELD DAT QUOTA HEEFT INGEVOERD

In 1994 was België het eerste land ter wereld dat quota voor vrouwen op kieslijsten invoerde en toepaste.

Quota zijn geen doel op zich, maar een manier om te komen tot meer pariteit in de wetgevende en uitvoerende politieke organen. Quota moeten de deelname van mannen en vrouwen aan het politieke leven in evenwicht te brengen, en zo de vertegenwoordiging van vrouwen verhogen op plaatsen waar mannen van oudsher de plak zwaaien.

De eerste quota in België streefden naar maximaal drie kwart kandidaten van hetzelfde geslacht op de lijsten (gemeenteraadsverkiezingen in 1994) en vervolgens twee derde in 2000. Echte pariteit (50-50) werd pas nagestreefd en toegepast bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. Om meer vrouwen bovenaan de lijsten te krijgen, past het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2006 een systeem toe waarbij mannen en vrouwen elkaar afwisselen op de eerste twee plaatsen. Om te voorkomen dat vrouwen altijd onderaan de lijsten zouden staan, werd dan in 2018 voor het eerst het rits-principe toegepast (mannen en vrouwen afwisselend op de gehele lijst).

1. "Vrij veel vrouwen in Brusselse lokale politiek", Nieuwsbrief nr 128, <https://brulocalis.brussels/sites/default/files/2022-08/tub-128-nl-v2.pdf#page=5>
2. Oorspronkelijke Engelse titel: "Women in Politics – Local and European Trends", CEMR, 2019, https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Study_Women_in_politics_EN.pdf; fiche "Belgium" pagina 62.
3. "Vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek in Europa – Een studie uitgevoerd door de European Women's Lobby", Oorspronkelijke Engelse titel: "Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe – A Study by the European Women's Lobby", Maart 2023, https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/final_wjp_study-3.pdf

Wat betreft uitvoerende organen, moet in alle regeringen van het land alles gemengd zijn, hoewel hier formeel geen quota voor bestaan.

De situatie in Brussel

Op de [website](#) van het Instituut voor de *Gelijkheid van Vrouwen en Mannen* (IGVM) staan een aantal tabellen die de evolutie van de vertegenwoordiging van vrouwen in de verschillende politieke organen (wetgevende en uitvoerende) weergeeft. En dat vanaf de verkiezingen in 1994, tot aan de meest recente verkiezingen in 2019.

Zoals we in een vorige editie van ons magazine [Nieuwsbrief](#)¹ al aangaven, is de lokale politiek in Brussel relatief sterk vervrouwelijkt in vergelijking met andere gewesten. Sterker nog, sinds de benoeming van drie burgemeesters in 2022 is meer dan een kwart van de Brusselse burgemeesters een vrouw. Dit is nog altijd verre van echte pariteit, maar het is nog altijd beter dan in andere gewesten.

TOONAANGEVEND IN EUROPA

Als we de Belgische situatie vergelijken met die van onze bureaus in Europa, dan scoren wij beter op het vlak van pariteit. Jaimie Just van de CEMR, presenteerde de belangrijkste bevindingen van hun [studie](#) uit 2019 met als titel "*Vrouwen in de politiek – Lokale en Europese trends*"² die de situatie in 41 landen van ons continent vergeleek. Met 39% lokaal verkozen vrouwen staat België in de top 5, op gelijke hoogte met Finland en Noorwegen, terwijl het Europese gemiddelde 29% bedraagt. De European Women's Lobby (de Europese vrouwenlobby) kwam in een recentere [studie](#) van maart 2023³ tot dezelfde conclusie. Ook daar veroverde België een plek in de kopgroep van Europese landen waar vrouwen het best vertegenwoordigd zijn in de politiek.

Hoewel we deze evolutie alleen maar kunnen toejuichen, herinnert Jaimie Just ons eraan dat er nog werk aan de winkel is. In alle wetgevende organen samen vertegenwoordigen vrouwen nog geen 50%, en in de uitvoerende organen ligt dit percentage zelfs nog lager. Deze drempel betekent dus dat het aandeel vrouwen invloed zou kunnen hebben op de besluitvorming en de politieke agenda.

Als we kijken naar de verdeling van de portefeuilles tussen mannen en vrouwen aan de macht, zien we bovendien dat er ook hier ongelijkheden blijven bestaan.

NOG STEEDS EEN ONEVENWICHTIGE GENDERVERDELING VAN DE PORTEFEUILLES

Brulocalis heeft een lijst opgemaakt van een aantal schepenportefeuilles in het Brussels Gewest en de verdeling daarvan tussen mannen en vrouwen. In sommige portefeuilles is er nog steeds een sterke oververtegenwoordiging van het ene of het andere geslacht. In de Brusselse gemeenten zijn 14 van de 19 schepenen van Financiën van het mannelijke geslacht. Ook 13 van de 19 schepenen van Openbare Werken zijn mannen. 13 van de 19 schepenen van het Jonge Kind zijn dan weer vrouwen. En we zien hetzelfde in de andere Europese landen, zegt Jaimie Just, hoewel de CEMR niet over de volledige cijfers beschikt. Ze wijst er echter op dat de volgende grote studie van de CEMR – waar momenteel aan gewerkt wordt – deze kwestie meer in detail zal bekijken en objectief cijfermateriaal zal verschaffen.

Daarna volgde er het concrete voorbeeld van een vrouwelijke schepen, met als bevoegdheid onderwijs, het jonge kind, sociale leven en senioren. Zij gaf aan erg tevreden te zijn, en zich echt thuis te voelen in haar bevoegdheden. Veel van de situaties waarmee zij als schepen geconfronteerd wordt, had zij immers al persoonlijk meegemaakt. Ze is dus een echte ervaringsdeskundige.

Volgens Jaimie Just is het probleem dat structurele en systemische ongelijkheden – die er al kunnen zijn van bij het prille begin, op de kleuterschool – waarschijnlijk blijven

bestaan tot aan de universiteit of in het leven als koppel. Dit komt omdat moeders in het algemeen vaker in contact komen met administratieve diensten zoals het jonge kind en de kinderopvang. Dit geval toont ons hoe belangrijk het is om te kunnen werken in een domein waarin men persoonlijk geïnteresseerd is, en waar men echt het verschil kan maken met zijn of haar vaardigheden.

Politicoologe Clémence Deswert bevestigt dat het geslacht vaak een rol speelt wanneer we kijken naar het belang dat aan een bepaalde bevoegdheid wordt toegeschreven. Financiën en openbare werken zijn prestigieuze bevoegdheden die voorbehouden zijn aan mannen. Bevoegdheden met een meer sociale focus, zijn dan weer voorbehouden aan vrouwen. Corona heeft echter aangetoond dat deze sociale bevoegdheden, die traditioneel dus vaker naar vrouwen gaan, toch ook ontzettend belangrijk zijn en opwaardering verdienen. Maar het is zo dat vrouwen zich dus veel vaker zullen beperken tot onderwerpen *rond care* (verzorging in het Engels), en zich veel minder zullen bezighouden met wetenschappelijke onderwerpen.

De studies die dit fenomeen hebben onderzocht, voegt Jaimie Just toe, tonen aan dat er statistisch gezien meer vrouwen afstuderen aan de universiteit⁴, maar dat zij daarna, paradoxaal genoeg, minder verantwoordelijke functies in hun vakgebied uitoefenen.

Leidt dit alles tot een zeker vermoedelijkheid bij vrouwen die een machtspositie bekleden? Wat zijn de andere obstakels die vrouwen tegenkomen bij het uitoefenen van een wetgevend of uitvoerend ambt? Het volgende artikel zal trachten om een antwoord te geven op deze vragen.

4. In België zijn er meer hoogopgeleide vrouwen dan mannen: 47 % van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar heeft een diploma van het hoger onderwijs, voor mannen is dit 38%. Bron: [De arbeidsmarktparticipatie van vrouwen](#). Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, januari 2023.

SINDS 1999 BESTRIJD ONZE KMO DE PRODUCTIE VAN PLASTIC AFVAL EN VERVUILEND TRANSPORT, EN BIEDT GEZUIVERD HEERLIJK WATER. EN HOE ZIT HET MET U? HEBT U ZICH AL AANGESLOTEN BIJ DE BEWEGING VOOR EEN SCHONERE STAD?

WIJ BIEDEN EEN ASSORTIMENT NETWERKDRINKFONTEINEN DIE GESCHIKT ZIJN VOOR KANTOREN, SCHOLEN, GEMEENSCHAPPEN, WERKPLAATSEN, HORECA, EN ALLE OPENBARE OF PRIVÉ PLAATSEN. VERKOOP OF VERHUUR, INCLUSIEF EERSTELAS SERVICE. GRATIS STUDIE EN OFFERTE OP MAAT.

PERFECTA N.V.
BEVRIJDINGSLAAN, 86
1640 SINT-GENESIUS-RODE
TEL. 02/378 41 25
CONTACT@AQUAPERFECTA.BE

> Céline Mercier, verantwoordelijke van de dienst INFOCOM bij Brulocalis

HOE DE POLITIEKE CARRIÈRE VAN VROUWEN WORDT AFGEREMD

Na de presentatie van een aantal feiten en cijfers over pariteit, bekijkt Brulocalis hoe vrouwen dit ervaren in hun dagelijkse leven. Met welke hindernissen krijgen zij te maken in hun politieke carrière...? Een carrière die nog al te vaak gevangen zit in het keurslijf van een al te mannelijke visie op politiek.

EEN VERTROUWENSKWESTIE

In bovenvermelde studie van de CEMR¹ worden eerst en vooral de obstakels van structurele, culturele en sociologische aard vermeld waarmee vrouwen in de politiek te maken krijgen. Hier hebben we het over de onzichtbaarheid van vrouwen in de politiek. Een gevolg – of oorzaak – van het gevoel dat vrouwen hebben dat ze niet thuishoren in de politiek. Dit is een gevoel dat zij van zichzelf hebben, of dat hen gegeven wordt. Het *oplichtersyndroom* treft vrouwen vaker dan mannen. Immers, onze traditionele visie op de vrouwelijke identiteit past niet bij de (economische of politieke) machtsbastions, die vaak worden gezien als exclusief mannelijk. Dit is een thema dat meer in detail behandeld wordt in het artikel *“De onzichtbare vrouw. Over ingebeelde politiek macht”* van Grégory Derville en Sylvie Pionchon².

Dit gebrek aan zelfvertrouwen heeft als gevolg dat men de vaardigheden van vrouwen gaat onderschatten. Dit kan dan leiden tot zelfcensuur bij vrouwen, of het zichzelf opleggen van beperkingen. Dit gaat dan weer gepaard met minder zichtbaarheid in de media en minder spreektijd tijdens vergaderingen of politieke debatten. Het kan zelfs een invloed hebben op de financiering van verkiezingscampagnes om fondsen te werven en mensen te overtuigen van hun kandidatuur.

Bovendien raken vrouwen in het algemeen gedemotiveerd door de agressiviteit in de politiek, die sowieso geen goed doet aan hun vertrouwen. Sommige burgers kunnen maar moeilijk aanvaarden dat vrouwen zich überhaupt politiek engageren, omdat ze vinden dat vrouwen thuishoren aan de haard. Ze gaan hen daarom des te heviger bekritisieren. Het gevolg is dat verkozen vrouwen sneller geneigd zijn de handdoek in de ring te gooien en terug te keren naar hun vorige carrière.

MINDER LINEAIRE POLITIEKE CARRIÈRES

Uit een studie die de krant *De Morgen* in juni publiceerde, kwam naar voren dat één vrouw op zes in Vlaanderen de politiek zat verlaten op het einde van de legislatuur, tegenover één man op acht³. Waarom meer vrouwen? In een artikel van 2017 uit *Le Soir* met de toepasselijke titel *“Waarom verlaten vrouwen de politiek”*⁴, worden er verschillende verklaringen aangehaald door de journaliste. Verklaringen die ook

nu nog altijd van toepassing zijn. Ten eerste is het zo dat vrouwen over het algemeen de politiek ingaan om hun engagementen en bepaalde waarden te verdedigen (hoewel mannen dat ook doen), maar niet noodzakelijk om «carrière te maken». Deze vaststelling wordt gedeeld door de Vlaamse politicologe Petra Meier⁵, die erop wijst dat vrouwen andere ambities hebben. Ze zijn vaak minder gehecht aan de macht en stappen gemakkelijker, of sneller, uit de politiek dan mannen als zij het gevoel krijgen dat deze wereld niet langer bij hen past. Deze zomer nog hebben verschillende vrouwen aangekondigd dat zij uit de politiek stappen om andere (professionele) uitdagingen aan te gaan⁶: het ging om Valérie Van Peel (N-VA, 43 jaar), Meryame Kitir (Vooruit, 43 jaar), Catherine Fonck (Les Engagés, 54 jaar), of Joëlle Kapompole (PS, 51 jaar). Stuk voor stuk vrouwen die nog ver van de pensioengerechtigde leeftijd zijn.

De analyse van de journaliste, ook nog in het artikel in *Le Soir*, geeft ook aan dat vrouwen sneller ontmoedigd raken door allerlei schandalen en crisissen. We kunnen stellen dat de situatie nog verslechterd is tussen 2020 en 2023, met corona, de ecologische, economische, sociale en parlementaire crisissen, en de oorlog in Oekraïne. Dit heeft geleid tot een zekere moeheid – een soort van blues – bij politici. Onze zustervereniging, de UVCW⁷, had het hier al over: *“Onder andere de volgende zaken worden gegeven als reden om de politiek te verlaten: het onevenwicht tussen werk en privéleven, de hoge werkdruk, de hoge verwachtingen van de burgers en het gevoel niet genoeg impact te hebben (vooral bij vrouwen).”* Volgens Maxime Daye, *“is er duidelijk nog een lange weg af te leggen om gendergelijkheid in de politiek te bereiken”*.

De moeilijkheid – of misschien zelf onmogelijkheid – om een goed evenwicht te vinden tussen het privéleven en een politieke loopbaan, lijkt vrouwen met een groter schuldgevoel op te zadelen.

DE GROTERE INVLOED VAN HET PRIVÉLEVEN

Er speelt nog meer dan alleen het hardnekkige cliché dat vrouwen eerder in een huiselijke dan in een politieke omgeving horen. Er wordt simpelweg ook meer van hen gevraagd in het huishouden en het gezinsleven. De statistieken tonen op dat vlak immers

1. “Vrouwen in de politiek - Lokale en Europese Trends”. Franse titel: “Les femmes en politique – Tendances locales et Européennes”, CEMR, 2019, https://ccre.org/img/uploads/piècesjointe/filename/CEMR_Study_Women_in_politics_FR.pdf; en dan vooral het onderdeel “Être femme en politique”, p 45.
2. Oorspronkelijke Franse titel: “La femme invisible. Sur l’imaginaire du pouvoir politique”, Grégory Derville en Sylvie Pionchon, p. 53-64 <https://doi.org/10.4000/mots.369>
3. [Een op de zes vrouwen verlaat lokale politiek voor einde legislatuur - De Morgen](https://www.morgen.be/vernieuwt/2023/06/02/een-op-de-zes-vrouwen-verlaat-lokale-politiek-voor-einde-legislatuur-de-morgen/), Redactie, 2/06/2023
4. Oorspronkelijke Franse titel: “Pourquoi les femmes quittent la politique” van Martine Dubuisson, *Le Soir*, 09/10/2017, <https://www.lesoir.be/118343/article/2017-10-09/pourquoi-les-femmes-quittent-la-politique>
5. Waarom vrouwen sneller afhaken in de politiek, *Zijkant*, 24/01/2023, <https://www.zijkant.be/waarom-vrouwen-snel-afhaken-in-de-politiek/>
6. “Over vrouwen die stoppen met politiek”. Oorspronkelijke Franse titel: “Ces femmes qui arrêtent la politique” van Eric Defiet en Stéphane Vande Velde, *Le Soir*, 30/07/2023, <https://www.lesoir.be/528417/article/2023-07-30/ces-femmes-qui-arretent-la-politique>
7. Algemene Vergadering van de UVCW over de blues bij lokale verkozenen: https://www.uvcw.be/mandataires/communiques-presse/art-8192?utm_source=Newsletters&utm_medium=email&utm_campaign=Newsletter-UVCW-2023-05-31

nog steeds een enorm onevenwicht in het voordeel van mannen. Vrouwen besteden veel meer uren dan mannen aan huishoudelijke taken en aan de zorg voor afhankelijke personen (kinderen, ouderen of gehandicapten), waardoor ze minder tijd overhouden voor hun mandaat. Hierdoor hebben vrouwen het moeilijker om hun privé- en beroepsleven te combineren. Vooral het voortdurende schuldgevoel dat daarmee gepaard gaat, valt hen zwaar.

Tijdens onze algemene vergadering in juni kwam Meron Knikman ook terug op de hardnekkige stereotypes die vrouwen en mannen over elkaar hebben, en die nefast zijn voor de carrière van vrouwen (moederschap, mentale druk, betrokkenheid van partners, ongelijke rechten, enz.). Een concreet gevolg hiervan is, bijvoorbeeld, het logistieke probleem van kinderopvang tijdens (avondlijke) politieke vergaderingen. Dit is een probleem waar vrouwen in de politiek meer last van hebben dan mannen. Het moederschap vormt vaak nog steeds een obstakel voor de carrière van vrouwelijke politici, omdat te weinig vaders verlof en andere voordelen aanvragen om moeders⁸ te helpen. Jamie Just merkt bijvoorbeeld op dat vrouwelijke raadsleden in Schotland onlangs nog vroegen om gebruik te kunnen maken van hun recht op zwangerschapsverlof of om bepaalde uitkeringen uitbetaald te krijgen.

Corinne François, directeur van Brulocalis, wijst erop dat bovenvermelde studie van de UVCW, over de *blues* bij verkozenen, aantoonde dat ook de psychosociale druk in de politiek door beide geslachten als totaal anders ervaren wordt. Zo wordt het fameuze onevenwicht tussen het privé- en beroepsleven door de helft van de mannelijke respondenten als problematisch beschouwd, tegenover driekwart bij de vrouwen. Dit zou een van de redenen kunnen zijn waarom ze zich bij de volgende verkiezingen niet opnieuw verkiesbaar willen stellen. Bovendien worden de hoge verwachtingen van de burgers door de helft van de vrouwen als belastend ervaren, tegenover een derde bij mannen. Ook dit draagt waarschijnlijk bij tot het grote gevoel van demotivatie bij vrouwen. Het is waarschijnlijk dus juist om te spreken van *blues* bij verkozen **vrouwen**, zoals Olivier Deleuze, voorzitter van Brulocalis, ook al aangaf in zijn speech in het begin van onze vergadering.

Vandaag de dag zien we in alle sectoren dat er een zoektocht is naar een beter evenwicht tussen privé- en beroepsleven. We merken dat de balans tussen de energie die wordt geïnvesteerd en de offers die worden gebracht enerzijds, en de resultaten die worden behaald anderzijds, een groot aantal verkozen vrouwen niet tevreden stelt. Kunnen we hieruit, met het cijfermateriaal in het achterhoofd, afleiden dat politiek nog steeds een mannenzaak is?

VIRILITEIT IN DE POLITIEK: TRADITIONEEL MANNELIJKE DOMINANTIE

Clémence Deswert geeft in haar onderzoek aan dat vrouwen het moeilijker hebben in de politiek omdat men veel te lang de voorkeur heeft gegeven aan

eigenschappen die men associeert met mannelijkheid: sterk zijn, zelfvertrouwen hebben, met de vuist op tafel kunnen slaan, enz. Allemaal zaken waar mannen mee opgroeien. We zien hier echte genderstereotypering: deze eigenschappen worden in onze collectieve verbeelding makkelijker aan mannen toegeschreven, terwijl kwaliteiten als zachtheid, empathie, gevoeligheid en mededogen eerder met vrouwen worden geassocieerd. Allemaal kwaliteiten die historisch gezien niet geassocieerd worden met een politiek leider.

Bovendien zijn vrouwelijke politici vatbaar voor wat in de politieke sociologie bekend staat als *dubbele binding*. Dit is een begrip dat door Pierre Bourdieu werd uitgewerkt in zijn werk "*La domination masculine*". Om in een mannelijk milieu te kunnen evolueren, gaan vrouwen zich op een mannelijke manier gedragen, om zo beter in de omgeving in te passen. Margaret Thatcher is hier een goed voorbeeld van. Maar vrouwen worden hiervoor bekritiseerd omdat ze hun vrouwelijkheid verraden. Ze krijgen kritiek op hun lichaam of hun fysieke verschijning, en ze krijgen het verwijt dat ze niet in de politiek maar "aan de haard" horen. Sommige vrouwen doen het dan weer helemaal anders; ze willen hun vrouwelijkheid en vrouwelijke waarden niet opgeven. Maar ook dat komt hen op seksistische kritiek te staan; ze worden weggezet als incompetent. Met het begrip *dubbele binding* wil men dus aangeven dat vrouwen, hoe dan ook, altijd tussen twee vuren zitten, en dat ze nooit de juiste keuze kunnen maken. Ze moeten voortdurend onderhandelen over hun plaats en hun parcours in de politiek. Desondanks ziet Clémence Deswert de toekomst rooskleurig; de dingen veranderen geleidelijk. We zien dat de kwaliteiten die gewoonlijk geassocieerd worden met vrouwen en vrouwelijkheid meer gewaardeerd worden in de publieke arena, en dat er meer kritiek komt op de traditionele en mannelijke visie op de macht. Voorbeelden hiervan zijn de aanpak van de coronacrisis van Sophie Wilmès bij ons, Jacinda Ardern in Nieuw-Zeeland, of Angela Merkel in Duitsland. Stuk voor stuk gaat het om vrouwen die blij hebben gegeven van empathisch vermogen, zorgzaamheid en nederig leiderschap. Dit in tegenstelling tot de meer vriele en zelfs oorlogszuchtige houding van

8. Zie ook het artikel "Gedeeld ouderschapsverlof, betere verdeling van gezinstaken" van Maud Nautet, Nationale Bank van België, 8 maart 2023: <https://www.nbb.be/nl/blog/gedeeld-ouderschapsverlof-betere-verdeling-van-gezinstaken?language=fr>

Boris Johnson in het Verenigd Koninkrijk of Emmanuel Macron in Frankrijk.

Er is bovendien niet alleen het glazen plafond dat vrouwen verhindert om hogerop te raken op de hiërarchische/financiële ladder. Er is ook zoiets als de glazen klif. Vrouwen worden vaak benoemd in verantwoordelijke posities tijdens crisissituaties, m.a.w. wanneer het risico op mislukking groter is. Een typisch voorbeeld is dat van Theresa May, die premier werd van het Verenigd Koninkrijk na het referendum dat het land op weg zette naar de Brexit na het vertrek van Boris Johnson. En laat ons tevens niet vergeten dat Sophie Wilmès ook bij ons premier werd in een overgangsregering, en dan nog een minderheidsregering (na de benoeming van Charles Michel tot voorzitter van de Europese Raad). Vrouwen krijgen wel vaker een positie toegewezen wanneer de kans op mislukking groter is. In vorige legislaturen kregen Jaqueline Galant en Marie-Christine Marghem respectievelijk de portefeuilles van Mobiliteit en Energie. Toch twee vrij lastige bevoegdheden destijds (en waarschijnlijk nog altijd), volgens de politicologe.

SEKSISME IN DE POLITIEK: WANNEER DOMINANTIE TOXISCH WORDT

In een rapport uit 2018 met als titel “*Seksisme in de Belgische politiek: onderzoek bij vrouwelijke verkozenen en persattachés*”, bespreekt Johanne Montay het seksisme waarmee vrouwelijke verkozenen elke dag te maken krijgen in België⁹. Hij gebruikt hiervoor talrijke voorbeelden en anekdotes ter illustratie. Een zeker opzichtig machismo is nog steeds erg gangbaar in de politiek, zelfs na de #metoo-beweging, en ook al wordt dit steeds minder sociaal aanvaard. De auteur waarschuwt bovendien dat de situatie waarschijnlijk nog zorgwekkender is voor de vrouwelijke medewerksters en personeelsle-

den van mannelijke politici, waar er sprake is van een arbeidsrelatie in ondergeschikt verband.

Meron Knikman erkent dat seksisme of *mansplaining* vrouwen in alle sectoren treft, maar vooral die vrouwen ontmoedigt met politieke ambities. Het is ook moeilijker voor vrouwen om erkenning te krijgen voor hun successen en voor wat ze hebben bereikt. Vrouwen staan trouwens altijd voor een dilemma wanneer ze geconfronteerd worden met seksistische opmerkingen. Moeten ze reageren? Op het gevaar af hysterisch genoemd te worden? Of moeten ze dergelijke opmerkingen gewoon negeren, en doen alsof er niets gebeurd is? Tot slot zijn ze vaker het slachtoffer van aanvallen op sociale media. Er is veel vrouwenhaat; ze krijgen kritiek op hun competenties, hun uiterlijk en zelfs op hun stemgeluid... *La Libre* heeft hier een speciaal dossier aan gewijd, doorspekt met verschillende concrete getuigenissen.

Naast seksisme hoort men ook steeds meer over geweld tegen vrouwen in de politiek, vooral op lokaal niveau. Vrouwelijke verkozenen in België bieden echter weerstand, zoals in november 2022, toen een collectief van meer dan 120 vrouwelijke verkozenen en medewerksters een petitie ondertekenden die opriep tot een politieke #Metoo¹⁰. Uit een enquête van het Franse netwerk *Élues Locales* bleek dat 44% van de verkozen vrouwen al ten minste één keer werd bedreigd of geïntimideerd tijdens de uitoefening van hun ambt. De CEMR zal deze trends en de gevolgen daarvan op het engagement van vrouwen (zoals bepaalde vormen van zelfcensuur), meer diepgaand analyseren in de studie die nu uitgevoerd wordt. En recent heeft de Kamer nog opgeroepen tot de oprichting van een meldpunt voor slachtoffers van intimidatie en geweld in de politiek¹¹.

Is dit een goed idee? Welke andere praktische oplossingen, afgezien van quota, kunnen worden ingevoerd om deze hardnekkige obstakels uit de weg te ruimen?

9. Oorspronkelijke Franse titel: “Sexisme en politique belge : enquête auprès des élu·es et attachées de presse”, Johane Montay, 2018, https://www.ares-ac.be/images/Femmes_sciences/Sexisme-en-politique-belge-J.Montay.pdf
10. “Voor een “#politiekeMeToo in België”. Oorspronkelijke Franse titel: “Pour l’émergence d’un «#MeToo politique» belge”, Le Soir, 24/11/2022, <https://www.lesoir.be/479050/article/2022-11-24/pour-lemergence-dun-metoo-politique-belge>
11. “Krijgen we binnenkort een meldpunt voor slachtoffer van intimidatie en geweld in de politiek?”. Oorspronkelijke Franse titel: “Bientôt un numéro vert pour les victimes de harcèlement et de violence en politique ?” Elise Legrand, Le Vif, 1/06/2023, <https://www.levif.be/societe/bientot-un-numero-vert-pour-les-victimes-de-harcèlement-et-de-violence-en-politique/>

VERENIGING IN ACTIE

IN HET KORT BIJ BRULOCALIS

BRULOCALIS STEUNT VERKOZENEN DIE SLACHTOFFER ZIJN VAN GEWELD

Tussen juni en juli hebben rellen Frankrijk opgeschrikt na het neerschieten van een jonge man door een politieagent. Er werd geweld gepleegd tegen de privéwoning van een burgemeester. Onlangs is de burgemeester van de

Waalse gemeente Oupeye, in de provincie Luik, moeten verhuizen met zijn familie na doodsb bedreigingen na de dood van een inwoner van zijn gemeente (doodgeschoten door een politieagent nadat hij op een andere agent was ingereeden). Brulocalis veroordeelt alle vormen van geweld en intimidatie tegen verkozenen en heeft dat ook altijd gedaan. Zij mogen niet het doelwit zijn van degenen die ervoor kiezen om met geweld uiting te geven aan een vorm van protest of ontevredenheid.

> Céline Mercier, verantwoordelijke van de dienst INFOCOM bij Brulocalis

MAATREGELLEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGEN OM VROUWEN IN DE POLITIEK TE ONDERSTEUNEN

Het is één ding om te erkennen dat veel vrouwen in de politiek te maken krijgen met obstakels en moeilijkheden. Het is echter nodig om meer te doen dan dat. We moeten ook realistische opties aanbieden om hun situatie te verbeteren. En hoewel er geen magische formule bestaat, werden tijdens de algemene vergadering een aantal ideeën, mogelijke oplossingen en projecten besproken.

INSTITUTIONELE MAATREGELLEN

In het eerste deel van dit dossier gaven we al aan dat er maatregelen op institutioneel niveau bestaan, zoals quota, om de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te verbeteren. Laëtitia Martinez haalde reeds aan dat quota geen doel op zich zijn, maar een middel om een sociaal proces te versnellen dat niet snel genoeg verandert. Zo zou het in Frankrijk – zonder de wetgeving rond pariteit – jaren hebben geduurd om het huidige niveau van 40,4%¹ te bereiken.

In combinatie met het ritssysteem zorgen quota ervoor dat vrouwen hogere posities op de lijsten kunnen innemen. Deze lijsten, die in Frankrijk “*chabada-lijsten*”² worden genoemd, leiden sneller tot pariteit. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de nationale verkiezingen in Frankrijk, waar individuele kandidaten het tegen elkaar opnemen in twee rondes. Op departementaal niveau is het echter verplicht om te werken met

2 gelijkwaardige kandidaten (één man, één vrouw). In 2015 waren de zogenaamde *conseils généraux* in Frankrijk nog het minst egalitair, met slechts 13% vrouwelijke leden. Dankzij het systeem met de 2 kandidaten is men er een achttal jaar later al in geslaagd om te komen tot pariteit.

Als het de bedoeling is dat quota tijdelijk zijn – wanneer worden deze dan afgeschaft? En wat zijn de criteria hiervoor? Zijn quota immers geen geforceerde en, in zekere zin, antidemocratische manier om vrouwen te betrekken bij het politieke leven? Deze pertinente vragen werden gesteld op onze algemene vergadering, en het onderwerp wordt iets verderop in dit magazine ook besproken in een artikel van Antonella Valmorbidia van ALDA. De politieke klasse moet toch representatief kunnen zijn voor de bevolking en in staat zijn om vrouwen te vertegenwoordigen, die 51% van de bevolking in het Brussels Gewest³ uitmaken. Vandaag de dag zijn vrouwen niet (voldoende) vertegenwoordigd

HET NETWERK ÉLUES LOCALES IN FRANKRIJK

Laëtitia Martinez gaf meer uitleg over *Élues Locales*. Dit netwerk werd 7 jaar geleden opgericht in Frankrijk, omdat men ook daar tot de vaststelling kwam dat vrouwen in de politiek geconfronteerd worden met obstakels. Het toont ook aan in welke mate verkozen vrouwen de behoefte voelen om zich te kunnen uitspreken over hun respectieve situatie, en dan vooral over het seksisme waar ze dagelijks mee te maken krijgen. Het was daarom echt nodig om de krachten te bundelen. Dit netwerk is uitsluitend toegankelijk voor vrouwen, zodat ze in alle vrijheid kunnen spreken. Er zijn immers al veel andere vergaderingen waar enkel mannen aan deelnemen, zegt Laëtitia Martinez.

Er werd ook meer uitleg gegeven over wat een dergelijk collectief nu precies is, en hoe het wordt geleid. Dit laatste is niet genderspecifiek, maar gebeurt ook niet spontaan – het is iets dat (aan)geleerd moet worden. Er is binnen het netwerk, waar momenteel maar liefst 950 vrouwelijke verkozen politici lid van zijn, dan ook een belangrijk opleidingsprogramma op poten gezet.

Ten slotte is dit netwerk er omdat men echt aan pariteit wil werken. Men wil werkelijk onder woorden brengen waarom pariteit nodig is, en waarom vrouwelijke verkozenen bescherming moeten krijgen. Zij moeten op zijn minst de kans krijgen om te spreken over intimidatie, gewoon seksisme, of zelfs echt seksistisch en seksueel geweld. Het doel is dus om vrouwenrechten in het overheidsbeleid te promoten, om oplossingen te vinden voor genderspecifieke problemen, en om na te denken over manieren om deze ongelijkheden in de politiek weg te werken.

Élues Locales is opgedeeld in onderafdelingen die actief zijn op meer lokaal niveau, per departement, en over de partijgrenzen heen. Vrouwen hebben er echt nood aan om hier buiten de eigen politieke partij over te praten... De steun van de partijen blijft echter erg belangrijk om vrouwen aan te moedigen om hun functie te blijven uitoefenen. Deze steun komt echter niet automatisch, en volstaat ook niet altijd, zeker als men kijkt naar de hindernissen waarmee men te maken krijgt. In dit verband haalde Jaimie Just het voorbeeld aan van een groep verkozen mannen, in Spaans Baskenland, die bijeenkomen om na te denken over hoe gendergelijkheid kan worden aangemoedigd.

1. “Vrouwen in de politiek – Lokale en Europese trends”. Franse titel: “Women in Politics – Local and European Trends”, CEMR, 2019, https://ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Study_Women_in_politics_EN.pdf; fiche « France » pagina 72.
2. De term verwijst naar de beroemde soundtrack van de film “*Un homme et une femme*” van Claude Lelouch, omdat deze lijsten verplicht mannen en vrouwen met elkaar afwisselen.
3. “Gender in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Een cijfermatig overzicht”, Equal.brussels https://overheidsdienst.brussels/wp-content/uploads/2019/06/Equal-brochure-genre_NL-1.pdf

> Élues Locales organiseert bijeenkomsten enkel voor vrouwen.

in machtsposities. Deze worden nog steeds overwegend door mannen ingenomen, om alle redenen die in dit dossier worden uiteengezet. Voor Laetitia Martinez, die zelf van deze hefboom gebruik heeft gemaakt, kan men afstappen van quota zodra we 50% pariteit hebben bereikt in **uitvoerende** organen (dus de regeringen) op alle niveaus (nationaal, gewestelijk en lokaal). Daar zijn er nog steeds geen verplichtingen en zitten we nog ver onder deze 50%. Het gaat om een belangrijke hefboom, die echter nog niet volstaat, om te komen tot echte pariteit en een echte gedragsverandering. De uiteindelijke bedoeling is natuurlijk dat quota niet langer nodig zijn om te komen tot een paritaire vertegenwoordiging van vrouwen in wetgevende en uitvoerende organen.

ANDERE MOGELIJKE OPLOSSINGEN

We hebben gezien dat vrouwen, zodra ze verkozen zijn, ondersteuning moeten kunnen krijgen bij de uitoefening van hun mandaat. Naar het voorbeeld van de gentlemen's clubs is het misschien geen slecht idee om instanties op te

richten voor uitsluitend vrouwelijke politici. Het zou dan gaan om plaatsen waar vrouwen zich vrij kunnen uitspreken, weg van de nieuwsgierige blikken van mannen.

Wat betreft de eerder vermelde culturele obstakels, kunnen er opleidingen worden ontwikkeld die specifiek focussen op de behoeften van vrouwen, zoals mediatraining, om hun zichtbaarheid te vergroten. Een ander idee is om vrouwen als eerste het woord te geven tijdens vergaderingen. Zo krijgen ze meer spreektijd en groeit hun zelfvertrouwen om ook hun mening te geven.

Ten slotte heeft de volledige politieke klasse een rol te spelen in de strijd tegen het geweld en de intimidatie waarvan vrouwen het slachtoffer zijn. Zo kunnen politieke partijen en de wetgevende en uitvoerende instanties de opmaak aanmoedigen van charters tegen seksistisch gedrag. Ze kunnen ook nadenken over wat de beste manier is om klachten te melden waar mandatarissen bij betrokken zijn, en hoe overtreders bestraft kunnen worden...

EN WAT KAN BRULOCALIS DOEN OM VERKOZEN VROUWEN TE ONDERSTEUNEN?

Op het einde van de algemene vergadering kreeg Brulocalis de vraag of het niets kon doen specifiek voor vrouwelijke verkozenen (bovenop de opleiding die alle verkozenen al krijgen aan het begin van hun mandaat). In het licht van alle vragen die werden gesteld en die in dit dossier aan bod komen, spreekt het voor zich dat Brulocalis zal nadenken over wat het kan doen om vrouwelijke verkozenen te ondersteunen.

Waarom is het belangrijk voor de lokale democratie om pariteit en het engagement van vrouwen in de politiek te ondersteunen? Wat vertegenwoordigen vrouwen op lokaal niveau, en wat doen zij anders dan mannen? Doen ze op een andere manier aan politiek? Zijn ze minder individualistisch? Denken ze meer aan het collectief, en gaan ze meer op zoek naar het compromis dan hun mannelijke tegenhangers? Dat waren de vragen waarmee Clémence Deswert afsloot. Zeker geen vragen waarop men makkelijk een objectief antwoord kan geven. Het zijn ook vragen waarin de politieke wetenschappen momenteel nog geen interesse lijken te hebben. Vrouwelijke verkozenen hebben alleszins het gevoel dat ze de politiek op een meer pragmatische manier benaderen, dat ze dichter bij de burgers staan en meer aandacht voor hen hebben dan mannen. En zijn dat nu niet de kwaliteiten en waarden die men zou moeten nastreven in de lokale democratie?

VERENIGING IN ACTIE

HET DRAGEN VAN DE SJERP: BRULOCALIS AANHOORD

Brulocalis heeft het ontwerpbesluit tot uitvoering van artikel 21, lid 2 van de NGW met betrekking tot het onderscheidingsteken van burgemeester en schepenen zorgvuldig bestudeerd. Het kabinet heeft ons laten weten dat onze eisen zijn gehoord en dat het ontwerpbesluit dienovereenkomstig zal worden aangepast.

DE SDG'S VAN DE VN: DE GEMEENTEN IN DE KIJKER IN HET LAATSTE BELGISCHE RAPPORT

Op 18 juli heeft België zijn tweede vrijwillige nationale evaluatie voorgelegd aan de VN. Daarin wordt de nadruk gelegd op de inspanningen van ons land om de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Agenda 2030 te verwezenlijken.

VERANDEREN VAN FAMILIENAAM: MOGELIJK VOOR IEDEREEN?

In mei jl. is de commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers begonnen met het onderzoek van het wetsvoorstel tot wijziging van het oude Burgerlijk Wetboek met het oog op de vereenvoudiging van de procedure om te veranderen van naam, nr. 3201/1. In het kader van haar werkzaamheden heeft de commissie schriftelijk advies gevraagd aan Brulocalis over dit wetsvoorstel.

> Interview afgenomen door Céline Mercier, verantwoordelijke van de dienst INFOCOM bij Brulocalis

WAT KUNNEN MANNELIJKE VERKOZENEN DOEN?

Tijdens het debat dat door Brulocalis werd georganiseerd, werd een oproep gedaan om meer mannen te betrekken bij dit maatschappelijk thema. Zij zouden vrouwen kunnen motiveren, aanmoedigen en ondersteunen in hun politieke carrière. We vroegen Olivier Deleuze, burgemeester van Watermaal-Bosvoorde en voorzitter van Brulocalis, om zijn mening over deze kwestie.

Wat denkt u van de quota die pariteit tot een plicht maken?

Statistisch zijn vrouwen geen minderheid, integendeel. Quota om tot pariteit te komen, zijn voorlopig een noodzakelijk kwaad. Quota zullen bestaan tot de "culturele" strijd, om tot een echte mentaliteitswijziging te komen, goed en wel gestreden is... En dat is iets wat misschien wel nooit het geval zal zijn. Quota zijn nodig op kieslijsten, in uitvoerende organen, en in zowel de publieke als de private sector. De situatie van vrouwen in de politiek is dezelfde als die van vrouwen in het algemeen, vooral in gemediatiseerde beroepen met veel zichtbaarheid.

Wat zijn volgens u de grootste moeilijkheden voor vrouwen in de Brusselse politiek?

Brussel is niet anders dan andere plaatsen. Als vrouw in een belangrijke functie moet je het in zekere zin nog altijd beter doen dan een man, jammer genoeg. Want voor mannen speelt er het broneffect¹. En ik betreur dat ontzettend, want dat is een handicap die echt gevolgen heeft voor vrouwen... Zij denken nog altijd dat ze zich moeten rechtvaardigen, en dat zou toch niet mogen zijn. Het is een cultureel gegeven, dat ook te maken heeft met het glazen plafond.

Gelukkig veranderen de dingen! Nemen we het recente incident met de Spaanse voetbalster op het WK voetbal als voorbeeld... 20 jaar geleden hadden we hier zelfs niet over gesproken. Het is heel goed dat hier nu aandacht voor is. Het is het gevolg van het feminisme en #metoo. Ik heb deze evolutie gevolgd, en ik sta er helemaal achter.

In het algemeen zijn de moeilijkheden waarmee vrouwelijke politici te maken krijgen dezelfde als die van vrouwen in het algemeen, en dan vooral de vrouwen in een belangrijke functie. En dat is zeker online het geval, waar er regelgeving nodig is. Het internet moet gezien worden als een openbare ruimte.

Bent u ooit getuige geweest van geweld of intimidatie tegen vrouwelijke politici?

Nee, geen geweld of fysieke intimidatie, maar wel psychologische intimidatie. Ik heb als burgemeester al moeten ingrijpen in dit soort situaties en ik ben dan onverbidlijk. Ik haat het wanneer de zwakkeren psychologisch onder druk worden gezet door de sterkeren. De mensen om me heen weten dat, en ook het gemeentepersoneel weet dat. Als ik hoor dat

het personeel aan de loketten op een ongepaste manier behandeld wordt, dan grijp ik in. En als het medewerkers zijn die zich schuldig maken aan dergelijk gedrag, aarzel ik niet om de wet toe te passen. Tot en met ontslag, als het echt niet anders kan.

Hoe hebt u, in uw carrière, vrouwen in de politiek gemobiliseerd?

Ik doe dat door hen te laten weten dat hun aanwezigheid legitiem en noodzakelijk is. Als het bijvoorbeeld gaat om de spreektijd in raden of op vergaderingen dan zorg ik ervoor dat mannen en vrouwen om beurt aan het woord komen. Iedereen moet de kans krijgen om te spreken, zelfs de meest timide mensen. Gelijkeheid moet een evidentie zijn, en op een duidelijke en natuurlijke manier afdwongen worden.

Wat zijn de meest effectieve maatregelen om vrouwen aan te moedigen om in de politiek te blijven?

Het moet in elk geval onaanvaardbaar zijn om vrouwen slecht te behandelen. Op dat vlak zijn er geen compromissen mogelijk. Mannen krijgen kritiek, maar omwille van hun politieke werk, en niet omdat ze man zijn. Vrouwen krijgen kritiek gewoon omdat ze vrouw zijn. Ze worden beledigd en met de dood bedreigd. We moeten mensen laten weten dat vrouwen rechten hebben, dat ze het recht hebben om te zeggen wat ze willen, dat er gendergelijkheid is, en dat er wetten zijn die nageleefd moeten worden. Dat is ook de reden waarom sociale media gereguleerd moeten worden... Zodat mensen zich niet langer achter pseudoniemen kunnen verschuilen.

De rol van vrouwelijke rolmodellen is ook belangrijk. In België hebben we bijvoorbeeld Rajae Marouane en Sophie Wilmès. Twee vrouwen die totaal verschillend zijn, maar die wel echte rolmodellen zijn. En in het buitenland is er Michèle Obama, Najat Vallaud-Belkacem...

Wat kan u doen om dit onderwerp vooruit te helpen?

Ik denk dat men duidelijk moet zijn over deze kwestie, niet alleen in woorden, maar ook in daden. Als hoofd van mijn gemeente denk ik dat ik dat ben, en dat is maar normaal ook.

> Olivier Deleuze, burgemeester van Watermaal-Bosvoorde en voorzitter van Brulocalis.

1. N.v.d.r.: Het broneffect is een psychologisch fenomeen waarbij een boodschap anders wordt gepercipieerd of geïnterpreteerd naargelang de bron van de boodschap. Met andere woorden, de origine van de boodschap (in dit geval: of de boodschap van een man dan wel van een vrouw komt) beïnvloedt onze perceptie van de boodschap in kwestie (op een positieve of negatieve manier).

> Interview afgenomen door Céline Mercier, verantwoordelijke van de dienst INFOCOM bij Brulocalis

VROUWEN IN DE POLITIEK: HOE ZIT HET IN DE OCMW'S?

We legden ons oor ook te luisteren bij Sophie Querton, voorzitter van het OCMW van Schaarbeek, om te weten hoe het zit met vrouwelijke verkozenen in de Brusselse OCMW's.

> Sophie Querton, voorzitter van het OCMW van Schaarbeek.

Zijn vrouwen goed vertegenwoordigd in de OCMW's?

Ja, vrouwen zijn er heel goed vertegenwoordigd. In het algemeen zijn er meer vrouwen dan mannen. In de raad voor maatschappelijk welzijn van Schaarbeek zitten bijvoorbeeld vijf mannen en acht vrouwen. Vrouwen hebben gewoonlijk meer interesse in sociale thema's dan mannen. En hun engagement is dus ook groter. Hetzelfde geldt voor de administratie van het OCMW, die waarschijnlijk voor twee derde uit vrouwen bestaat, denk ik. En dit is ook zo voor het beroep van maatschappelijk assistent, dat ook veel meer door vrouwen wordt uitgeoefend.

Zijn er echter ook vrouwen met een uitvoerend ambt? We tellen slechts 6 vrouwelijke OCMW-voorzitters op een totaal van 19.

Ja, het is inderdaad verrassend dat er daar maar zes vrouwen zijn. Misschien komt dit omdat de voorzitter van het OCMW benoemd wordt door de gemeenteraad, en dat er dus afspraken gemaakt worden tussen politieke partijen.

Net zoals de gemeenteraad gaan de vergaderingen van de raden voor maatschappelijk welzijn 's avonds door. En ik denk dat dit een eerste obstakel is als je ook een gezinsleven hebt dat je in goede banen moet leiden.

Een voorzitter van een OCMW moet, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een schepen met een bevoegdheid, ook over meer kunnen meepraten dan enkel over sociale kwesties. Hij of zij moet ook kaas gegeten hebben van de financiële en administratieve zaken die horen bij het runnen van een OCMW... Er is dus een uitgebreide "toolbox" nodig om al deze taken tot een goed einde te brengen.

Ten slotte moet je als voorzitter van een OCMW, net als de ceo van een privébedrijf, vergaderingen voorzitten waarop wordt gedebatteerd, geargumenteed,... over onderwerpen die bekritiseerd kunnen worden (je krijgt vaak mensen voor je die bij hun standpunt blijven). Je moet mensen dus kunnen overtuigen en tonen dat je leiderschapsvaardigheden hebt. En waarschijnlijk gaat dat mannen iets makkelijker af. Voorzitter zijn van een OCMW kan bij vlagen ook echt een gevecht zijn – het is soms hard tegen onzacht. En zodra de beslissingen genomen zijn door de raad voor maatschappelijk welzijn, moet je naar de gemeente om je projecten daar te verdedigen. Kortom, je moet elke keer opnieuw ten strijde trekken, zowel intern (binnen de raad voor maatschappelijk welzijn) als extern (binnen de gemeente), en je kan je soms heel eenzaam voelen in de raad en in de gemeente.

Stelt u ook vast dat vrouwen zich terugtrekken uit de OCMW's, net zoals ook het geval is in de politiek?

Ik heb niet veel vrouwen zien opstappen in de vier en een half jaar dat ik in functie ben, maar ik kan me minstens één vrouw herinneren die het echt beu was. Het ging om een alleenstaande mama, en ze zei me dat het presentiegeld dat ze kreeg met moeite volstond om de babysitter van haar kinderen te betalen.

Voor veel jonge, actieve vrouwen met kinderen is het soms moeilijk om een gezinsleven te combineren met een mandaat. Ik ben bijvoorbeeld alleen vrijdagavond vrij voor privéactiviteiten, om mijn vrienden en familie te zien. De andere avonden van de week heb ik het te druk met mijn professionele verplichtingen. Gelukkig verandert de mentaliteit en nemen sommige papa's ook meer en meer huishoudelijke taken op zich. En dat maakt het leven van verkozen vrouwen met een gezin makkelijker.

Wat betreft het gebrek aan zelfvertrouwen bij vrouwen stel ik me de vraag of mannen soms niet een beetje te veel zelfvertrouwen hebben. Ze zijn polyvalent en ze voelen zich op hun gemak met cijfers, terwijl vrouwen minder snel een standpunt durven innemen als ze een onderwerp minder goed beheersen. Zijn ze eerlijker? Ik beweer hier niet dat mannen oneerlijker zijn, maar ze hebben waarschijnlijk meer zelfvertrouwen.

Ik merk in elk geval een generatiekloof op. Vrouwelijke politici van de oudere generatie (zij die geboren zijn vóór 1995/2000, en daar reken ik mezelf ook toe) hebben veel vaker het gevoel dat ze niet op hun plaats zijn in de politiek, en mannen houden veel minder rekening met hen. Dit verklaart waarom vrouwen er soms mee willen stoppen. Ze steken veel energie in hun mandaat en na een tijdje voelen ze zich vermoeid en leeg. Ik heb de indruk dat vrouwen vooral efficiënt willen zijn, een impact willen hebben op het sociale beleid... en dat macht voor hen minder van tel is. Sowieso blijft onze macht beperkt, zelfs als voorzitter van een OCMW. Het kan soms zo moeilijk zijn om ook maar iets kleins te veranderen dat je je energie liever in iets anders wil steken, in iets waar je wel een impact kan hebben en waar je voelt dat het "de moeite waard is". Ik ben 20 jaar professioneel actief, waarvan vier in de politiek, en ik ben nergens zo slecht behandeld en geïntimideerd als in de politiek... Let wel, het blijft een uitzonderlijke en vormende ervaring die me als mens veel heeft bijgebracht. Ik heb er dus geen spijt van. Maar ik begrijp het dus wanneer sommige vrouwen zeggen dat ze geen tweede ambtstermijn nastreven.

Volstaat de indexering van de ontvangsten om de impact van de inflatie en energieuitdagingen op te vangen?

Studie Lokale Financiën 2023

De afgelopen 3 jaren zorgden voor een ongeziene complexiteit, waarin lokale besturen indruk maakten met een bewonderenswaardige snelheid van handelen. Vandaag staan hen nog tal van uitdagingen te wachten: de energiecrisis beheren, de lokale economie ondersteunen, zachte mobiliteit bevorderen, de sociale cohesie versterken...

Het lokale economische landschap kreeg met een forse inflatie een harde klap te verwerken, wat heeft geleid tot een brutale financiële schok. Over welke middelen beschikken de gemeenten om hiermee om te gaan? Zal de indexering van de gemeenteontvangsten volstaan om de schok op te vangen? En welke financiële marge biedt ze aan de gemeenten om de uitdagingen op energievlak aan te gaan?

De Studie Lokale Financiën 2023 brengt de concrete cijfers en antwoorden in kaart.

Onze inzichten, analyses en uitgebreide brochures vindt u op belfius.be/studies.

Belfius

> William Verstappen, adviseur bij Brulocalis

EERSTE RESULTATEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN, EEN INITIATIEF VAN DE CONFERENTIE VAN BURGEMEESTERS

De achtereenvolgende crisissen (corona, overstromingen, het conflict in Oekraïne en zijn gevolgen voor de energievoorziening en de inflatie, de opvang van vluchtelingen, enz.) hebben hun sporen nagelaten in de overheidsfinanciën. Geen enkel bestuursniveau is gespaard gebleven. De tekorten lopen op en de vooruitzichten voor de toekomst zien er somber uit. Op lokaal niveau is de schok immens: terwijl onze lokale besturen in 2020 weer financieel gezond waren, zijn hun begrotingen de voorbije drie jaar in het rood gekelderd en zijn hun net weer aangevulde reserves nu helemaal opgesoupeerd. Daarbij komt nog dat deze economische crisis zonder weerga ook nog eens gepaard gaat met nieuwe lasten die ze van andere bestuursniveaus opgelegd krijgen. Daarom werd in februari 2022 in de schoot van de Conferentie van burgemeesters een specifieke werkgroep (WG) opgericht. Men wil zich buigen over de draagkracht van de lokale financiën en inzicht krijgen in de budgettaire situatie van de Brusselse lokale besturen. Brulocalis bereidt de werkzaamheden voor en verzorgt het secretariaat. Daarbij wordt de vereniging ondersteund door de deskundigheid van de Federatie van gemeentesecretarissen en die van de gemeenteontvangers. Hier alvast de eerste resultaten.

Deze werkgroep Gemeentefinanciën ging meteen aan de slag. Naast de lange ervaring van de vijf burgemeesters die door de Conferentie waren aangesteld, werd het werk voorbereid met een aantal uitvoerige nota's van Brulocalis en de Federatie van gemeenteontvangers. Er werd een nauwkeurig overzicht gemaakt van de situatie in de gemeenten en het kader en de reikwijdte van de werkzaamheden van de werkgroep werden vastgelegd.

Gezien de acute financiële moeilijkheden waarmee lokale besturen te kampen hebben en de bedreigingen voor hun werking en uiteindelijk voor hun dienstverlening aan de burgers, was het de bedoeling om een aantal concrete en realistische actiepunten uit te werken op lokaal, gewestelijk en federaal niveau.

REGEREN IS VOORUITZIEN

Er werden ook denkpistes aangereikt voor de toekomst. Er werden stevige eisen op tafel gelegd voor de hogere overheden, vooral rond de doorgeschoven lasten (politie, maatschappelijke hulpverlening, pensioenen, enz.). De aangereikte oplossingen zijn ook het resultaat van een proces van introspectie: de gemeenten hebben meerdere hefboomen in handen waarop ze rechtstreeks kunnen ingrijpen. Ze zullen ongetwijfeld moedige beslissingen moeten nemen en krachtige initiatieven moeten nemen op het vlak van uitgaven en goed bestuur. Om te slagen wordt gekozen voor overleg en samenwerking. Tussen de

gemeenten, zeker, maar ook met het Gewest en de federale overheid.

Op gewestelijk niveau werd Bernard Clerfayt, minister van Plaatselijke Besturen, zeer snel bij de werkzaamheden betrokken, waarbij hij zich ertoe verbond de werkgroep te ondersteunen en bij te staan in haar inspanningen. Al snel kwam daar de minister van Financiën en Begroting, Sven Gatz, bij, gezien zijn specifieke bevoegdheden, die ook belangrijk zijn voor het lokale niveau. We willen graag onderstrepen dat zij en hun respectieve kabinetten zich beschikbaar hebben gesteld.

Wat de federale overheid betreft, werden verschillende kanalen gebruikt of geactiveerd, naar het voorbeeld van de Federale Overheidsdienst Financiën. Dit gebeurde in het bijzonder via het tweejaarlijks overleg met de verenigingen van steden en gemeenten of in het kader van de Staten-Generaal van de politie en de MCFS, waaraan het laatste nummer van de *Nieuwsbrief* een thematisch dossier wijdde¹. Dit overleg werd de afgelopen maanden in hoog tempo gevoerd en heeft vruchten afgeworpen en geleid tot een aantal concrete vorderingen. We vatten ze hieronder samen.

1. Wettelijke machtiging om retributies op te leggen

Deze algemene wettelijke machtiging in de Nieuwe Gemeentewet (NGW) verwerken is een oude eis van Brulocalis. Deze eis werd al tijdens de vorige legislatuur geformuleerd en in 2019 herhaald in het Gewestelijk Memorandum 2019

> Met deze werkgroep wil men alle Brusselse gemeenten rond de tafel krijgen rond de gemeentefinanciën.

1. Zie Nieuwsbrief nr. 134, Mei-Juni 2023

van de Conferentie van burgemeesters en Brulocalis.

Hoewel de gemeente over een grondwettelijke fiscale autonomie beschikt om belastingen te heffen, kan zij, voor zover het gaat om retributies, niet zelf beslissen om de burger te dwingen een bepaald bedrag te betalen. De wetgever moet eerst tussenbeide komen omdat de retributie alleen wordt opgelegd op grond van een wettelijke norm. Het ontbreken van een uitdrukkelijke rechtsgrondslag heeft het gevaar in zich dat de vergoeding geherclassificeerd wordt als een belasting (in welk geval ze op onregelmatige wijze zou worden geheven). Als bovendien een gemeentelijk retributiereglement nietig zou worden verklaard, zou de overheid verplicht zijn om de ten onrechte geïnde bedragen volledig terug te betalen. Het hoeft geen betoog dat deze rechtsonzekerheid negatieve gevolgen kan hebben voor de gemeentefinanciën.

Om deze leemte op te vullen, heeft Brussel Plaatselijke Besturen (BPB) van zijn bevoegde minister de opdracht gekregen een ontwerp van ordonnantie op te stellen om deze wettelijke bevoegdheid uitdrukkelijk in te voeren in de NGW. Deze tekst moet binnenkort worden voorgelegd aan de regering en vervolgens aan Brulocalis voor advies.

2. Synergieën tussen gemeenten en OCMW's

Heel wat gemeenten en hun OCMW's hebben niet gewacht op deze werkgroep om samen initiatieven formeel vast te leggen. Wettelijk zijn de OCMW's al verplicht om als bijlage bij hun begroting een verslag in te dienen bij de gewestelijke toezichthoudende overheid "over schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen of het dooreenlopen van activiteiten van het OCMW en de gemeente zoals bedoeld in artikel 26bis §5 van de organieke wet"².

Het is de bedoeling om lokale praktijken te delen en formeel vast te leggen in een methodologische gids met beste praktijken. Deze gids wordt opgesteld door BPB en moet lokale besturen helpen om synergieën met hun OCMW's tot stand te brengen en te versterken. Hiervoor is een specifieke werkgroep opgericht.

3. Aankoopcentrales

De reeds bestaande intergemeentelijke werkgroep Overheidsopdrachten heeft de opdracht gekregen om alle aankoopcentrales in kaart te brengen die door de lokale besturen zijn opgegeven, zodat de lijst op het internet kan worden geplaatst. Op gewestelijk niveau heeft de minister van Plaatselijke Besturen BPB daarnaast ook gevraagd om de verschillende mogelijkheden te onderzoeken om overheidsopdrachten voor lokale besturen te centraliseren. Ook de Federatie van gemeentesecretarissen wordt hierover bevroegd.

4. Intergemeentelijke samenwerking rond bepaalde diensten

Het bovengemeentelijke principe is niet nieuw, maar komt steeds meer naar voren als een van de

> Het belastingreglement "Belasting op antennes voor telecommunicatie, signaaloverdracht en informatie-uitwisseling via hertzgolven" wordt binnenkort in alle gemeenten van het Gewest ingevoerd.

oplossingen voor de toekomst. De bedoeling is om gemeenten samen te brengen rond een bepaald project en zo de krachten te bundelen en schaalvoordelen te behalen. Het raamwerk en het doel van het project moeten wel nog vastgelegd worden.

Het beheer van gemeentelijke zwembaden is aangewezen als proefproject³. De situatie is al jaren duidelijk: Brussel heeft om verschillende redenen te weinig zwembaden. Er zijn verschillende renovatieprojecten tegelijk aan de gang, nieuwe projecten zijn afgeblazen of op de lange baan geschoven, en de stijgende kosten voor energieverbruik zetten het voortbestaan van deze zwembaden op de helling. Daarom is een bovengemeentelijk beheer nodig om deze problemen te overwinnen en de toekomst van deze voorzieningen op lange termijn veilig te stellen, zodat ze maximaal kunnen worden benut en de exploitatiekosten kunnen worden teruggedrongen.

Eind 2022 vond een eerste bijeenkomst plaats tussen de zwembadbeheerders en de vertegenwoordigers van de lokale besturen. Het resultaat was een register met mogelijke synergieën en besparingen en een studie naar de beste juridische structuur.

5. Fiscaliteit

- Belastingen op gsm-antennes en zendmasten

Al meer dan twintig jaar is er een groot geschil over de belasting op gsm-antennes tussen de Brusselse gemeenten en de operatoren. De lokale besturen lopen hier enkele miljoenen euro's mis.

Om een einde te maken aan deze situatie heeft een werkgroep voor alle Brusselse gemeenten een gemeenschappelijk belastingreglement opgesteld. Het belastingreglement "Belasting op antennes voor telecommunicatie, signaaloverdracht en informatie-uitwisseling via hertzgolven" wordt binnenkort in alle gemeenten van het Gewest ingevoerd⁴.

- Aanvullende gemeentebelasting

Volgens de initiële begrotingen voor 2023 zijn de aanvullende personenbelasting en de roerende voorheffing alleen al goed voor 70% van de belastinginkomsten en 40% van de totale inkomsten van de lokale besturen. Het spreekt dan ook voor zich dat de aandacht vooral uitgaat naar deze twee essentiële inkomstenbronnen voor de lokale besturen.

Personenbelasting (PB)

In november 2022 werd op initiatief van Brulocalis en de Federatie van Brusselse gemeenteontvangers in de FOD Financiën en in aanwezigheid van de verschillende betrokken federale departemen-

2. Omzendbrief 2023/13 van 24 juli 2023 betreffende de opmaak van de begroting 2024 van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In artikel 26bis van de organieke OCMW-wet van 8 juli 1976 staat dat: "Het overlegcomité waakt erover dat elk jaar een verslag wordt opgesteld met betrekking tot de schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen of het dooreenlopen van activiteiten van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn en van de gemeente. Dit verslag wordt aan de begroting van het centrum en aan die van de gemeenten gehecht".
3. Het Gewest heeft hiervoor ook 2 miljoen euro vrijgemaakt.
4. Zie het nieuwsbericht van 17 juli 2023 op onze website: <https://brulocalis.brussels/nieuws/overal-brussel-hetzelfde-gemeentereglement-voor-gsm-masten>

ten en BPB, een studienamiddag georganiseerd rond de aanvullende gemeentebelasting. Voor het eerst sinds de invoering van het mechanisme van de voorafbetaling in 2017 zaten alle belanghebbers rond de tafel. De Brusselse vertegenwoordigers konden op deze vergadering kennismaken met de mogelijk extra diensten van de FOD voor de gemeenten.

De ontvangers deden ook concrete voorstellen ter verbetering van de informatie in de 173x die aan de gemeenten wordt verstrekt. Deze voorstellen moeten leiden tot een grotere budgettaire speelbaarheid. De FOD stond hiervoor open. Dat wordt momenteel opgevolgd via de halfjaarlijkse overlegvergaderingen tussen de verenigingen van steden en gemeenten en het ministerie⁵.

Onroerende voorheffing (OV)

In 2023 zullen de inkomsten uit de OV 40% van de belastinginkomsten en een derde van de totale inkomsten op de gewone dienst uitmaken. Verhoudingsgewijs zijn het de belangrijkste inkomsten voor de gemeenten en daarom besteedt de werkgroep gemeentefinanciën er de meeste aandacht aan. De manoeuvreerruimte is evenwel beperkt, aangezien de OV een belasting op verschillende niveaus is. Terwijl het grootste deel van de inkomsten naar de gemeentekas gaat, wordt de OV op federaal niveau vastgelegd en geïnd door het Gewest (Brussel-Fiscaliteit). De lokale besturen vragen duidelijk om deze belasting beter te innen en ze willen er zeker van zijn dat alles in het werk wordt gesteld om ervoor te zorgen dat wat zou moeten werken, ook werkt.

Er zijn veel valkuilen. Op het federale niveau is er sprake van inertie. De OV stoelt nog altijd op een achterhaald kadaster. Hierdoor lopen de gemeenten naar schatting 5% tot 10% van hun totale inkomsten mis, wat voor 2023 neerkomt op 45 tot 90 miljoen euro. De federale overheid is evenwel terughoudend om hierin te investeren. Sinds 1 januari 2018, toen het Brussels Gewest de belasting overnam, zijn de inkomsten immers niet meer voor haar.

Hoewel ze geen directe invloed hebben op de waarde-indexen die door de federale overheid worden vastgesteld, kunnen de gemeenten wel ingrijpen in de karakteristieken van eigendommen. De meeste gemeenten hebben een ambtenaar rechtstreeks naar het kadaster gestuurd om deze updates uit te voeren. Helaas staan het beperkte aantal verwerkte dossiers en de naleving van de GDPR het werk momenteel in de weg.

Op gewestelijk niveau is de vooruitgang veel tastbaarder. Naast de steun van Brussel Fiscaliteit aan gemeenten om het kadaster bij te werken, is er een proefproject gestart tussen de gewestelijke administratie en de Stad Brussel om percelen die belastingvrijstelling genieten 'op te schonen'. De eerste resultaten zijn zeer bevredigend en de minister van Begroting is van plan om dit project geleidelijk uit te breiden naar alle gemeenten. Een identiek verificatieproces is aan de gang voor percelen die vrijgesteld zijn van onroerende

voorheffing⁶. Ook hier werd het Gewest gevraagd om een gedetailleerde controle uit te voeren van de lijsten die het van de federale overheid heeft ontvangen.

Op het vlak van de onroerende voorheffing is de werkgroep ook een prospectieve studie opgestart. Op initiatief van de werkgroep heeft het Gewest een eerste gedetailleerd onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid om op gemeentelijk niveau een gedifferentieerde onroerende voorheffing in te voeren. Sinds het aanslagjaar 2019⁷ hebben de Vlaamse gemeenten deze mogelijkheid. Ze kunnen vrijstellingen en verminderingen of een andere vorm van differentiatie met lagere tarieven vastleggen voor de bijkomende gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing⁸. Momenteel maken acht Vlaamse gemeenten er gebruik van.

In Brussel bestaat in de praktijk al zoiets als de gedifferentieerde onroerende voorheffing. De premie Be Home wordt al in meerdere gemeenten toegekend. De eigenaar die in zijn woning woont, betaalt hierdoor minder onroerende voorheffing. De bedoeling is hier om de gemeenten de mogelijkheid te geven om hun opcentiemen te differentiëren.

Tijdens een hoorzitting van het Waalse parlement in het kader van het lopende debat over een uitgebreide gewestelijke hervorming van de onroerende voorheffing, sprak Marc Bourgeois, professor fiscaal recht, over de filosofie achter dit principe: *'Des centimes additionnels peuvent être différenciés à l'IPP au niveau de la Région, pourquoi ne serait-il pas fait des centimes potentiellement différenciés au précompte immobilier en fonction des choix politiques qui sont menés par les communes et qui sont des choix de subsidiarité ?'*⁹

'De verbetering van een gedifferentieerde onroerende voorheffing' werd in september 2022 ook opgenomen als een van de doelstellingen van de databank Urbis authentieke bron die door Paradigm (het vroegere CIBG) wordt ontwikkeld. De bedoeling van deze gewestelijke tool is om alle kadastrale percelen en de daaraan toegewezen zakelijke rechten in kaart te brengen. Daarvoor worden de gegevens van een vijftiental Brusselse overheidsdiensten met elkaar vergeleken en gecentraliseerd.

Er wordt nog nagedacht over de mogelijkheid voor de Brusselse gemeenten om een gedifferentieerde onroerende voorheffing in te voeren. Dat is evenwel een politieke beslissing en indien nodig moet dit formeel vast komen te liggen in een ordonnantie. Als het er komt, zal het niet voor de volgende legislatuur zijn. In de tussentijd, in de aanloop naar de verkiezingen, gaan er geruchten over een mogelijke defederalisering van het kadaster als onderdeel van een nieuwe staatsvorming. Deze beslissing zou nieuwe perspectieven openen voor de lokale besturen.

5. Zie het nieuwsbericht van 1 december 2022 op onze website: <https://brulocalis.brussels/nl/nieuws/de-aanvullende-belasting-op-de-personenbelasting-brulocalis-en-de-federatie-van>

6. De zgn. 'dode hand'. Bepaalde gebouwen in Brussel zijn van oudsher vrijgesteld en moeten geen OV en gemeentelijke opcentiemen betalen (scholen, ziekenhuizen, gebedshuizen, ambassades, openbare besturen, enz.).

7. Zie artikel 4 van het Vlaams decreet van 18 mei 2018 houdende wijziging van artikel 41 van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, wat de verfijning van de belastingbevoegdheid van de gemeenteraad betreft, BS 11 juni 2018.

8. *Le précompte immobilier et la fiscalité immobilière*, Rapport aan het Waals parlement van gedeputeerde Paul Furlan, 'Rapport introductif sur le précompte immobilier et la fiscalité immobilière en application de l'article 71 du Règlement du Parlement de Wallonie' i.s.m. Benoît Bayenet en Marc Bourgeois, februari 2021, p. 147.

9. *Commission du budget et des infrastructures sportives*, Waals parlement, sessie 2020-2021, integraal verslag, nr. 166, 26 april 2021, p. 50.

6. Lastenverschuiving

Ongetwijfeld het belangrijkste dossier voor de lokale besturen, maar ook het dossier waarop ze de minste greep hebben. Bij lastenverschuiving worden de financiële gevolgen van een beslissing van het ene bestuursniveau (in dit geval de gewestelijke en federale overheid) geheel of gedeeltelijk doorgeschoven naar een ander bestuursniveau (in dit geval de lokale besturen). Dit verschijnsel is niet nieuw, maar het heeft zich de laatste jaren zo sterk verspreid dat het onhoudbaar wordt voor het lokale niveau, dat zich op het kruispunt bevindt van beslissingen die door andere bestuursniveaus worden genomen.

Zowel in het gewestelijk memorandum van 2018 als in het federale memorandum van 2019 heeft de Conferentie van burgemeesters en Brulocalis er echter herhaaldelijk op aangedrongen om het principe van budgettaire neutraliteit te respecteren.

Dit principe houdt in dat elk beslissingsniveau telkens de financiële en administratieve gevolgen van een geplande beslissing voor de lokale besturen moet evalueren. Als er sprake is van nadelige financiële en beheersmatige gevolgen voor de lokale besturen, dan moet de desbetreffende instantie de nodige compensatiemaatregelen nemen.

In plaats van minder, komen er steeds meer lastenverschuivingen. De voorbeelden zijn legio: politie, pensioenen, maatschappelijke bijstand, loonsverhogingen voor gemeentepersoneel, de verplichting om ongevraagd projecten mee te financieren, enz.

Er zijn steeds meer tekorten en men moet voldoen aan de Europese regelgeving. Er is dan ook minder speelruimte en de verleiding is groot bij de hogere bestuursniveaus om de kosten van hun beslissingen niet volledig zelf te dragen...

Het fenomeen is niet aan de aandacht ontsnapt van de monitoringcommissie inzake de naleving van de verplichtingen en verbintenissen door de lidstaten van het Europees Handvest inzake lokale autonomie. Zie het verslag dat ze op 27 oktober 2022 over België heeft voorgelegd aan het Congres van lokale en regionale overheden¹⁰.

In haar algemene aanbevelingen drukt de commissie haar bezorgdheid uit over het gebrek aan dialoog en overleg tussen het federale en het lokale niveau over regeringsbeslissingen of -initiatieven met een directe of indirecte impact op de lokale besturen: *“the lack of dialogue and consultation between the federal and the local levels on governmental decisions or initiatives that have a direct or indirect impact in the area of local authorities”*.

Ze vraagt ook om op de desbetreffende niveaus het principe van budgettaire neutraliteit toe te passen en te zorgen voor adequate financiering: *“Establish at all the appropriate levels and in an explicit manner the principle of budgetary neutrality, by which the decisions and rules of the federal or regional levels that have an impact on*

> **Men eist dat de gemeenten de inkomsten uit de onroerende voorheffing beter kunnen innen.**

the duties and activities of the municipalities should be accompanied by adequate funding”. Ook moet lastenverschuivingen gepaard gaan met de nodige financiële middelen: *“Avoid decentralising to the local authorities duties or responsibilities without first establishing the necessary financial resources. Transfers of responsibilities must be accompanied by corresponding funding”*.

De Brusselse gemeenten zijn niet de enigen voor wie deze overdrachten steeds zwaarder worden. In maart 2022 heeft het Waals Gewest, onder druk van de Waalse lokale besturen, aan het Overlegcomité gevraagd om een interfederaal werkgroep op te richten voor een reactie op een aantal federale beleidsmaatregelen die gevolgen hadden voor de lokale financiën. Het Brussels Gewest steunde het voorstel van bij het begin. Het toepassingsgebied omvat aangelegenheden waarvoor de federale regering bevoegd is, namelijk de pensioenen en de fiscaliteit (Tax-Shift en kadastraal inkomen), evenals de zogenaamde overdrachtsuitgaven (leefloon, hulpverlenings- en politiezones, enz.).

We zijn tevreden met het initiatief, maar het is jammer dat de federale regering niet bereid is geweest om vertegenwoordigers van de lokale besturen bij deze besprekingen te betrekken. Toch is het duidelijk dat met het op gang brengen van dit debat de lijnen niet alleen op federaal niveau, maar ook op gewestelijk niveau verschuiven.

In het kader van de besprekingen in de Vivaldi-regering rond de fiscale hervormingsplannen, stuurden de ministers van Financiën van de drie gewesten en de *Fédération Wallonie-Bruxelles* op 20 maart een brief naar de federale minister van Financiën. Ze vroegen daarin een financiële compensatie vanwege de federale regering als er maatregelen zouden komen die voor dalende inkomsten uit de personenbelasting zouden zorgen. De vraag naar een neutrale hervorming werd nog eens herhaald aan de Eerste Minister tijdens bilaterale ontmoetingen met de betrokken ministers¹¹.

De Waalse regering had het principe van budgettaire neutraliteit vastgelegd in haar beleidsverklaring in 2019: *“le gouvernement veillera au respect du principe de neutralité budgétaire de ses décisions sur les finances communales”*¹²; de Brusselse regering van haar kant beperkte zich tot het schenken van *“bijzondere aandacht (...) aan de budgettaire weerslag die de hervormingen van het Gewest zullen hebben op het vermogen van de gemeenten om een eigen beleid te voeren”*¹³.

Nu, gezien haar recente opstelling ten opzichte van de federale regering, zouden de gemeenten het recht hebben om een gelijkaardige houding ten opzichte van hen te eisen en om dit principe

10. Zie https://search.coe.int/congress/pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a863d3

11. *La Libre Belgique*, 13 juni 2023.

12. De Waalse beleidsverklaring *Déclaration de politique régionale pour la Wallonie 2019-2024*, p.106.

13. Gemeenschappelijke Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Regeerperiode 2019-2024, p.120.

eindelijk verankerd te zien in het volgende regeerakkoord.

WAT NU?

De werkgroep werkt voort en de komende maanden zullen er ongetwijfeld nieuwe voorstellen op tafel gelegd worden. De bedoeling is om zoveel mogelijk concrete vooruitgang te boeken, inclusief quick wins, en om gebruik te maken van de positieve dynamiek waarin de vergaderingen plaatsvinden.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de algemene dotatie aan gemeenten (ADG). Men denkt eraan deze dotatie te hervormen. Zo zou onder andere het indexeringsmechanisme worden aangepast. Momenteel is dit beperkt tot 2% (vergeleken met 3,5% voor het Gemeentefonds in Vlaanderen en het *Fonds des Communes* in Wallonië, indexering + 1%).

In oktober 2022 heeft het Gewest, gezien de stijgende inflatie, 14 miljoen euro extra vrijgemaakt om de reële indexering van de ADG te verhogen van 2% tot 5,5%. Voor 2023 is nog eens 15 miljoen euro gepland. Daarnaast kondigde de minister voor Plaatselijke Besturen aan dat gemeenten die dat wensen, gezien de historisch hoge rentevoeten, steun kunnen krijgen van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) voor schuldbeheer. Het BGHGT kan ook gemeenten met liquiditeitstekorten helpen. Het huidige systeem voorziet in de toekenning van een lening om de cashflow te verbeteren en monitoring door een gewestelijke inspecteur. Samen met de gemeenten zoekt die mogelijke manieren om de situatie te verbeteren. In juli 2023 werd aangekondigd dat er in 2023 en 2024 een nieuwe leencapaciteit van in totaal 30 miljoen euro beschikbaar zou worden gesteld voor gemeenten, d.w.z. 15 miljoen euro per jaar.

Deze initiatieven zijn niet onbelangrijk. Het Gewest is zich ervan bewust dat de gemeenten zich op een cruciaal punt in hun lange bestaan bevinden: "Het Brussels Gewest weet hoezeer het lokale niveau zijn werking en toekomst kenmerkt en vorm geeft. De porositeit tussen de twee bevoegdheidsniveaus is

tastbaar en bijgevolg is een duurzame en billijke financiering van de gemeenten een fundamentele factor in de vergelijking tussen de gemeenten en het Gewest om de doelstelling van een betere dienstverlening aan de Brusselse burgers te bereiken"¹⁴.

In deze moeilijke context moeten we de behaalde resultaten niet alleen in geldtermen zien. Ze hebben ook een zeer symbolische betekenis. Ze houden verband met het functioneren van onze democratie.

Zonder een echte paradigmaverschuiving zullen lokale besturen snel achterop raken. Het gevaar bestaat wel degelijk dat ze keuzes moeten maken over de dienstverlening aan hun burgers.

De Conferentie van de Brusselse burgemeesters heeft deze boodschap al verkondigd in december 2021 in een vrijbrief¹⁵. Zij zeiden dat de groeiende belasting van beslissingen van hogerhand een reële bedreiging vormt voor de democratie: "De gemeenten in een wurggreep houden, dat is ons democratisch bestel in gevaar brengen. Het gevaar bestaat wel degelijk dat de Brusselse gemeenten straks voor een Corneliaans dilemma staan: diensten sluiten? Scholen? Diensten beperken? Hoe het essentiële van het bijkomstige onderscheiden?"

Nu het vertrouwen in politici nog nooit zo laag is geweest, blijft het lokale niveau het niveau waarmee burgers zich het meest verbonden voelen. Maar ook deze band wordt bedreigd. De burgemeesters verklaarden: "De gemeenten wurgden is de democratie wurgden. Wellicht ongewild speelt dit ook in de kaart van de populisten en de 'democratie-sceptici'. Wanneer de gemeenten hun rol niet meer kunnen vervullen en de burgers de diensten niet meer krijgen die ze van hen mogen verwachten, dan zal de kloof met de politiek nog groter worden". Het is tijd om gehoor te geven aan deze oproep.

Duurzame lokale financiën en het vertrouwen van de mensen in de instellingen zijn dus twee kanten van dezelfde medaille en zullen ongetwijfeld de belangrijkste thema's zijn bij de volgende verkiezingen in 2024.

14. Ontwerp van ordonnantie houdende de aanpassing van de Middelenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2022, het verslag uitgebracht namens de commissie voor de Financiën en de Algemene Zaken, gewone zitting 2021-2022, A 558/2, 20 juni 2022, p. 20.

15. Le Soir, 20 december 2021. <https://www.lesoir.be/413481/article/2021-12-20/des-communes-asphyxiees-cest-la-democratie-en-danger>; de Nederlandstalige tekst kunt u lezen op de website van Brulocalis <https://brulocalis.brussels/nl/nieuws/de-gemeenten-een-wurggreep-democratie-gevaar>

Révélez vos ambitions

ICHEC FORMATION CONTINUE

Développeur de Talents

SECTEUR PUBLIC | RH | MANAGEMENT | FINANCE | MARKETING | ENTREPRENEURIAT

WWW.ICHECFORMATIONCONTINUE.BE

> Interview door Quentin Vanhay, externe communicatie, en William Verstappen, adviseur, Brulocalis

CHRISTOS DOULKERIDIS: "WE MOETEN GEMEENTEN WEER FINANCIËEL GEZOND MAKEN"

Terwijl de werkgroep Gemeentefinanciën (WG) nog bezig is, sprak Brulocalis met haar voorzitter, Christos Doulkeridis, tevens burgemeester van Elsene. Meteen de uitgelezen kans om terug te kijken op de start van deze werkgroep, haar doelstellingen, maar ook op de heersende onderlinge sfeer en de band die ze helpt te versterken tussen de verschillende Brusselse gemeenten.

> Christos Doulkeridis, burgemeester van Elsene en voorzitter van de werkgroep Gemeentefinanciën.

Mijnheer de burgemeester, kunt u ons nog eens uitleggen waarom deze werkgroep is opgericht? Wat is de doelstelling en wat zijn de volgende deadlines?

Christos Doulkeridis (C. D.): Allereerst is het goed om erop te wijzen dat het probleem van de financiële moeilijkheden van de gemeenten al heel lang meegaat, van toen ik tussen 2009 en 2014 nog staatssecretaris was. Toen hebben de gemeenten van het Gewest een herfinanciering kunnen krijgen, waardoor ze hun financiën opnieuw in evenwicht konden brengen. Vandaag slagen sommige gemeenten erin om het evenwicht te bewaren, terwijl andere zich in een moeilijkere situatie bevinden. Dit verklaart waarom ze onder gewestelijk toezicht werden geplaatst, hetgeen gevolgen heeft voor de budgettaire keuzes.

Covid was een zeer belangrijk keerpunt. Er kwam een einde aan een zekere mate van financiële stabiliteit bij de lokale besturen. Verder was er de jongste federale fiscale hervorming. Die heeft een grote impact gehad op de lokale besturen zonder dat daar enige compensatie tegenover stond. Bovendien was er de defederalisering van het beheer en/of de

inning van een aantal belastingen, zoals de onroerende voorheffing.

Toen kwam de oorlog in Oekraïne en de duizelingwekkende stijging van alle prijzen - soms tot 50% - wat uiteraard een impact had op vroegere beslissingen. Dat is voelbaar bij de renovatie van bv. zwembaden, musea, sporthallen, enz. Daarbij komen nog de personeelskosten en de loonsverhoging waartoe tijdens deze legislatuur werd beslist. Dit alles heeft uiteraard een impact op het financiële evenwicht van de gemeenten.

Niet alle lokale besturen worden echter op dezelfde manier getroffen. Er zijn duidelijk uiteenlopende financiële en budgettaire situaties, waardoor de mogelijkheden om met deze problemen om te gaan variëren. Sommige gemeenten hebben bijvoorbeeld meer scholen, zwembaden, sporthallen, theaters enzovoort, terwijl andere er minder hebben. Dit heeft onvermijdelijk gevolgen wat betreft het vermogen om een evenwichtige begroting en fiscale situatie te bereiken.

Toen we tot het besef kwamen dat alle lokale besturen getroffen waren, hebben we besloten om deze werkgroep in het leven te roepen. Bedoeling is krachten te bundelen, een dialoog aan te gaan met het Gewest en de federale overheid en om na te denken over de verschillende aspecten die een spanningsveld vormen op het vlak van begrotingsevenwicht en de manieren waarop we daarop kunnen reageren. Het doel is om elkaar te steunen, goede raad uit te wisselen en na te gaan hoe we beter kunnen samenwerken met het Gewest. Vergeet niet dat het Gewest zelf in een kritieke financiële situatie zit en niet langer de gemeenten kan ondersteunen zoals in het verleden.

Is deze werkgroep van bijzonder belang voor uw gemeente?

C. D.: Allereerst is het goed om te onthouden dat wanneer je burgemeester wordt, je een hele reeks al genomen beslissingen erft. We krijgen een groot aantal projecten die tijdens de vorige legislatuur werden opgestart op ons

bord. Sommige zijn heel belangrijk. Neem bijvoorbeeld de renovatie van het gemeentehuis in Elsene, wat echt nodig was: een enorm project over vijftien of zelfs twintig jaar en momenteel blootgesteld aan ongeloflijke prijsstijgingen. En dan is er nog het geval van het OCMW. Men heeft daar wat de druk van de ketel proberen te halen, zonder rekening te houden met de sociale crisis. Daardoor hebben we de uitgaven voor het OCMW met 20% moeten verhogen.

Deze realiteit heeft natuurlijk een enorme impact op onze financiën, wat betekent dat de status quo niet langer een optie is. We hebben daarom de belastingen moeten verhogen, wat nooit gemakkelijk is gezien de toch al hoge belastingdruk. Tegelijkertijd moeten we oplossingen vinden, nieuwe inkomstenbronnen en mechanismen die onze financiën zoveel mogelijk beschermen.

Bij de mogelijke nieuwe inkomstenbronnen moeten we misschien denken aan een harmonisering van bepaalde bevoegdheidsdomeinen en aan samenwerking met de andere gemeenten rond openbare infrastructuur voor veel meer mensen dan enkel de eigen inwoners, zoals zwembaden of sportinfrastructuur.

In elk geval moeten we zoveel mogelijk vermijden dat we in een vicieuze cirkel terechtkomen, waarbij de bevolking te lijden heeft onder een daling van haar koopkracht en getroffen wordt door de crisis, en de gemeente ervoor moet zorgen dat haar inkomsten in evenwicht zijn, en daarvoor bv. aan de fiscaliteit moet raken.

Kortom, de situatie is niet echt specifiek voor de gemeente Elsene, maar het is duidelijk dat we ons door deze realiteit ook in een delicate budgettaire situatie bevinden. Om nog maar te zwijgen van de huidige en toekomstige noodzakelijke investeringen, zoals de strijd tegen de klimaatverandering, waarvan de effecten op korte termijn niet direct merkbaar zijn/worden.

Zijn er, naast deze eerste mogelijke oplossingen, nog andere manieren of resultaten gevonden?

C. D.: Om te beginnen moeten we een aantal inkomsten beter innen. Vaak worden ze niet geïnd om redenen van personeelsbezetting, transparantie of timing. Dat is bv. het geval voor de onroerende voorheffing of de personenbelasting, waarbij verschillende bestuursniveaus (gewestelijk en/of federaal) betrokken kunnen zijn.

Er moet ook nagedacht worden over de verdere evolutie van bepaalde belastingen zoals de onroerende voorheffing; over de mobiliteit en de nodige tools om te kunnen inspelen op de huidige transitie. Hiervoor zijn heel wat middelen nodig, zoals we onlangs hebben gezien met de zone met beperkte toegang (ZBT) langs de Elsensesteenweg; over het "bovengemeentelijk" concept en de mogelijkheid om voor bepaalde projecten samen te werken tussen gemeenten; over de nodige synergieën tussen gemeenten en OCMW's; over het gezamenlijk beheer van infrastructuur en/of sectoren waarvan het publiek zich niet uitsluitend tot het gemeentelijk grondgebied uitstrekt, zoals hierboven vermeld (zwembaden, cultuur, sportcentra, scholen, enz.).¹

Tot slot wil ik erop wijzen dat de gemeenten de laatste schakel zijn in de institutionele keten en dat hun taken meer dan ooit zichtbaar zijn. We zien dit bijvoorbeeld sinds corona. De mensen zonder eigen tuin vragen steeds meer om goede openbare ruimten. Gezien deze vooraanstaande rol mogen we de lokale besturen financieel niet in de steek laten, terwijl we van hen terecht een grote begrotingsdiscipline verwachten.

Hoe werd deze werkgroep praktisch georganiseerd?

C. D.: Allereerst wil ik Brulocalis bedanken voor haar bijdrage en voor het delen van haar onschatbare expertise met deze werkgroep. Alle gemeenten konden gebruik maken van deze deskundigheid.

De Conferentie van burgemeesters, die het initiatief voor deze WG heeft genomen, is politiek gezien momenteel een van de meest waardevolle organen die we hebben. Hier worden namelijk geen politieke spelletjes gespeeld en is er geen plaats voor opbod. Hier worden nuttige tips uitgewisseld, praten we op een respectvolle manier met elkaar en denken we in het algemeen belang, zonder afhankelijk te zijn van politiek vertoon. Dat respect is belangrijk, want men moet steeds meer met elkaar samenwerken.

Het kader van de bijeenkomsten van de Conferentie van burgemeesters volstond niet meer. Daarom hebben we deze werkgroep opgericht. Hierdoor kunnen we iets verder gaan in ons denken over gemeentelijke financiën. We zorgen er ook voor dat alle politieke strekkingen vertegenwoordigd zijn. Daardoor kunnen we flexibeler inspelen op de verschillende situaties in de gemeenten, waarbij we nog meer genuanceerde standpunten moeten innemen.

En dat accepteren we ook, want we zijn hier niet om ons met elkaar te meten, maar om samen te werken waarbij met iedereen rekening wordt gehouden. Er is een waardevolle instelling waardoor we een constructieve en positieve aanpak kunnen hanteren.

Hoe ziet u de toekomst?

C. D.: Het gaat een moeilijk jaar worden, want er komen verkiezingen aan. En we weten dat deze periode spanningen en meningsverschillen kan uitkristalliseren. Het is van essentieel belang dat onze expertise verbetert en dat onze dialoog met het Gewest wordt voortgezet, zodat we de nodige technische instrumenten hebben om ons beleid intelligenter, rechtvaardiger, eerlijker en fundamenteeler te maken. De ministers Bernard Clerfayt, minister van Plaatselijke Besturen, en Sven Gatz, minister van Financiën, hebben deze logica volgens mij goed begrepen.

Het is duidelijk dat we een aantal wegen en mechanismen moeten bewandelen om effectiever en efficiënter te worden in het begrotingsbeheer. Vandaar het belang van de dialoog tussen de gemeenten, met het Gewest en liefst nog met de federale overheid. En ik zal de tijd en energie die ik tot mijn beschikking heb, blijven gebruiken en proberen om daar zo lang mogelijk aan te bouwen.

Als je één maatregel zou moeten doorvoeren, welke zou dat dan zijn?

C. D.: Ik vermeld er twee: de gedifferentieerde onroerende voorheffing, die me een van de interessantste pistes lijkt; en het ZBT-systeem op het vlak van mobiliteit. Hiermee kunnen we subtielere maatregelen invoeren en de impact ervan op de gebruikers bepalen.

1. Nvdr: In het bovenstaande artikel wordt dieper ingegaan op deze verschillende mogelijkheden: 'Eerste resultaten van de werkgroep gemeentefinanciën op initiatief van de Conferentie van burgemeesters'.

> Een interview door William Verstappen, adviseur bij Brulocalis

EN DE ANDERE LEDEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN?

De werkgroep Gemeentefinanciën wordt voorgezeten door Christos Doukeridis, burgemeester van Elsene (zie interview hierboven) en bestaat verder uit Catherine Moureaux, burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek, Vincent De Wolf, burgemeester van Etterbeek, Benoît Cerexhe, burgemeester van Sint-Pieters-Woluwe en Olivier Maingain, burgemeester van Sint-Lambrechts-Woluwe. De heren Cerexhe en De Wolf beantwoorden op hun beurt onze vragen.

> **Olivier Maingain, burgemeester van Sint-Lambrechts-Woluwe.**

> **Benoît Cerexhe, burgemeester van Sint-Pieters-Woluwe.**

> **Catherine Moureaux, burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek.**

> **Vincent De Wolf, burgemeester van Etterbeek.**

Wat is momenteel de situatie in uw gemeente?

Vincent De Wolf (V. D. W.): Net als andere gemeenten zijn wij getroffen door eerst de coronacrisis, dan door de energiecrisis. Ze hebben alle twee een grote impact gehad op de gemeentefinanciën. In 2023 hebben de opeenvolgende indexeringen voor het gemeente- en het OCMW-personeel, alsook de gemeentelijke dotaties aan het OCMW en de politiezone - die naar boven bijgesteld zijn - een grote impact gehad op de gemeentebegroting. In deze omstandigheden was het een hele krachttoer om de begroting te kunnen opmaken. We hebben veel vergaderingen nodig gehad om onze doelstellingen te bereiken. En ondanks de economische moei-

lijkheden en dankzij nauwgezet werk zijn we erin geslaagd om de begroting in evenwicht te brengen. We hebben ook de personenbelasting verlaagd van 6,7 naar 6,3 zonder de onroerende voorheffing te verhogen. Als enige gemeente in Brussel.

Benoît Cerexhe (B. C.): Ondanks de opeenvolgende crisissen van de voorbije twee jaar (corona, de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis), dewelke een sneeuwbaaleffect hebben gehad en een torenhoge, zelfs recordinflatie hebben veroorzaakt, met als gevolg een stijging van de personeelskosten met 16,6%, is de financiële situatie van Sint-Pieters-Woluwe in evenwicht. Dat is het resultaat van een rigoureuze beleidsvoering. We hebben kunnen besparen op onze uitgaven zonder

daarbij te raken aan de dienstverlening aan de bevolking. En dat allemaal zonder de belastingen te verhogen voor onze inwoners. Sinds 2013 ligt de personenbelasting vast op 6% en de onroerende voorheffing op 2.200 opcentiemen. Sint-Pieters-Woluwe blijft dus de op 1 na minst belaste gemeente in het Brussels Gewest. De levensduurte is aanzienlijk gestegen en we moeten eerst alle andere wegen bewandelen in plaats van geld uit de portemonnee van de belastingbetalers te halen.

Hoe ziet u de toekomst?

V. D. W.: We willen deze koers aanhouden en de personenbelasting blijven verlagen. Daarbij wordt niet geraakt aan de onroerende voorheffing. Die blijft op hetzelfde peil als dertig jaar geleden. Vanuit begrotings oogpunt willen we de werken op de site van het Jachtlof, waar het nieuwe gemeentehuis is, voltooiën. We gaan door met de verstedelijking van een gloednieuwe wijk op de site van het vroegere ziekenhuis van Etterbeek. De bouw van sociale en geconventioneerde woningen op de site van het vroegere gemeentehuis aan de Oudergemlaan is een ander groot project dat, net als het eerste, een positieve impact zal hebben op de latere gemeentebegrotingen. We zijn begonnen met de bouw en de toekomstige woningen bevinden zich naast de nieuwe polikliniek Baron Lambert, die wegtrekt uit het oude gebouw.

B. C.: In de toekomst rijzen er heel wat vragen: het Gewest en de federale regering hebben tijdens deze legislatuur heel wat nieuwe lasten en taken doorgeschoven naar de gemeenten, zonder hen daarvoor extra middelen te geven. De komende jaren zullen we dan ook moeten vechten voor het behoud van de gemeentelijke autonomie, wat betekent dat we herfinanciering moeten krijgen voor alle nieuwe taken die ons opgelegd worden. Daarnaast moeten we proactief blijven investeren in de energie- en technologische transitie om de kosten van fossiele brandstoffen te blijven verlagen en het milieu en de dienstverlening aan de bevolking te blijven verbeteren.

Brussel, België

Kit 'Nature Evolution' ©

Breng in de lente kleur aan de stad met onze mechanisch geplante bloemenweides

Voor meer informatie of een offerteaanvraag, neem contact op met:

Distributeur Natura Loci
info@naturaloci.be

Tel: +32 488 25 05 35
www.ververexport.be

Als je de kans zou krijgen om een baanbrekende maatregel in te voeren, welke zou dat dan zijn?

V. D. W.: In 2030 CO2-neutraal zijn. Het is een ambitieus en ongezien project waar we de voorbije 2 jaar aan gewerkt hebben en dat me bijzonder na aan het hart ligt. Ten eerste willen we alle gemeentelijke en OCMW-uitgaven vertalen in broeikasgasemissies. De bedoeling is om op basis van deze diagnose maatregelen te nemen waarmee we onze uitstoot kunnen verminderen. Tegen 2030 willen we koolstof-neutraal zijn en onze klimaatdoelstellingen halen. Alle gemeentelijke beleidstakken worden aangepakt en er liggen 18 concrete acties vast. Renovaties aan onze gebouwen en het patrimonium van de grondregie, mobiliteitsinitiatieven en niet te vergeten proactief beleid om onze bedrijven te helpen de klimaatuitdaging aan te gaan. Een vernieuwende en pragmatische methode, twee kenmerken die altijd al de belangrijkste kenmerken van ons beleid zijn geweest. Hiervoor wil ik hierbij ook de inwoners nauw betrekken en mensen die dat willen de mogelijkheid geven om te investeren in gemeentelijke projecten. Ze kunnen een deel van hun spaargeld met een gegarandeerd inkomen besteden aan koolstofarme initiatieven. Dit zal vanaf 2024 kunnen... Kortom, geen ecologie zonder economie. In Etterbeek is de strijd tegen klimaatverandering een realiteit. Geen bezweringen, maar actie op het terrein.

B. C.: Ik pleit er al lang voor om werknemers te belasten op de plaats waar ze werken, zodat het Brussels Gewest financiële autonomie krijgt en meer middelen heeft om te herverdelen onder de gemeenten. 🌍

NIEUWE UITVOERING VAN HET FEDERALE PLATFORM 'E-PROCUREMENT' - ONDERSTEUNENDE TOOLS EN OPLEIDING VAN PERSONEELSLEDEN

Sinds 4 september 2023 heeft het platform voor e-Procurement een nieuwe versie. Om de ambtenaren al vertrouwd te maken met het gebruik van dit nieuwe platform, biedt de FOD BOSA de volgende zelfstudies aan:

- Demo's en instructiefilmpjes;
- Een testomgeving om vertrouwd te raken met de tool;
- Een helpcenter met informatiefiches.

Ook de mensen van de gemeentelijke aankoopdiensten kunnen ze gebruiken.

Als er personeelsleden zijn die extra ondersteuning willen, biedt easy.brussels, in samenwerking met GSOB, tussen oktober en december 2023 een aantal opleidingen aan. Deze cursussen hebben een beperkt aantal plaatsen en zijn bedoeld als aanvulling op de zelfstudies. Overheidsinstanties worden aangemoedigd om voorkeur te geven aan deze tools en de interne ondersteuning.

Als er personeel van uw gemeente heeft deelgenomen aan de **Train de Trainer** cursussen die in 2023 door de FOD BOSA zijn georganiseerd, moeten zij ook meewerken aan deze begeleiding.

Inschrijven voor deze bijkomende opleidingen kan sinds begin september via GSOB. De links voor de inschrijvingen staan ook op de website easy.brussels. Tot slot staan de data ook in de Agenda op de website van Brulocalis.

OPLEIDINGEN 2023

Ethias Services stelt opleidingen voor die verder gaan dan verzekeringen. Ontdek ons opleidingsprogramma om de risico's van uw organisatie optimaal te beheren.

Ergonomie op de werkvloer

03/10 Gent

Brandpreventie en -beveiliging voor preventieadviseur niveau 3

14/11 Gent

Basisopleiding lid van de brandbestrijdingsdienst

14/11 Haren

Stress & Burnout Management

23/11 Hasselt

Omgaan met agressie

28/11 Hasselt

Brandbestrijdingsdienst - Eerste interventieploeg

07/12 Gent

**Inlichtingen en inschrijvingen: solutions.ethias.be
011 28 21 00 - ethiasservices@ethias.be**

> Quentin Vanhay, externe communicatie bij Brulocalis

BRUCITY: HET GEMEENTEBESTUUR VAN DE STAD BRUSSEL Kiest voor een nieuw gebouw en een doorgedreven digitalisering

Na een aantal artikels over de verhuizing van de administratieve diensten van de gemeenten Ukkel, Elsene en Etterbeek focust Brulocalis nu op de Stad Brussel en haar nieuwe paradepaardje Brucity. Het administratief centrum van de Stad Brussel was decennialang terug te vinden in de Anspachlaan, maar de Stad heeft beslist om haar gloednieuwe administratief centrum op een boogscheut daarvandaan op te trekken, in de Hallenstraat, op de locatie van het vroegere Parking 58-gebouw. Via Luc Symoens, voormalig gemeentesecretaris van de Stad Brussel en onlosmakelijk verbonden met het Brucity-project, kwamen we meer te weten over de precieze context waarin het idee voor dit project tot stand kwam.

> Luc Symoens, onlosmakelijk verbonden met het project Brucity.

Brucity, het vlaggenschip van het gemeentebestuur, is het grootste bouwproject van de Stad Brussel van de afgelopen jaren. De totale kosten worden geraamd op circa 150 miljoen euro. De bedoeling van het project was om de diensten te vereenvoudigen en te centraliseren, maar ook om ze te digitaliseren voor een vlottere toegang. Toch zijn niet alle gemeentediensten naar het nieuwe gebouw verhuisd. Huwelijken worden bijvoorbeeld nog altijd in het stadhuis op de Grote Markt voltrokken.

ONTSTAAN VAN HET PROJECT

De aanzet dateert van 2006. De Stad Brussel was toen samen met De Post gevestigd in de Anspachlaan 6. Na tientallen jaren van gebruik was het interieur van dit gebouw uit de jaren 1960 echter verouderd geraakt. De werkomgeving voldeed niet meer aan de verwachtingen van het personeel en niet alle administratieve functies van de Stad konden er nog volledig verzekerd worden.

Aanvankelijk werd overwogen om het gebouw te renoveren, maar om financiële en ruimtelijke redenen werd die optie al gauw van tafel geveegd. Een grondige renovatie lag bovendien moeilijk, aangezien De Post er ook nog zijn kantoren had. De keuze om te verhuizen naar een nieuw gebouw was dan ook snel gemaakt.

In 2006 werd dus een eerste aanbesteding uitgeschreven voor de studie, financiering en realisatie van een nieuw gebouw (via nieuwbouw of renovatie), waar de Brusselse administratieve diensten in de beste omstandigheden ondergebracht konden worden. Een van de technische eisen in de aanbesteding was dat het gebouw op minder dan 300 meter van het stadhuis en in de Vijfhoek gelegen moest zijn, idealiter vlak bij een metrostation.

Het *Parking 58*-gebouw, dat toen nog in het bezit was van AG Real Estate, voldeed aan alle eisen en

werd bijgevolg door het agentschap voorgelegd. Door de locatie en de omvang van het terrein zou de Stad een van haar grootste ambities kunnen waarmaken, namelijk een administratief centrum van meer dan 15.000 m² creëren met maar liefst 1.420 werkplekken. Deze ambitie werd zelfs overschreden, want het gebouw zal uiteindelijk een bovengrondse oppervlakte van 37.000 m², verdeeld over acht verdiepingen, en één ondergrondse¹ parkeergarage voor de voertuigen van de Stad hebben. Het ontwerp werd toevertrouwd aan een consortium van architecten, bestaande uit Atelier Bruno Albert, Buro Il, Archi+I en Pierre Lallemand², en in oktober 2017 ging de sloop van het Parking 58-gebouw van start.

DE KWESTIE VAN DE CENTRALISERING VAN DE DIENSTEN

Dan begonnen de lange onderhandelingen tussen de verschillende partijen en binnen de Stad Brussel zelf over de krijtlijnen van het project en de omvang van de gevolgen voor alle administratieve diensten van de Stad. De besprekingen hebben meer dan tien jaar geduurd, tot in 2018.

Een van de grootste struikelblokken was de kwestie van de centralisering van de diensten, die toen nog verspreid lagen over het hele grondgebied van de Stad. Maar niet iedereen was te vinden voor een centralisering. Aanvullende studies maakten echter heel snel duidelijk wat de voordelen van zo'n groepering van de diensten zijn:

- betere interactie tussen de verschillende diensten in het kader van hun transversale bevoegdheden;
- grotere reactiviteit wegens het wegvallen van de uitwisselingen op afstand tussen de diensten;
- schaalvoordelen doordat de diensten in hetzelfde gebouw ondergebracht zijn;

1. De tweede ondergrondse verdieping dient als archiefruimte.

2. Dit laatste architectenbureau is gespecialiseerd in gevels.

- gebruiksgemak voor de burgers, die nu op één locatie toegang hebben tot alle diensten.

Er werd dan ook beslist om alle administratieve diensten van de Stad Brussel onder te brengen in het nieuwe gebouw op de vroegere locatie van Parking 58, met uitzondering van enkele kantoren van de dienst Bevolking, die verspreid liggen op het grondgebied van de Stad Brussel, en van de huwelijken en protocolaire bezoeken, die blijven plaatsvinden in het prestigieuze en historische stadhuis op de Grote Markt.

LEASING OM TEGEMOET TE KOMEN AAN DE FINANCIËLE SITUATIE

De Stad mag dan wel verhuisd zijn naar Brucity, ze is echter (nog) niet volledig eigenaar van het gebouw. Het agentschap AG Real Estate verhuurt de Stad het gebouw op basis van een leasecontract met aankoopoptie over vijftien of dertig jaar. *“Dit is gebruikelijk bij zulke grote investeringen”, aldus Luc Symoens. “Merk ook op dat het gaat om een investering met eigen middelen. De Stad heeft hiervoor geen subsidies of andere steun gekregen.”*

‘WELKOM THUIS’

Het is een van de slogans die de Stad gekozen heeft in het kader van de promotie van het Brucity-project. Met deze slogan wil ze de nadruk leggen op de ambitie die ze met het nieuwe gebouw wil verwezenlijken, namelijk van Brucity een gebouw maken dat niet alleen om het administratieve aspect draait, maar waar de burgers zich ook thuis voelen. Luc Symoens herinnert eraan dat dit net de visie van burgemeester Philippe Close was: *“Brucity is meer dan een administratief centrum voor onze medewerkers en het onthaal van onze medeburgers. Het is een multifunctioneel gebouw dat voor iedereen openstaat.”*

Zo werden grote en lichtrijke open ruimten en studie- of vergaderzalen gecreëerd voor individuen of groepen (verenigingen, start-ups en studenten) die de nieuwe infrastructuur om andere dan administratieve redenen willen gebruiken. De bedoeling is in feite om Brucity ten dienste te stellen van de burger in de brede zin van het woord. Alles lijkt in het werk gesteld te zijn om het de mensen naar de zin te maken, die dus ook gebruik mogen maken van de infrastructuur in het administratief centrum. Naast de vele hedendaagse kunstwerken op de verschillende verdiepingen, waarvan sommige gebeurtenissen uit de geschiedenis van de stad uitbeelden, vertelt Luc Symoens ons dat het gebouw *“ontworpen is om geluiden en lawaai zoveel mogelijk te*

> Brucity op de oude site van de Parking 58.

absorberen en tegelijkertijd een uiterst verbonden omgeving te bieden”. Om het nog comfortabeler te maken, heeft de Stad zelfs besloten om de rooftop van het gebouw open te stellen voor 400 bezoekers en om een voor het publiek toegankelijk restaurant te openen. Dit restaurant biedt plaats voor 150 tot 200 gasten en focust op biologische producten, korte keten en duurzaamheid.

Anderzijds staat ook inclusiviteit centraal in de aanpak van het Brucity-project. Het nieuwe gebouw werd dan ook ontworpen met speciale aandacht voor diversiteit. Deze inclusieve aanpak uit zich vooral in de aanwezigheid van onthaalmedewerkers om de mensen beter door te verwijzen. Daarnaast zorgen polyvalente medewerkers voor een flexibeler dienstverlening. Het gebouw is uiteraard ook zodanig ontworpen dat het vlot toegankelijk is voor personen met een handicap. Zo is er voor de hoofdingang een voorplein ingericht en bevinden alle administratieve diensten zich op het gelijkvloers. Brede, comfortabele liften brengen de bezoekers naar de achtste verdieping, waar ze de zittingen van de gemeenteraad kunnen bijwonen. Tot slot kunnen de burgers heel wat documenten online aanvragen, zodat ze zich niet naar de gemeentediensten hoeven te verplaatsen.

De slogan richt zich natuurlijk ook naar de vele mensen die in Brucity werken. Maar liefst 1.850 ambtenaren, goed voor in totaal 1.400 werkplekken, zijn er nu werkzaam. Begin 2023 zijn de laatste personeelsleden verhuisd. Deze gemeentelijke medewerkers hebben uiteraard elk een ander takenpakket, wat gepaard gaat met zeer uiteenlopende verwachtingen en behoeften.

“Tot nu toe was de interne feedback van de teams heel positief”, aldus Luc Symoens. Vóór

de verhuizing naar de nieuwe kantoren werd al een tevredenheidsenquête afgenomen bij het gemeentepersoneel, maar het is nog even wachten tot deze positieve feedback geobjectiveerd is. *“We willen onze teams eerst de tijd geven om zich te settelen en aan hun nieuwe werkomgeving te wennen, voordat we ze vragen hoe ze zich voelen”,* zegt hij.

Bovendien benadrukt de voormalige gemeentesecretaris dat er dankzij de nieuwe werkomgeving minder spanningen voordoen aan de loketten: *“We stellen vast dat de ruimere, luchtigere en dus rustigere onthaalruimte voor minder frustraties en conflicten zorgt.”* Dat er meer rust heerst bij de gemeentediensten kan ook worden toegeschreven aan de nieuwe tools die de Stad ter beschikking stelt van haar burgers. Bovendien verloopt het eerste lijnscontact efficiënter en vlotter, met kortere wachttijden als gevolg.

DIGITALISERING ALS LOGISCH UITGANGSPUNT

Geheel in lijn met het gewestelijk beleid, zoals we al uitvoerig besproken hebben in [nummer 133](#) van onze Nieuwsbrief, heeft de Stad bij het ontwerp van de nieuwe kantoren in Brucity veel aandacht geschonken aan digitalisering en administratieve vereenvoudiging.

Het gebouw moet dit nieuwe facet van het gemeentebestuur uitdragen in de bijstand en dienstverlening aan de burger, terwijl het gemeentepersoneel in optimale omstandigheden kan werken. De twee grote pijlers zijn dan ook enerzijds onthaal en dienstverlening en anderzijds het welzijn van het personeel door de verbetering van de werkomstandigheden.

Concreet werd een frontoffice ingericht, zodat de interacties tussen het gemeentepersoneel

en de burgers vlotter verlopen bij elke procedure. Hiervoor worden de nieuwste technologieën ingezet: interactieve infozuilen zodat de burgers bepaalde procedures zelf kunnen opstarten, loketten uitgerust met scanners, moderne betaalmiddelen ...

Naast deze inspanningen om het frontoffice te verbeteren, heeft de Stad ook de kaart van de digitalisering getrokken bij de inrichting van de nieuwe raadszaal. De burgemeester en de gemeenteraadsleden beschikken nu over de allernieuwste digitale apparatuur om in optimale omstandigheden te kunnen werken. Daarnaast wordt de lokale democratie binnen handbereik van de burgers gebracht, die de besprekingen van de gemeenteraad voortaan kunnen volgen via een hoogwaardig streamingsysteem.

Tot slot heeft de Stad Brussel gefocust op een modernisering van de werkmethoden. Door de opkomst van nieuwe technologieën en de recente uitdagingen (COVID-19) is de manier van werken immers grondig veranderd. Ook het gemeentebestuur wordt met die realiteit geconfronteerd.

Daarom lanceerde de Stad *New Ways of Working* (NWoW), met als doel deze nieuwe werkwijzen volledig te implementeren in Brucity. Enkele concepten die onder deze nieuwe werkwijzen vallen, zijn flexdesks, telewerk en samenwerkingsruimten. De bedoeling is vooral dat het gemeentepersoneel er autonoom kan werken. Om deze nieuwe werkwijzen toe te passen, worden uiteraard tools ter beschikking gesteld: uitrol van Microsoft Teams als samenwerkingshub, geconnecteerde vergaderzalen, gedeelde werkruimten, digitale reservatiesystemen, enz.

Daarnaast wordt rekening gehouden met telewerk bij de inschatting van het aantal beschikbare werkplekken in het gebouw: *“We hebben de nodige capaciteit geraamd op basis van een aanwezigheidsgraad van gemiddeld 60%.”*

DOORGEDREVEN MILIEUNORMEN

Een van de grote voordelen van nieuwbouw in plaats van renovatie is dat het gebouw uitgerust kan worden met de nieuwste milieutechnieken om de ecologische voetafdruk van het pand zoveel mogelijk te beperken.

Net als bij het nieuwe administratief centrum van de gemeente Ukkel hebben de architecten van Brucity gebruikgemaakt van riothermie om de temperatuur in het gebouw te regelen. Bij deze techniek wordt warmte gerecupereerd uit rioolwater om de binnenruimte van een gebouw te verwarmen of te verkoelen. Op die manier hoeft er minder gebruikgemaakt te worden van andere bronnen voor temperatuurregeling die meer energie verbruiken.

Voorts is het gebouw uitgerust met zonnepanelen, een systeem voor warmtekrachtkoppeling, ledverlichting die speciaal ontworpen en ingesteld is om de verlichtingstijd te optimaliseren, en een regenwateropvangsysteem van 135 m³ voor de sanitaire voor-

zieningen. Daardoor zal het gebouw slechts 14,42 kWh/m²/jaar verbruiken voor een productie van 130.000 kWh.

Doordat deze technologieën meteen in het ontwerp van het gebouw opgenomen zijn, krijgt Brucity het BREEAM-label³ ‘Very good’ toegekend en wordt het beschouwd als een passief gebouw volgens de geldende normen in het Brussels Gewest (EPB 2016).

Verder heeft de Stad beslist om haar oude meubilair een tweede leven te geven. Een deel van de meubels werd gerecycleerd, andere meubels werden gerecupereerd of doorgegeven aan andere stedelijke instanties of aan andere instellingen. Zo wordt niet alleen overconsumptie tegengegaan, maar ook de gemeentefinanciën, de circulaire economie en de duurzaamheid varen er wel bij.

EEN PROMINENTE PLAATS VOOR ZACHTE MOBILITEIT

Brucity mag dan wel opgetrokken zijn op de locatie van het vroegere Parking 58-gebouw dat dateert van een periode waarin de auto nog koning was, maar de tijden en gewoonten zijn ondertussen uiteraard veranderd. Het gewestelijk Good Move-plan is daar een mooi voorbeeld van. Door resoluut de kaart van de zachtere mobiliteit te trekken, wil de Stad meer aandacht geven aan fietsers, voetgangers en het openbaar vervoer. Het was dan ook de logica zelve dat het nieuwe centrum – dat in het centrum van Brussel ligt – op die dynamiek zou voortbouwen. Hoewel er – naast de 450 publieke plaatsen van Interparking – nog altijd 109 parkeerplaatsen voorbehouden zijn voor de Stad⁴, zijn er ook maar liefst 176 plaatsen voorbehouden voor dienstfietsen van de Stad. Fietsers kunnen hun elektrische fiets bovendien opladen aan verschillende laadpalen.

En zoals eerder aangehaald in dit artikel, was de aanwezigheid van een metrostation in de buurt een van de voornaamste eisen van de Stad toen ze de overheidsopdracht uitschreef. Zo kan iedereen die naar Brucity komt, het openbaar vervoer nemen in plaats van de auto. Het gemeentepersoneel lijkt zich ook hierin te vinden.

LOPENDE WERKZAAMHEDEN BUITEN HET GEBOUW

Hoewel het nieuwe gebouw in juni 2022 al opgeleverd werd, gingen er begin 2023 nieuwe werken van start voor de heraanleg van de directe omgeving van Brucity om het gebouw vlotter toegankelijk te maken. Deze werkzaamheden zullen wellicht anderhalf jaar duren en hebben betrekking op de Hallenstraat, de Zwarte Lieve Vrouwestraat, de Visverkopersstraat, de Augustijnenstraat, de Lakensestraat, de Kiekenmarkt, de Bisschopsstraat en het Sint-Katelijnplein.

> Heel veel licht binnen.

> De allerlaatste technologie is ook van de partij.

3. Building Research Establishment Environmental Assessment Method.

4. Interparking staat momenteel in voor het beheer van deze parkeerplaatsen.

Naast het verbeteren van de toegang kaderen deze werken ook in het koolstofvrij maken van de straten vlak bij het centrum van Brussel om er op termijn fietsstraten in te richten, parkeerbeugels voor fietsen te installeren, de voetpaden te verbreden, 43 hoogstammige bomen te planten en 23 groene microuimten aan te leggen die vergelijkbaar zijn met die van de voetgangerszone. De werken zullen onvermijdelijk een impact hebben op bepaalde trajecten en haltes van de MIVB, die aangepast worden, zoals in de Zwarte Lieve Vrouwestraat.

Luc Symoens preciseerd bovendien dat hoewel er zich bij aanvang van de werkzaamheden enkele uitzonderlijke problemen in verband met geluidsoverlast voordeden, de werken zeer goed georganiseerd en aangegeven waren, zodat de buurtbewoners er zo weinig mogelijk hinder van zouden ondervinden. *“We hadden specifieke routes aangelegd voor vrachtwagens die moesten komen van het kanaal, waar de*

scheepsladingen aankwamen. De route was tot de kleinste straat aangegeven”, zegt hij.

TRANSPARANTIE IN DE LETTERLIJKE ZIN VAN HET WOORD

De Stad Brussel heeft duidelijk gekozen voor moderniteit, als onderdeel van de stadsvernieuwing van Brussel en rekening houdend met de huidige uitdagingen en contexten: ecologie, duurzaamheid, inclusie, democratie maar ook transparantie.

En die transparantie is alomtegenwoordig. Overal, in elke ruimte, waar glazen wanden het licht volop laten binnenvallen. En misschien is het voor de Stad ook een manier om de noodzakelijke transparantie van het openbaar ambt te symboliseren ten aanzien van haar inwoners en de burgers aan wie ze dagelijks diensten verleent?

VERENIGING IN ACTIE

STUDIEDIENST

GELDAUTOMATEN WORDEN WEGGEHAALD IN BRUSSEL

Doordat er in de Brusselse gemeenten steeds meer geldautomaten weggehaald worden, geraken heel wat mensen nog moeilijk aan cash. Brulocalis heeft de gemeenten bevestigd om het probleem in kaart te kunnen brengen en te kunnen achterhalen wat het probleem juist is, wat de gemeenten hier nodig hebben en wat ze verwachten.

BRULOCALIS EN DE UVCW WILLEN HET NIEUW ARTIKEL 17 VAN HET KB RSZ GEWIJZIGD ZIEN

De UVCW en Brulocalis hebben contact opgenomen met Frank Vandenbroucke, vice-eersteminister en minister van Sociale Zaken, met de vraag om artikel 17 van het koninklijk besluit RSZ te wijzigen. Ze betreuren ten zeerste dat er hierrond geen overleg is geweest en dat er bijgevolg geen rekening is gehouden met de financiële gevolgen en de impact op hun publieke dienstverlening.

DECREET ROND DE FRANSTALIGE CULTURELE CENTRA

Brulocalis heeft op eigen initiatief een advies uitgebracht aan de Franstalige minister van Cultuur Bénédicte LINARD over de hervorming van het decreet van de Franse gemeenschap (de *Fédération Wallonie-Bruxelles*) van 23 november 2013 betreffende de culturele centra. Het advies ging over de financieringsproblemen van de cc's, de vertegenwoordiging van de gemeenten in de beheersorganen, de duur van de programma-overeenkomsten, de nood aan administratieve vereenvoudiging en de nood aan opleiding.

> Lejla Celikovic, juridisch adviseur bij Brulocalis

BESTUURLIJKE POLITIE: EEN COMPLEET DOSSIER (5/5), DE BEGINSELEN VAN BEHOORLIJK BESTUUR

In de vorige vier nummers van onze Nieuwsbrief hadden we het in een eerste artikel over het verschil tussen de algemene bestuurlijke politie en de bijzondere bestuurlijke politie, in een tweede over de samenloop, cumul en onafhankelijkheid van polities, in een derde over de verschillende soorten handelingen en de bevoegde partijen en in een vierde over de verschillende soorten handelingen van de burgemeester, het college van burgemeester en schepenen en de gemeenteraad. We sluiten dit dossier af met de verschillende beginselen van behoorlijk bestuur waarmee rekening moet worden gehouden bij de opstelling van handelingen van bestuurlijke politie.

Politiereglementen en -besluiten zijn immers bestuurshandelingen die onderworpen zijn aan de algemene beginselen van het bestuursrecht. In het kader van de uitvoering van een bestuurlijke politie beperken ze bovendien rechten en vrijheden. De goedkeuring van dergelijke reglementen en besluiten dient dan ook gepaard te gaan met garanties, die voornamelijk gebaseerd zijn op het evenredigheidsbeginsel.

1. Motivering

1) Het politiebepalend besluit

Aangezien het besluit van de burgemeester¹ een individuele eenzijdige bestuurshandeling is, is het onderworpen aan een uitdrukkelijke motivering volgens de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen².

De redenering achter de beslissing van de overheid om een politiebepalend besluit goed te keuren, moet volledig worden uiteengezet. De redenen moeten vermeld staan in de tekst van de handeling, want alleen de daarin genoemde redenen kunnen in aanmerking worden genomen bij een inhoudelijke controle. Vooral

RECHTSPRAAK

Ontoereikende motivering – R.v.S., 27 oktober 2005, arrest nr. 150.866

In 1997 heeft een gasexplosie verschillende gebouwen verwoest en beschadigd. De eiser, die eigenaar is van een aantal van die gebouwen, weigerde om de door de burgemeester opgelegde conservatoire maatregelen te nemen, omdat er een gerechtelijke procedure liep en hij in het kader van het geschil een expertise moest uitvoeren. In 2003 oordeelde de gemeentepolitie dat er instortingsgevaar was. Ondertussen heeft de rechtbank een expert aangesteld, die vaststelde dat er geen gevaar was voor instorting van de gebouwen.

De gemeente vroeg en kreeg niettemin het voorlopige beheer over de gebouwen en eind 2004 oordeelde een expert dat er dringend maatregelen genomen moesten worden met het oog op de veiligheid van de gebouwen en de directe omgeving. Die dag zelf keurde de burgemeester een besluit goed, waarin de sloop van de gebouwen werd bevolen.

Omdat de burgemeester zijn beslissing niet voldoende gemotiveerd had en voornamelijk verwees naar het verslag van de expert, dat niet nauwkeurig genoeg was, besliste de Raad van State om het besluit te vernietigen.

WAT VERSTAAT MEN ONDER 'EEN BESLISSING MOTIVEREN'?

“De opgelegde motivering moet in de akte de juridische en feitelijke overwegingen vermelden die aan de beslissing ten grondslag liggen. Zij moet afdoende zijn.”³.

Dit gaat gepaard met drie voorwaarden:

- de feitelijke en rechtsgronden preciseren;
- schriftelijk motiveren;
- een passende motivering verstrekken⁴.

1. Idem voor het politiebepalend besluit van het college, inzake de politie over de vertoningen.
 2. Wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, BS 12 september 1991, Inforum nr. 21745.
 3. Wet van 29 juli 1991, art.3.
 4. M. MAERVOET, 'La motivation formelle des actes administratifs en matière de marchés publics', 1e ed., Brussel, Larcier, p 73.

> Tijdens corona heeft de minister van Binnenlandse Zaken overal in het land de horeca kunnen sluiten.

als de handeling zich beroept op urgentie om zeer zware maatregelen voor te schrijven (zoals de evacuatie of zelfs de sloop van een gebouw) of om de betrokkene niet te moeten horen, zal de handeling duidelijk de dringende noodzaak moeten aantonen.

Bovendien moet de motivering passend zijn. Met andere woorden, ze moet duidelijk en nauwkeurig zijn en mag dus geen stereotiepe, vage of algemeen geldende formuleringen bevatten⁵. Een motivering is formeel passend wanneer de bestemming van de handeling begrijpt op welke redenen de handeling gebaseerd is⁶.

Tot slot moeten de redenen relevant zijn voor de beslissing op zich, aangezien zij ter ondersteuning dienen, en moeten zij toereikend zijn rekening houdend met de materies, de omvang van de beoordelingsbevoegdheid van de burgemeester en de specifieke omstandigheden⁷.

Aan de verplichting tot uitdrukkelijke motivering wordt dus voldaan als de aangevoerde redenen voldoende zijn om de beslissing te rechtvaardigen⁸. In het geval van politiematregelen zal enerzijds moeten worden uiteengezet waarom de vermeende feiten beschouwd moeten worden als *verstoringen van de materiële openbare orde*, en zullen anderzijds de elementen moeten worden aangehaald om beter te begrijpen waarom de maatregel werd bevolen⁹.

2) De politieverordening

Een politieverordening is geen individuele bestuurshandeling, maar een handeling met een reglementaire strekking. Een dergelijke handeling is bijgevolg niet onderworpen aan de verplichting tot uitdrukkelijke motivering van de wet van 1991.

Maar een politieverordening is wel nog altijd een bestuurshandeling en moet dus worden gemotiveerd, aangezien de bestuurlijke overheden niet willekeurig kunnen handelen. Deze motivering, zowel in rechte als in feite, hoeft niet noodzakelijk in de handeling zelf (in de inleiding) te staan, maar moet wel deel uitmaken van het *administratief dossier*, ofwel het geheel van documenten, verslagen, enzovoort die voorafgaan aan de goedkeuring van de verordening en die het – als dat nodig is voor de Raad van State – mogelijk maken om meer inzicht te krijgen in de omstandigheden die het bestuur ertoe hebben aangezet om te handelen, en in het (wettelijk) doel dat het bestuur wilde nastreven.

Hoewel het – nogmaals – niet verplicht is, wordt aanbevolen om in politieverordeningen een inleiding op te nemen, waarin de materiële motivering en de wettelijke basis van de verordening kort vermeld staan.

2. Audi alteram partem

Politiebesluiten kunnen niet louter eenzijdig worden goedgekeurd. De bestuurlijke overheid moet namelijk het *audi alteram partem*-beginsel (ook 'hoorplicht' genoemd) naleven, dat een beginsel van behoorlijk bestuur is.

Dit beginsel is van toepassing telkens als een persoon bedreigd wordt met een ernstige maar niet-bestrafende maatregel. Het houdt in dat "de overheid de betrokkene op de hoogte moet stellen van de

RECHTSPRAAK

Motivering in het administratief dossier – R.v.S., 11 oktober 2006, nr. 163.473

Wanneer noch de gemeente, noch de burgemeester van die gemeente een administratief dossier heeft ingediend, beschikt de Raad van State over geen enkel element om de juistheid van de voor de openbare veiligheid nadelige feiten waarop het politiebepsluit tot sluiting van een nachtwinkel zich baseert, en de redelijkheid van de genomen maatregel te kunnen controleren. In dat geval moet worden aangenomen dat het besluit het beginsel van behoorlijk bestuur en het redelijkheidsbeginsel schendt.

Geen verplichting tot uitdrukkelijke motivering van reglementaire handelingen – R.v.S., 2 februari 2005, nr. 140.008

Een beraadslaging van de gemeenteraad waarbij voor een periode van een maand de dagelijkse sluiting van bepaalde publiek toegankelijke plaatsen tussen middernacht en 5 uur 's ochtends wordt bevolen, is een reglementaire handeling en is, in tegenstelling tot individuele bestuurshandelingen, niet onderworpen aan de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering.

maatregel die zij gaat goedkeuren, alsook van de redenen voor die maatregel, en dat ze de betrokkene de kans moet geven om diens argumenten over deze twee punten kenbaar te maken"¹⁰.

Opgelet: soms is de situatie zo dringend dat de naleving van het *audi alteram partem*-beginsel beperkt zal zijn tot de meest eenvoudige vorm; aangezien het een beginsel van behoorlijk bestuur is en geen substantiële formaliteit of een formaliteit die op straffe van nietigheid wordt voorgeschreven, kan het buiten beschouwing worden gelaten als in het politiebepsluit voldoende aangetoond wordt dat de feitelijke omstandigheden dit vereisten: "op grond van bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld bij dringende noodzaak, kan de overheid de maatregel nemen zonder de betrokken partij te horen"¹¹. In dat geval moet de dringende noodzaak uitdrukkelijk worden aangevoerd in het politiebepsluit en moeten daarvoor concrete redenen worden gegeven¹².

Aangezien het hier echter niet gaat om een substantiële formaliteit of om een formaliteit die op straffe van nietigheid wordt voorgeschreven, is de manier waarop

5. R.v.S., 24 juni 1988, arrest nr. 30487, Koval.
6. R.v.S., 16 december 2014, arrest nr. 229.546, Lambert.
7. R.v.S., arrest nr. 58.443 van 1 maart 1996, Gilson et crts; R.v.S., nr. 60.816 van 8 juli 1996, Mommaerts.
8. R.v.S., 15 februari 2010, arrest nr. 200.889.
9. R.v.S., 3 mei 2016, arrest nr. 234.646, Café Yakho.
10. R.v.S., 9 november 2001, arrest nr. 100.705.
11. R.v.S., 29 mei 1985, arrest nr. 25.373.
12. R.v.S., 20 september 2002, arrest nr. 110.541.

RECHTSPRAAK

Een gemeentereglement dat prostitutie verbiedt

– R.v.S., 1 april 2019, nr. 244.075

De gemeente Sint-Joost-ten-Node heeft een politiereglement inzake raamprostitutie goedgekeurd, dat raamprostitutie op het hele gemeentelijke grondgebied in beginsel verbiedt, met uitzondering van salons voor prostitutie en peeskamers op de adressen die in het reglement vermeld staan.

Het politiereglement werd aangevochten voor de Raad van State, omdat er geen evenredigheid zou zijn tussen de maatregel en het te bereiken doel, en omdat het om een bevoegdheidsoverschrijding zou gaan.

De Raad van State stelde de eiser in het gelijk en oordeelde dat een preventieve politiemaatregel aangepast moet zijn aan de ernst van de verstoring die men met de maatregel wil verhelpen, en dat een gemeentereglement dat enkel en alleen het uitoefenen van prostitutie zou verbieden of buitengewoon moeilijk zou maken geen aanvulling zou zijn op de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, maar daarentegen strijdig zou zijn met deze wet. Hoewel de gemeentelijke overheden over een beoordelingsmarge beschikken op het vlak van openbare zedelijkheid, mogen ze geen verbiedende maatregel goedkeuren die in strijd zou zijn met de wil van de wetgever.

dit besluit wordt uitgevoerd ook niet onderworpen aan bijzondere formaliteiten. Het belangrijkste is dat de partij waartegen een ernstige maatregel wordt genomen, de kans krijgt om te worden gehoord over de geplande beslissing en de redenen daarvoor, en om haar bezwaren kenbaar te maken. Dit hoeft niet per se persoonlijk of schriftelijk te gebeuren.

Niettemin willen we verduidelijken dat sommige bepalingen vereisen dat de burger vooraf wordt gehoord. Dat is met name het geval voor de artikelen 134ter, 134quinquies, 134sexies en 134septies van de NGW¹³.

Het doel van dit beginsel is niet alleen om de overheid te informeren, maar ook om de burger de kans te geven om zijn vaststellingen kenbaar te maken en zijn rechten te doen gelden. Dit beginsel is dus niet facultatief voor de burgemeester, maar een verplichting waaraan de burgemeester slechts in zeer specifieke omstandigheden kan ontsnappen.

Hieromtrent verwijzen we naar [dit artikel](#), waarin we meer informatie geven over de hoorplicht.

3. Het evenredigheidsbeginsel

De gemeentebesturen beschikken over een uitgebreide beoordelingsbevoegdheid in het kiezen van de meest geschikte maatregel om het risico op een verstoring van de materiële openbare orde te vermijden of om een einde te maken aan een dergelijke verstoring¹⁴.

Er moet echter altijd een redelijke evenredigheid bestaan tussen de individuele vrijheid¹⁵ die de politie-maatregel beperkt, en de verstoring van de openbare orde die men met de maatregel wil beperken.

Dit evenredigheidsbeginsel wordt beschouwd als “hoeksteen van de moderne juridische redenering”¹⁶.

“Evenredigheid mag geen voorwendsel worden om redelijkheid op dictatoriale wijze uit te oefenen volgens de eigen waarden van de rechter. Het blijft een veiligheidsklep, een nuttig wapen om buitensporige handelingen of daden af te keuren, die zo disproportioneel zijn dat ze niet meer overeenstemmen met de eisen van de rechtsstaat”¹⁷.

Dit evenredigheidsbeginsel geldt zowel voor reglementaire handelingen als voor individuele handelingen.

Wanneer de burgemeester over een discretionaire bevoegdheid beschikt, bestaat het risico dat zijn politiebepaling als onwettig wordt beschouwd als dat besluit het resultaat is van een keuze die duidelijk onredelijk is, duidelijk onjuist is of niet in verhouding tot de feiten staat¹⁸.

Wanneer de bevoegdheid van de burgemeester gebonden is, is de verplichting tot evenredigheid daarentegen minder streng, of zelfs onbestaand naargelang de precisering van de bijzondere politiebepaling. Een voorbeeld is de bijzondere politie aangaande de veiligheidsnormen voor inrichtingen, waarbij de burgemeester moet vaststellen of die normen al dan niet worden nageleefd. In dat geval heeft de burgemeester minder bewegingsruimte.

Of de goedgekeurde maatregel al dan niet evenredig is, hangt onder andere af van de aard maar ook van de reikwijdte van de maatregel. Zo kan de rechter beoordelen of de maatregel in een redelijke verhouding staat tot de doelen van de maatregel.

Of de goedgekeurde maatregel al dan niet evenredig is, hangt ook af van de feiten van de zaak en de houding van de persoon die de feiten heeft gepleegd. Zelfs als er geen sprake is van het strafrechtelijke begrip ‘recidive’, kunnen de antecedenten van de zaak een ander licht werpen op de redelijkheid van de maatregel en op de verhouding tussen de maatregel en de doelen van de maatregel.

De controle op de naleving van dit beginsel moet beperkt blijven. Alleen een duidelijk disproportionele beoordeling kan worden afgekeurd. Dit betekent dat “geen enkele vergelijkbare, normaal voorzichtige en zorgvuldige bestuurlijke overheid, die zich in dezelfde feitelijke en juridische omstandigheden had bevonden, dezelfde beslissing had kunnen nemen”¹⁹.

De Raad van State oordeelde bijvoorbeeld dat het algemeen opleggen van een sluitingsuur aan alle caféhouders in een gemeente een onevenredige inbreuk vormt op de vrijheid van handel²⁰.

In het kader van de bestrijding van de coronapandemie was diezelfde Raad van State echter van mening dat een maatregel van de minister van Binnenlandse Zaken om de hele horecasector te sluiten, gegrond kon zijn wanneer enerzijds de te beschermen belangen en anderzijds de geschonden vrijheid tegen elkaar afgewogen zijn²¹.

Tot slot wordt het evenredigheidsbeginsel op een bijzondere manier toegepast in het kader van de overeenstemming van het reglement met een hogere norm, zoals we hieronder zullen zien.

4. Hiërarchie van de normen

Politiereglementen en -besluiten moeten uiteraard voldoen aan de normen die erboven staan, namelijk

13. Voor meer details verwijzen we naar de kaders in het derde artikel in deze reeks over de verschillende bevoegde actoren. Zie Nieuwsbrief nr. 133 | Brulocalis

14. R.v.S., 24 februari 2017, arrest nr. 237.492, Alomene.

15. Dit geldt bijvoorbeeld bij de mogelijke beperking van de vrijheid van gaan en staan, het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven, de vrijheid van ondernemerschap, de vrijheid van vergadering en vereniging, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst, het recht op onderwijs, enz.

16. M. WATHELET, ‘Principe de proportionnalité: utilisation disproportionnée?’, J.T., 2007, p. 313.

17. X. PHILIPPE, ‘Le contrôle de proportionnalité dans les jurisprudences constitutionnelles et administratives françaises’, Parijs, Economica, 1990, achterflap.

18. Hetzelfde geldt uiteraard voor de gemeenteraad en voor het college van burgemeester en schepenen wanneer zij een politieverordening of -besluit willen goedkeuren.

19. R.v.S., 24 april 2019, arrest nr. 244.273, SCRI Ortak.

20. R.v.S., 13 oktober 1998, nr. 76.387.

21. R.v.S., 28 oktober 2020, nr. 248.781, uitgesproken tijdens de algemene vergadering

wetten, decreten, verordeningen en uiteraard de Grondwet. Dit betekent onder andere dat de gemeenteraad geen politieverordening mag goedkeuren om een zaak te regelen die al onder een hogere norm valt (bv. sluikstorten en geluidsoverlast). Dit betekent ook dat inbreuken op de door de wet gewaarborgde rechten en vrijheden alleen gerechtvaardigd kunnen worden als ze in verhouding staan tot de te bereiken doelen en als ze niet redelijkerwijs overdreven zijn²².

5. De toekenning van bevoegdheden

De regelgevende of uitvoerende bevoegdheden van elk orgaan zijn toegewezen. Dit wil zeggen dat ze wettelijk worden toegekend aan elk orgaan en dat ze in geen geval door een ander orgaan mogen worden uitgeoefend, met uitzondering van de wettelijk voorziene gevallen²³. Elke inmenging van een orgaan in de bevoegdheden van een ander orgaan is nietig.

Een ander gevolg van het beginsel van de toegewezen bevoegdheden is dat de bevoegdheden niet gedelegeerd kunnen worden. De gemeenteraad mag de burgemeester niet belasten met de taak om in zijn plaats politieverordeningen goed te keuren (of om een dergelijke handeling naderhand te *dekken*). De gemeenteraad mag natuurlijk ook geen uitvoerende bevoegdheden uitoefenen in de plaats van de burgemeester

6. Het eerlijkheidsbeginsel

Het eerlijkheidsbeginsel is ook van toepassing bij de naleving van de vormen en bij de bewijsvoering van de vermeende feiten. Ook al wordt het beginsel van de tegenspraak misschien niet nageleefd, de elementen waarop de burgemeester zich baseert moeten eerlijk verzameld zijn. Hij mag bijvoorbeeld alleen gebruikmaken van verslagen die opgesteld zijn in het kader van een gerechtelijke procedure als die verslagen meegedeeld zijn conform de wettelijke regels.

7. Openbaarheid en communicatie

Een bestuurshandeling kan alleen in werking treden als ze in de voorgeschreven vormen meegedeeld is.

Voor politieverordeningen bepaalt de NGW dat ze op de website van de gemeente moeten worden geplaatst, alsook de manier waarop dat dient te gebeuren. We hebben het hier niet over de bekendmaking van de hele verordening, maar over het voorwerp van de verordening, de datum waarop de verordening werd goedgekeurd, de beslissing van de toezichthoudende overheid, de inhoud van de verordening en de plaats waar het publiek de verordening kan raadplegen²⁴. De verordening wordt bindend op de vijfde dag volgend op de dag van bekendmaking door aanplakking, tenzij in de verordening anders is bepaald²⁵.

Politiebesluiten worden daarentegen voornamelijk meegedeeld door kennisgeving. Deze kennisgeving maakt de handeling tegenwerpbaar tegen de bestemmingen van de handeling, maar dat wil niet zeggen dat een besluit niet op een andere manier kan worden meegedeeld in de plaats van of ter aanvulling op de kennisgeving. Zo kan het besluit worden aangeplakt.

Aanplakking is enkel verplicht in de wettelijk voorziene gevallen. Als het besluit echter niet individueel kan worden meegedeeld, bijvoorbeeld omdat er te veel

RECHTSPRAAK

Bevoegdheid volgens de aard van de handeling – R.v.S., 23 augustus 2004, arrest nr. 134.369

Een vastgoedbedrijf bouwt villa's op een perceel aan het eind van een geplaveide straat. De gemeentediensten stellen echter vast dat de werf schade veroorzaakt aan de openbare weg. Na verschillende pogingen om de schade te beperken, keurt de burgemeester een besluit goed dat de doorgang van alle voertuigen van meer dan twintig ton verbiedt op die plaats tot het einde van de werken.

De eisers vechten dit besluit aan, aangezien de burgemeester niet bevoegd is om een dergelijke maatregel goed te keuren, omdat er geen dringende noodzaak is.

De Raad van State stelt de eisers in het gelijk omdat het besluit, dat van regelgevende en niet-individuele aard was, door de gemeenteraad had moeten worden goedgekeurd.

bestemmingen zijn of omdat de bestemmingen niet identificeerbaar zijn (bv. de gebruikers van een straat waartoe de burgemeester de toegang wil verbieden), moet het op de meest geschikte plaatsen worden aangeplakt²⁶. Pas als de burgers daadwerkelijk kennisgenomen hebben van de maatregel, kan ze tegen hen worden tegengeworpen.

Aanplakking kan ook noodzakelijk zijn om *secundaire* bestemmingen te informeren over de maatregel (ervan uitgaande dat het besluit aan de *primaire* bestemming meegedeeld is). Een besluit dat de toegang tot een gebouw verbiedt, zal bijvoorbeeld aan de bewoners van dat gebouw worden meegedeeld en op de gevel van het gebouw worden aangeplakt om ook derden te informeren.

Einde van ons dossier over de bestuurlijke politie

In deze reeks artikels hebben we een overzicht gegeven van de verschillende beginselen die de bestuurlijke politie regelen. Het is immers belangrijk om een onderscheid te maken tussen de algemene bestuurlijke politie en de bijzondere bestuurlijke politie, zodat situaties van conflict tussen verschillende soorten polities kunnen worden opgelost.

Het is ook essentieel om een duidelijk onderscheid te maken tussen reglementaire handelingen en individuele handelingen, zodat kan worden bepaald welke bevoegde actoren de verschillende soorten handelingen kunnen goedkeuren. Wanneer het type bestuurlijke politie, het type handeling en de bevoegde partij duidelijk vastgesteld zijn, kan men vervolgens kijken naar de verschillende voorwaarden voor de uitvoering van specifieke artikelen. Tot slot moet er bij de goedkeuring van de betrokken handeling rekening worden gehouden met de verschillende beginselen van behoorlijk bestuur.

Ziezo, de sleutels tot de bestuurlijke politie liggen nu in uw handen.

22. Lees hieromtrent ook het artikel 'Phone-shops en night-shops: mogelijkheden voor de gemeenten' op <https://brulocalis.brussels>, waarin dit beginsel wordt toegepast met betrekking tot de mogelijkheden van gemeenten om het recht op ondernemerschap te beperken.

23. Zie artikelen 130bis en 134 van de NGW.

24. NGW, art. 112.

25. NGW, art. 114. Het bewijs van de datum van aanplakking kan alleen worden geleverd door aantekening in een speciaal daarvoor bijgehouden register op de eerste dag van bekendmaking. Zie hieromtrent het koninklijk besluit van 14 oktober 1991 betreffende de aantekeningen in het register voor de bekendmaking van de reglementen en verordeningen van de gemeenteverhuden.

26. En niet, of toch niet alleen, aan de gemeentelijke valven.

> externe bijdrage (Frédéric Raynaud en Akara Chy, perspective.brussels)

BE RUNNING, STAPPERS EN LOPERS TEN DIENSTE VAN DE OPENBARE RUIMTE

Om het hardlopen in Brussel een duw in de rug te geven, heeft perspective.brussels de strategie *be running* uitgewerkt. Met *Be running* worden wandel- en loopparcoursen op elkaar aangesloten. Ook is er een gids die de goede praktijken onder de knie helpt te krijgen voor de aanleg en het gebruik van loopvriendelijke parcoursen.

BE RUNNING, WAAROM?

In verschillende Europese steden floreren een aantal initiatieven die *runner friendly* zijn. Amsterdam heeft bijvoorbeeld *de stad als sportveld* bedacht, waarbij een twintigtal routes werden gecreëerd voor hardlopers. Parijs werkt, in de aanloop naar de Olympische Spelen, aan veilige en comfortabele routes die geschikt zijn voor alle lopers. Aangezien deze twee steden heel verschillende stedelijke structuren hebben, is een analyse van het grondgebied nodig om de impact te beoordelen die hardlopen kan hebben op de ruimtelijke organisatie van een stad.

In Brussel werd hardlopen nog populairder door de pandemie. Veel Brusselaars hebben zich aangesloten bij de al actieve hardlopers in de hoofdstad om hun welzijn en gezondheid op peil te houden.

Hierdoor en ook door een modal shift waarbij voetgangers een belangrijkere plaats innemen (32% in 2010 tegenover 36% in 2020) **bleek een strategie voor snelle voetgangers zeer nuttig in een stad die een eerlijke plaats wil geven aan de zogenaamde actieve verplaatsingswijzen.** Verschillende gebruikers naast elkaar laten bestaan in de vaak smalle openbare ruimte van Brussel is een uitdaging die *be running* wil oplossen door ruimtelijke ordening, mobiliteit en sport te combineren.

BE RUNNING, ACHTERGROND

Een **parlementaire resolutie** van 20 februari 2017 beoogt een "Brussels vrijetijdsloopplan" uit te werken. Het plan omvat al heel wat thema's: ruimtelijke ordening, mobiliteit, sport, welzijn en gezondheid van Brusselaars, toeristen, kortom de gebruikers van ons stadsgewest. Een van de doelstellingen is om bij het beheer van de openbare ruimte en de groene zones rekening te houden met plaats voor joggers. Perspective.brussels werd als gewestelijk planningsorgaan door de Regering belast met de uitvoering van de resolutie.

BE RUNNING, EXPERIMENTEN, STUDIES EN POLITIEKE BESLUITVORMING

In een eerste fase werden verschillende gewestelijke actoren (waaronder voornamelijk *Leefmilieu Brussel*, *Brussel Mobiliteit en Visit*), specifieke experts op het gebied van hardlopen, gemeenschappen en gemeenten samengebracht.

In deze context van samenwerking en reflectie over hoe verder te gaan om de doelstellingen van de parlementaire resolutie te halen, zijn twee initiatieven essentieel geweest voor een goed begrip van de praktijk van hardlopen.

Perspective heeft samengewerkt met een gespecialiseerd Nederlands bureau, Track-Landscapes, om gegeolocaliseerde data van hardloopapps (zoals STRAVA, de populairste sportapp ter wereld) te analyseren, met als doel de routes van Brusselaars en andere gebruikers te geolocaliseren en de nodige maatregelen te bepalen om hardlopen in het hele gewest te verbeteren en te ontwikkelen.

Daarnaast bracht een **online enquête** (met ongeveer 1500 deelnemers) in kaart welke plekken het vaakst worden gebruikt om te lopen (voornamelijk parken), en in het bijzonder de gewoonten en behoeften van hardlopers.

Daaruit is gebleken dat vooral belang gehecht wordt aan een groene omgeving, luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, doorlopende trajecten en het veiligheidsgevoel. Zoals voorgesteld in de parlementaire resolutie, heeft deze fase een actieplan opgeleverd. Dit plan spitst zich onder andere toe op de ontwikkeling van een kaart met routes en een gids voor het optimaal inrichten ervan.

Tegelijkertijd werd het vrijetijdsloopplan **een be running-strategie die geïntegreerd werd in de richtlijnen van het Gewestelijk Mobiliteitsplan GoodMove, waardoor alle voetgangers-snelheden een politieke doelstelling werden voor zowel het Gewest als de gemeenten** (die het ook zullen kunnen opnemen in hun lokale mobiliteitsplannen).

BE RUNNING, EEN KAART VAN DE ROUTES VOOR STAPPERS EN LOPERS

Op basis van expertises, data-analyses en de enquête, werd een kaart van de routes opgesteld die gebruikers in Brussel de mogelijkheid biedt om de parken te verlaten, via routes die van het westen naar het oosten en van het noorden naar het zuiden van Brussel lopen.

Deze routes zijn bepaald in overeenstemming met de hiërarchie van voetgangersruimte die in het Gewestelijk Mobiliteitsplan is vastgelegd. De routes zijn gestructureerd aan de hand van de twee belangrijkste assen: het kanaal en de Groene Wandeling.

BE RUNNING, EEN GIDS VOOR ONTWERPERS

Om deze routes optimaal te kunnen inrichten, werd een gids voor een goed ontwerp opgesteld, in samenwerking met het adviesbureau CityTools. De gids helpt ontwerpers van de openbare ruimte (Brussel Mobiliteit, MIVB, BELIRIS, de gemeenten ...) bij het bepalen van

de beste manieren om een goede cohabitatie tussen gebruikers op de verschillende routes te garanderen.

Het bijzondere aan de gids ligt in het feit dat deze vertrekt van concrete situaties: verschillende looptrajecten hebben het mogelijk gemaakt om rekening te houden met de realiteit op het terrein. Op die manier kunnen de beste oplossingen gevonden worden voor de inrichting op een deel van de route.

De elementen in de gids zijn ook in overeenstemming met andere gewestelijke gidsen, die zullen worden opgenomen in de toekomstige 'handleiding voor projecten voor de inrichting van de openbare ruimte' van urban.brussels.

EN NU?

Op 1 juni 2023 werden de strategie, de kaart van de routes en de gids definitief goedgekeurd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering. De routes zijn nu opgenomen in UrbIS en MobiGIS om ontwerpers (waaronder de gemeenten) te helpen de routes duidelijk te visualiseren tijdens toekomstige werken.

Perspective en Urban zullen deze routes integreren in de verschillende plannings- (RPA, SVC, BKP ...) en herwaarderings tools (DWC) om de verwezenlijking op de betrokken trajecten te verzekeren.

> De be running-gids is afgestemd op andere gidsen van het Gewest. Later worden ze opgenomen in een 'handleiding voor projecten voor de inrichting van de openbare ruimte' van urban.brussels.

VERENIGING IN ACTIE

DIENT DUURZAME STAD

GIDS VAN DE MOBILITEIT EN DE VERKEERSVEILIGHEID

Nummer 68 kwam in juli uit: met als inhoud Good move-forum en internationaal colloquium "verkeersluwesteden"; verkeersongevallen in Brussel: een snel veranderend fenomeen; nieuwe uitrol voetgangerslussen in Brussel; de 15-minutenstad: de hoofdstad op mensenmaat; het voetgangersbrevet; fietsstraat wordt fietszone; en de verkeerswetgeving: april, mei, juni.

PARKEERCONTROLES DOOR SCANAUTO'S VAN VOERTUIGEN MET EEN PBM-PARKEERKAART: NAAR EEN OPLOSSING?

Brulocalis, de VVSG en de UVCW werken al bijna twee jaar samen met de stad Brussel en de stad Antwerpen, en ook met andere Waalse en Vlaamse steden, om het probleem van de parkeerhandhaving van PBM door scanauto's aan te pakken. Na verschillende werkvergaderingen en besprekingen met de verschillende betrokken partijen wordt de laatste hand gelegd aan een definitieve oplossing, die zeer binnenkort in heel het land uitgerold wordt. Er komt een gemeenschappelijk nationaal platform voor de uitwisseling van gegevens.

OPLEIDING ROND HET OPZETTEN VAN EUROPESE PROJECTEN

Op 1 en 2 juni heeft Brulocalis een opleiding gegeven over het opzetten van Europese projecten aan de personeelsleden van de gemeente Schaarbeek. De opleiding ging over volgende zaken: de methode om een Europees project op te zetten, hoe een transnationaal partnernetwerk opzetten, de formalisering en structurering van een project, zijn impact, de communicatie en de budgettaire principes. Een twintigtal personeelsleden nam deel aan deze opleiding.

> Lisa Thibaut, adviseur bij Brulocalis

HET NOODZAKELIJKE OVERLEG TUSSEN DE GEMEENTEN EN HET GEWEST VOOR DE *CLEAN.BRUSSELS*-STRATEGIE

In 2023 wordt het startschot gegeven van *clean.brussels*, de nieuwe strategie voor stedelijke netheid in het Brussels Gewest. Deze strategie wordt vertaald in 14 doelstellingen en 65 concrete maatregelen. Ze heeft zowel betrekking op de overheidsdiensten als op de burgers en de privésector. De chaotische uitvoering van het nieuwe ophaalschema, dat door de lokale besturen onder vuur werd genomen, en de verplichte sortering van voedselafval hebben aangetoond dat er een nauwe coördinatie nodig is tussen de lokale besturen, het agentschap Net Brussel en het Gewest.

De strategie voor stedelijke netheid wil juist een flexibel en participatief bestuurskader aanreiken, waarbij rekening wordt gehouden met de diversiteit van de verschillende institutionele spelers die zich hiermee bezighouden, met het gedrag van de mensen op straat en met de verantwoordelijkheid van elke publieke als private stakeholder voor het afval dat in de openbare ruimte wordt achtergelaten. Een van de parapedaardjes is de oprichting van een *samenwerkingsraad gemeenten-gewest inzake stedelijke netheid*.

Het overleg tussen de gemeenten en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet worden geïnstitutionaliseerd wil men dit probleem efficiënter kunnen aanpakken en de leefomgeving verbeteren. Daar zijn tal van redenen voor: zorgen dat er overleg is over het gewestelijk netheidsbeleid met de meest betrokken spelers; de communicatie, de besluitvorming en de samenwerking tussen de institutionele spelers vergemakkelijken; de uitvoering van het actieplan dat uit deze strategie voortvloeit coördineren; het openbare netheidsbeleid evalueren; inspiratie putten uit goede praktijken en die in kaart brengen en zo breed mogelijk toepassen.

De verschillende partijen delen eenzelfde grondgebied, zonder hiërarchie tussen het Gewest (netheid, ophaling, werken, ruimtelijke ordening, preventie en veiligheid, ...) en de lokale besturen, maar met een complementaire rititeit die sterker moet. Er is een duidelijke behoefte

aan een betere samenwerking. Daarom is het zinvol om binnen een gestructureerd kader een samenwerking op te zetten om de overheidsdiensten efficiënter te maken en de levenskwaliteit in Brussel te verbeteren.

In dit verband heeft Brulocalis op 26 april en 10 mei de eerste twee bureaus bijgewoond, samen met de gemeenten Molenbeek, Schaarbeek, Koekelberg en Ganshoren, die het voorzitterschap van de raad voor een periode van 6 maanden delen. Het bureau bereidt de vergaderingen van de raad voor. Het bereidt agendapunten voor en stelt te nemen beslissingen voor. Het bureau bespreekt en neemt standpunten in over een aantal belangrijke zaken en legt deze vervolgens voor beslissing voor aan de raad.

Op 23 juni vond ook de eerste vergadering van de samenwerkingsraad plaats: de *Samenwerkingsraad Gemeenten-Gewest inzake Stedelijke Netheid* wordt voorgezeten door de minister bevoegd voor Netheid en brengt de belangrijkste gewestelijke instanties samen die betrokken zijn bij de strategie *clean.brussels* (*Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Leefmilieu Brussel, Brussel Mobiliteit, MIVB en safe.brussels*), evenals Brulocalis en de Brusselse gemeenten, vertegenwoordigd door hun schepenen voor openbare netheid of

groene ruimten. Hier wordt het gewestelijk netheidsbeleid besproken en worden beslissingen genomen over de samenwerking tussen de gemeenten en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, binnen het institutionele en budgettaire kader dat door de regering is vastgelegd. Er worden ook de nodige beslissingen genomen over nieuwe op te starten (of stop te zetten) projecten en over de keuze van de mandaten van de projectverantwoordelijken in de betrokken instanties.

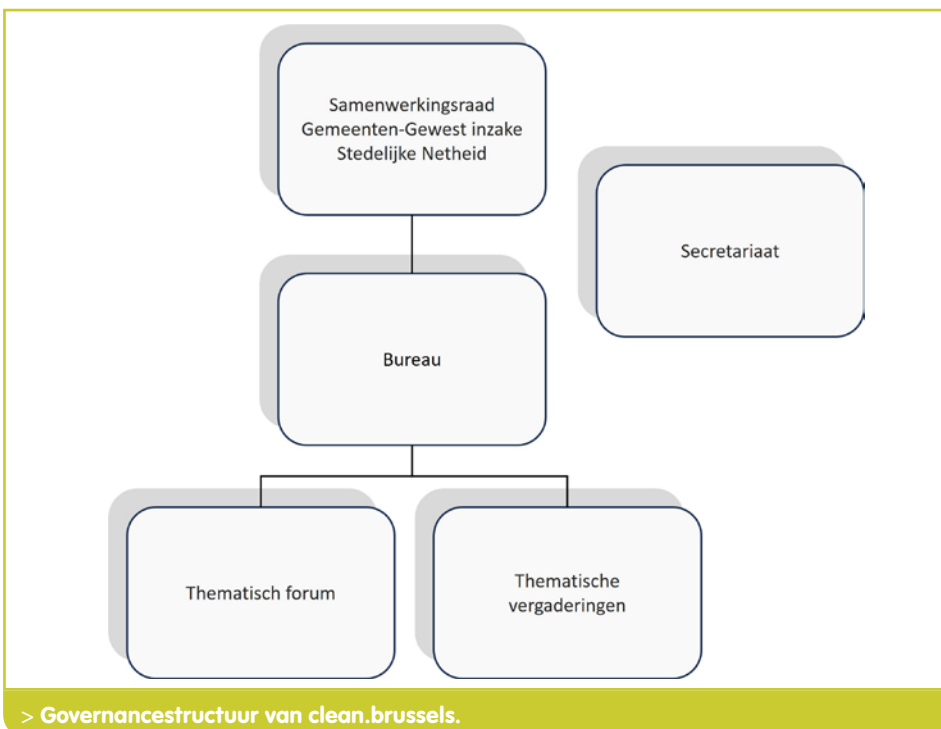
De raad besprak een aantal actuele onderwerpen en stelde een eerste voortgangsverslag op over de kernprincipes van openbare netheid. De raad ontvangt elk kwartaal updates over de strategische netheidsscorekaart, zodat hij de voortgang van het plan en de verwezenlijking van de doelstellingen kan controleren. Elk jaar wordt een uitgebreider verslag aan de regering voorgelegd, waarin de belangrijkste resultaten worden uiteengezet, inclusief een reeks indicatoren voor de afgelopen periode en aanbevelingen voor de volgende periode. Zo kunnen de prioriteiten worden vastgelegd voor het volgende jaar. Als de raad geen consensus kan bereiken, wendt hij zich tot de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor een beslissing.

De bestuursstructuur van clean.brussels ziet er als volgt uit (zie schema 2).

Een ander pronkstuk was de lancering van een projectoproep voor de lokale besturen.

Bedoeling is initiatieven te financieren die de netheid in de steden helpen verbeteren. De oproep, waarmee een bedrag van 2,5 miljoen euro was gemoeid, werd eind augustus 2022 afgesloten. In totaal werden 25 projecten geselecteerd in 16 gemeenten, voor een totaalbedrag van €2.380.154. Deze projecten hebben voornamelijk betrekking op bewakingscamera's om sluikstorten tegen te gaan, sorteereilanden, sensibilisering en de strijd tegen sigarettenpeuken, enz.

Jaarlijks wordt er in het Brussels Gewest nog steeds 500.000 ton ongesorteerd afval verbrand (dat is 200 keer het gewicht van het Atomium). Daarom is het absoluut noodzakelijk om op alle niveaus actie te ondernemen en de afvalproductie te verminderen. Een van de belangrijkste uitdagingen van deze dynamische strategie bestaat erin de acties van de gemeenten en het Gewest te coördineren en een echt overlegplatform te creëren. Zo kunnen realistische en gecoördineerde oplossingen geïmplementeerd worden en de doelstellingen van clean.brussels bereikt worden. Brulocalis zal de ontwikkelingen op de voet volgen en zien of de ambitie wordt waargemaakt!

> Quentin Vanhay, externe communicatie bij Brulocalis, en Justyna Podrazka, adviseur lokale en participatieve democratie

ALDA IN DE BRES VOOR DE LOKALE DEMOCRATIE, ZOWEL IN EUROPA ALS DAARBUITEN

Met de verkiezingen van 2024 die in België voor de deur staan, focuste Brulocalis op ALDA, de Europese vereniging voor lokale democratie die goed bestuur en burgerparticipatie op lokaal niveau wil bevorderen, zowel binnen de Europese Unie als daarbuiten. Afgelopen juni organiseerde ALDA een groot evenement rond haar algemene vergadering met als thema 'De lokale democratie zal de democratie redden'. Na dit artikel volgt nog een interview met Antonella Valmorbidia, secretaris-generaal van ALDA, en Corinne François, directeur van Brulocalis, over de uitdagingen voor de lokale democratie.

VOORSTELLING EN KERNCIJFERS

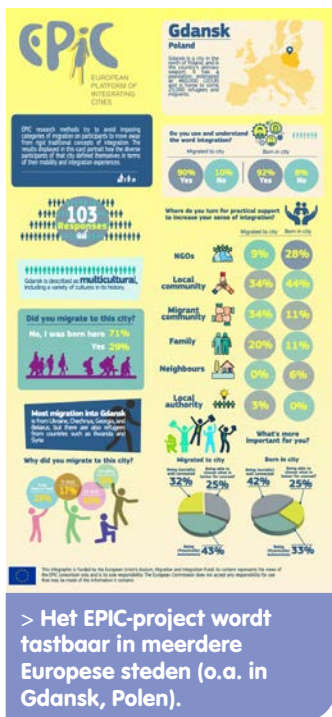
ALDA werd in 1999 door de Raad van Europa opgericht om in de eerste plaats het netwerk van *agentschappen voor lokale democratie* te coördineren en te ondersteunen. Het netwerk telt momenteel vijftien van deze autonome ngo's die goed bestuur en lokale autonomie trachten te bevorderen.

ALDA noemt zichzelf tegenwoordig een ledenorganisatie en een belangrijke speler op het vlak van lokale democratie, actief burgerschap en samenwerking tussen lokale overheden en de burgermaatschappij in Europa en in de rest van de wereld, die voornamelijk actie onderneemt door middel van participatieve methoden en gedecentraliseerde samenwerking.

De vereniging beschrijft haar huidige kernactiviteit als het ondersteunen van burgers en burgergroepen in het kader van hun initiatieven om hun lokale context te verbeteren. Dat doet ze door bruggen te slaan met de lokale overheden om echte verandering teweeg te brengen. De organisatie heeft inmiddels 350 leden, waaronder lokale overheden, verenigingen van lokale overheden en burgerorganisaties in meer dan 45 landen van het uitgebreide Europa.

Tijdens het netwerkevent konden de partners en lokale medewerkers hun activiteiten rond de integratie van migranten uit de vele steden van het platform voorstellen. Daarna hebben de deelnemers in groepjes gedachten uitgewisseld over de verschillende aspecten van integratie.

De slotconferentie op 7 juni begon met een welkomstwoord van Andrea Rilievo, lid van de raad van bestuur van ALDA en projectleider. Daarna werd het woord gegeven aan Luca Barani, die de Europese Commissie vertegenwoordigde. De partners van EPIC en de aanwezige lokale en internationale actoren keerden vervolgens terug naar het hoofddoel van het evenement, namelijk de resultaten bespreken en de deelnemers de kans geven om van EPIC een duurzaam project te maken. Daarvoor werd een rondetafelgesprek georganiseerd met als titel 'Hoe kan het bestuur op meerdere niveaus worden versterkt rond migratie? Hoe kan er beter rekening worden gehouden met de bijdragen en de inbreng van lokale en regionale entiteiten?'. De leden van het project zijn van plan om hun inspanningen voort te zetten wanneer de initiële termijn van drie jaar verstreken is.

INLEIDING TOT HET ALDA-FESTIVAL EN VOORSTELLING VAN HET EPIC-PROJECT

Van 7 tot 9 juni 2023 werden in het kader van het ALDA-festival in Etterbeek enkele workshops en evenementen georganiseerd, die uiteraard focusten op de lokale democratie en de cruciale rol ervan in het beheer van de huidige en toekomstige uitdagingen.

Voordat het driedaagse festival van start ging, werd op 6 juni het EPIC-project (*European Platform of Integrating Cities*) voorgesteld tijdens een netwerkevent. De dag nadien vond nog een slotconferentie plaats.

EPIC is een driejarenprogramma dat gefinancierd wordt door de Europese Unie via het Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie. Het heeft als doel de integratie van migranten op lokaal niveau te verbeteren via een Europees netwerk van lokale overheden¹ en ngo's.

DAG 1: COFOE, VERKIEZINGEN, MIGRATIE EN DIGITALE TOOLS

Drie dagen lang wisselden workshops, presentaties en een algemene vergadering elkaar af om de cruciale rol van de lokale democratie te bevestigen en aan te tonen in het licht van de huidige en toekomstige uitdagingen waar onze democratieën voor staan.

Het festival bood collega's, leden en partners van ALDA de kans om samen verschillende thema's aan te kaarten, zoals de belangrijkste prioriteiten van de Europese Unie en de uitwisseling van kennis en best practices omtrent migratie, inclusie, gendergelijkheid, milieubescherming, duurzame ontwikkeling en mensenrechten, om er maar enkele te noemen.

Instrumenten ter ondersteuning van democratie, goed bestuur en burgerparticipatie

Op 7 juni vond in de voormiddag het eerste evenement plaats. De aandacht ging toen naar de programma's

1. Local Authorities (LAs).

en instrumenten van de Europese Unie ter ondersteuning van democratie, goed bestuur en burgerparticipatie, die ALDA gebruikt om haar opdrachten uit te voeren en haar doelstellingen te verwezenlijken. Daarnaast werd het Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de Europese Unie nog eens uitvoerig besproken. Door de verdelingen die dit financieel kader biedt, geeft het een duidelijk beeld van de politieke prioriteiten van de EU.

Werkgroep van CSE en aanbevelingen van de CoFoE

De tweede workshop van de dag ging over de kwestie van de toestand van de democratie, de rechtsstaat, de burgerlijke ruimte en de Europese Unie in de wereld. Hierbij baseerde men zich op het eerste ontwerp van het verslag van een werkgroep die in februari 2023 werd opgericht door Civil Society Europe (CSE)². In dat verslag, waarvan de finale versie in september 2023 gepresenteerd wordt, bespreekt de werkgroep ook de toestand van de burgermaatschappij in de EU.

Komende Europese verkiezingen en TALE world café

In de namiddag kwamen eerst de verkiezingen van 2024 aan bod. Hoewel uit de verkiezingen van 2019 een aantal positieve tendensen naar voren gekomen zijn, hebben ze ook bepaalde autocratische en populistische bewegingen en ideeën voortgestuwd. Om die antidemocratische ontsporingen een halt toe te roepen, is het belangrijk om zoveel mogelijk burgers te verenigen en om burgers die niet hebben gestemd de hand te reiken.

Daarvoor werd het TALE-project (*Take the Lead in the EU Election*) opgezet, met ALDA als coördinator. Het doel van dit project is om een groot aantal Europese kiezers te bereiken en te betrekken, zodat ze via participatieve processen een rol kunnen vervullen in de verkiezingen.

Uitdagingen van de Oekraïense vluchtelingen crisis

De voorstelling van dit TALE-project viel samen met een workshop rond de kwestie van de Oekraïense vluchtelingen en de uitdaging die deze vluchtelingen-crisis vormt voor lokale gemeenschappen. De bedoeling van deze workshop was om een gesprek op gang te brengen en samen na te denken over acties om deze gemeenschappen te helpen met de opvang van Oekraïense vluchtelingen en om het potentieel van deze vluchtelingenstroom op het vlak van lokale, economische en sociale ontwikkeling te benutten.

Het P-CUBE-project en digitaal onderwijs

De eerste dag werd afgesloten met een debat over digitalisering, digitaal onderwijs en de ontwikkeling van de door de Europese Commissie gewenste technische en transversale vaardigheden. In deze context werd het P-CUBE-project³ (*Playing Public Policy Project*) voorgesteld, dat gefinancierd wordt door het EU-programma Erasmus+ in samenwerking met ALDA. Het

idee is om mensen via een videogame op een speelse manier te leren hoe beslissingen genomen worden in de publieke sfeer. Deze tool in de vorm van een spel richt zich tot studenten in het hoger onderwijs, maar ook tot ngo's, burgerorganisaties, maatschappelijk werkers en wetenschappelijke experts, en komt tegemoet aan de wens van de Europese uitvoerende macht om de onderwijsprocessen meer te gaan digitaliseren.

DAG 2: 'DE LOKALE DEMOCRATIE ZAL DE DEMOCRATIE REDDEN'

Algemene vergadering van ALDA

8 juni stond volledig in het teken van de algemene vergadering van ALDA. De dag begon met een welkomstwoord van voorzitter Oriano Otočan en van Vincent De Wolf, burgemeester van gastgemeente Etterbeek. Andere sprekers waren Dubravka Šuica, vicevoorzitter van de Europese Commissie, Leen Verbeek, voorzitter van het Congres van de Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, Gilles Pelayo, teamleider van het EACEA-programma (*Europe for Citizens Education, Audiovisual and Culture Executive Agency*), en Ugo Poli, vertegenwoordiger van het *Central European Initiative (CEI)*.

Vervolgens werd de documentaire van Francesco Zarzana vertoond over de activiteiten van ALDA in de Balkan gedurende de voorbije dertig jaar. Daarna kwam Daniela Ciaffi, vicevoorzitter van Labsus en lid van ALDA, meer vertellen over de slogan '*Local Democracy will save Democracy*', wat erachter schuilt en welke acties op lokaal niveau ondernomen kunnen worden om de democratie in de ruime zin van het woord te beschermen.

Jumelageprogramma

Nadien volgde nog een presentatie over het *Town Twinning Program*, een oproep tot voorstellen op initiatief van het European Education and Culture Executive Agency (EACEA), om het doel van het programma en het belang van jumelages tussen steden toe te lichten.

De crisis van de democratie: symptomen, oplossingen en mogelijkheden in Etterbeek

Deze tweede dag werd afgerond met een avonddebat over de symptomen van de crisis van de democratie en de mogelijke oplossingen. Het debat werd georganiseerd door de diensten Burgerparticipatie en Europese Aangelegenheden van de gemeente Etterbeek op initiatief van burgemeester Vincent De Wolf en schepen Frank Van Bockstal. Caroline Sägesser en Vincent Lefebve, allebei onderzoeker in het Centre de recherche et d'information socio-politiques (CRISP), namen deel aan het debat, dat gemodereerd werd door Julien Pieret, professor publiek recht aan de ULB, en ingeleid werd door Antonella Valmorbidia en Franck Van Bockstal.

> De gemeente Etterbeek heeft de conferentie over de crisis van de democratie georganiseerd.

2. CSE is een groep van 22 Europese netwerken van burgerorganisaties die samenwerken om het Europese project nieuw leven in te blazen rond gemeenschappelijke waarden zoals gelijkheid, solidariteit, inclusie en democratie.

3. p-cube-project.eu.

Tijdens het debat werd eerst het begrip 'Belgische federale democratie' onder de loep genomen en toegelicht. Er werd toen ook teruggekomen op een aantal aanhoudende problemen op beleids- en gemeenschapsniveau in ons land ondanks de zes staats hervormingen. Daarna werd dieper ingegaan op het concept 'consociatieve democratie'. De verschillende sprekers wezen daarbij op het belang van compromissen 'à la belge' in een land met een zeer gedi-versifieerd en gesegmenteerd politiek landschap en een sterk aanwezige onderhandelingscultuur.

De nood aan compromissen wordt ook ondersteund door het concept 'particratische democratie', dat wijst op het belang van politieke partijen in België in het kader van deze onderhandelingen. En dan zijn er nog de recente schandalen die de politiek in opspraak hebben gebracht.

Na deze vaststellingen werd de focus verlegd naar de oplossingen voor deze diepgewortelde, multifactoriële crisis. De optie burgerparticipatie kreeg opnieuw de voorkeur van de vertegenwoordigers van de gemeente, die erop wezen dat Etterbeek op dat vlak al haar eigen project opgezet heeft met de adviesraad In'Etterbeek. Deze adviesraad werd in 2021 opgericht voor Europese en niet-Europese inwoners, zodat zij kunnen deelnemen aan het gemeentelijke leven en beter tegemoet kunnen komen aan hun behoeften als burgers⁴.

Ook het project rond de gemengde participatieve commissie, om te debatteren over de koloniale tekens in de openbare ruimte, werd onder de aandacht gebracht. Hierover wordt binnenkort een verslag voorgelegd aan de gemeenteraad.

Tot slot werden nog een aantal andere projecten voorgesteld om de burger meer te betrekken bij het lokale beleid, zoals de Participatiebus en het platform participation.etterbeek.brussels.

DAG 3: DE LOKALE DEMOCRATIE IN EUROPA EN DAARBUITEN

Verjaardag van de lokale democratie in de Balkan

De laatste dag van het ALDA-festival begon met een terugblik op meer dan dertig jaar ALDA in de Balkan⁵ en op de eerste verenigingen voor lokale democratie in de regio. Al die jaren hebben deze verenigingen zich ingezet voor de participatie van burgers aan het publieke leven en voor de aanpassing van het besluitvormingsproces en hebben zij de burgers en hun instellingen dichter bij elkaar trachten te brengen. Het doel van dit evenement was niet alleen om dertig jaar inspanningen voor de lokale democratie voor te stellen, maar ook om duidelijk te maken op welke punten er nog vooruitgang moet worden geboekt en om de huidige en toekomstige projecten van ALDA in de regio samen met de verenigingen voor lokale democratie toe te lichten.

4. De gemeente Etterbeek heeft nog andere adviesraden over diverse onderwerpen (mobiliteit en verkeersveiligheid, senioren en personen met beperkte mobiliteit, enz.).
5. In 1993 werd in Servië het eerste agentschap voor lokale democratie opgericht. Deze agentschappen voor lokale democratie gaven immers aanleiding tot de oprichting van ALDA door de Raad van Europa.
6. Dit zijn meer bepaald de landen op de oostelijke flank van de Europese Unie die willen toetreden tot de EU, namelijk Georgië, Moldavië en Oekraïne.

Uitdagingen op het vlak van lokale democratie in Oost-Europa

Daarna volgde een rondetafelgesprek rond het thema 'Lokale democratie in de context van een nieuw geopolitiek kader in de Oost-Europese partnerlanden'⁶ met een terugblik op de nieuwe (en vele) uitdagingen van de afgelopen jaren in deze regio, zoals migratie, defensie en veiligheid, maar ook de bedreiging van Rusland.

Internationale bijdrage van de EU aan de lokale democratie

Eveneens buiten de grenzen van de Europese Unie ging een tweede rondetafelgesprek over de bijdrage van de EU aan de lokale democratie overal ter wereld. De EU zet zich namelijk in voor de versterking van de democratische waarden in verscheidene regio's, zoals het Middellandse Zeegebied, Afrika en Turkije. Dankzij haar netwerk in deze regio's vervult ALDA daar een essentiële rol bij.

Haatbestrijding, een groeiend probleem in de Europese Unie

Ter afsluiting van deze derde en laatste dag van het ALDA-festival vond een slotactiviteit plaats over haatzaaij en hoe dit probleem op Europees niveau kan worden aangepakt.

Deze bijeenkomst met verschillende deskundigen werd georganiseerd in samenwerking met Stand-Up: Standing up against hate in the EU, een vereniging waarvan het directoraat-generaal Justitie van de Commissie medeoprichter is. Het doel van deze activiteit was om duidelijk te maken dat haatmisdrijven en haatboodschappen nog steeds alomtegenwoordig zijn en dat het in deze tijden van vele extreme en radicale uitlatingen meer dan ooit noodzakelijk is om haatzaaij tegen te gaan.

EINDE VAN EEN MULTITHEMATISCH FESTIVAL

Gezien het aantal onderwerpen die tijdens het ALDA-festival aan bod kwamen, zijn drie dagen eigenlijk niet zo veel. Niet alleen de inspanningen van de voorbije jaren werden besproken, maar er werd ook ingegaan op de vele uitdagingen voor Europa en zijn burgers, zowel nu als in de toekomst. Deze uitdagingen herinneren eraan dat de essentiële strijd voor democratie nog niet gestreden is en dat de betrokkenheid van de gemeenten en van de actoren op het terrein noodzakelijk is om de Europese ideeën en waarden om te zetten in concrete acties. Zowel binnen Europa als daarbuiten. De essentiële rol van lokale gemeenschappen kwam ook nog eens aan bod op de dag van de lokale democratie op 15 september en tijdens de Europese Week van de lokale democratie in oktober.

> Quentin Vanhay, externe communicatie, en Justyna Podrazka, adviseur lokale en participatieve democratie bij Brulocalis

DE EUROPESE VERENIGING VOOR LOKALE DEMOCRATIE (ALDA) EN BRULOCALIS: GELIJKLOPENDE DEMOCRATISCHE WAARDEN

Als afsluiter van bovenstaand artikel over ALDA, haar DNA en haar activiteiten, spraken we met de secretaris-generaal van ALDA, Antonella Valmorbida, en de directeur van Brulocalis, Corinne François. Meteen een kans om dieper in te gaan op een aantal thema's, zoals de plaats van vrouwen in leidinggevende posities, de rol van ALDA in het Europese bestel en de rol van jongeren als drijvende kracht achter verandering en als factor voor vrede en verzoening. Een interview van Justyna Podrazka, adviseur lokale democratie bij Brulocalis.

De jongste algemene vergadering van Brulocalis in juni ging over vrouwen in de politiek (zie onze special in dit nummer) en hun plaats in topfuncties... U volgt het politieke leven op Europees niveau op de voet. Wat is uw standpunt hierover?

Antonella Valmorbida (A. V.): Ik denk dat er voor de Europese en internationale democratie drie grote uitdagingen zijn:

1. Ten eerste gender en vrouwen. Ik ben zelf nooit een activiste geweest, maar ik merk dat ik dat steeds meer word. Ik heb het gevoel dat we in Europa een stap achteruit aan het zetten zijn. Denk bijvoorbeeld aan het recht op abortus. Net als op het Congres van Lokale Overheden moeten we nog steeds quota opleggen voor de vertegenwoordiging van vrouwen, omdat er niet altijd een evenwicht wordt gevonden. Ook onze eigen delegaties moeten in dit opzicht evenwichtig zijn... Het probleem doet zich des te meer voor in de politiek, nog steeds een uitgesproken mannelijke omgeving waar vrouwen het nog steeds erg moeilijk hebben om zich te laten gelden.
2. Ten tweede het milieu. De uitdagingen van morgen zullen uiteraard voor een groot stuk samenhangen met de klimaatverandering. We hebben het deze zomer gezien in Zuid-Europa, waar hevige bosbranden hebben gewoed... Maar ze zullen ook samenhangen met de gevolgen van deze veranderingen. Denk bv. aan de migratiegolven uit de als eerste getroffen landen.
3. Ten derde is er natuurlijk de digitalisering en we moeten ook stilstaan bij de impact die artificiële intelligentie (AI) zal en moet hebben op onze democratie en lokale en regionale gemeenschappen. We moeten ons bijvoorbeeld afvragen wat algoritmen weten over het stemgedrag van mensen bij verkiezingen en of AI niet de facto een volwaardige vorm van verkiezing wordt...

Corinne François (C. F.): Ik deel uw mening over deze drie grote uitdagingen. Ze zijn waar voor heel

Europa en zelfs de hele wereld. Om nog even in te gaan op de problematiek van de vrouwen: ik stel ook vast dat de huidige gang van zaken niet noodzakelijk bemoedigend is. Zelfs vandaag de dag lijken vrouwen zowel in de politiek als in de beroepswereld in het algemeen niet altijd klaar om hun rechtmatige plaats in te nemen.

Willen ze dat nog wel? Vooral bij de topfuncties? Ik hoop van wel. Er zijn zeker nog altijd quota nodig. Ze werden voor het eerst ingevoerd in België in de jaren '90'. Maar de politiek is vandaag nog altijd grotendeels een mannenwereld, vol mannelijke codes, en veel vrouwen vinden het nog altijd moeilijk om zich te ontplooiën of om leidinggevende of beleidsfuncties te bekleden. Illustratief zijn de recente ontslagnemingen van een aantal vooraanstaande vrouwelijke politici in ons land.

A. V.: Ook in het buitenland hebben een groot aantal gevallen de krantenkoppen gehaald. Er is het vertrek van Sanna Marin als Finse regeringsleider of dat van Jacinda Ardern in Nieuw-Zeeland. Weten we wel waarom ze hun politieke functie hebben neergelegd? Zou het kunnen dat het probleem niet bij de vrouwen zelf ligt, maar eerder bij de politieke bedrijfsvoering, die te vaak als een labyrint wordt gepercipieerd en waar ze een afkeer van lijken te hebben gekregen? Concrete verandering blijft achterwege, of gaat in ieder geval niet snel genoeg. We moeten hier eens goed over nadenken.

C. F.: We hebben het aangekaart op onze algemene vergadering (nvdr: zie onze special). We kunnen een aantal oorzaken aanwijzen (persoonlijke en familiale redenen, vraag om ontslag, moeilijke of zelfs onmogelijke opdrachten en taken, enz.). Je hebt ook nog de rol van de vrouw in de vorige eeuw. De restanten daarvan lijken nog steeds een rol te spelen in de moeilijkheden die vrouwen vandaag ondervinden in hun carrière.

A. V.: Laten we niet vergeten dat de traditionele moederrol van de vrouw binnen het gezin nog maar pas begint af te brokkelen... Zelfs vandaag nog is er

> Corinne François, directrice van Brulocalis.

> Antonella Valmorbida, secretaris-generaal van ALDA.

1. In 1994 werd een wet aangenomen waarbij kandidatenlijsten met meer dan tweederde leden van hetzelfde geslacht niet meer toegelaten werden. Zie ons artikel over pariteit in de special in dit nummer.

een sterk onderscheid tussen de moederrol en de vaderrol, wat er vaak voor zorgt dat vrouwen zich meer schuldig voelen wanneer ze hun carrière voorrang geven boven hun kinderen... ALDA heeft in dit opzicht een gedragscode voor non-discriminatie opgesteld. Deze verdedigt niet alleen de rechten van vrouwen, maar ook die van andere mensen die moeilijkheden kunnen ondervinden, zoals mensen met een handicap. En we voeren campagne bij al onze leden, partners en vaste leveranciers om dit document te ondertekenen.

En terwijl onze systemen duidelijk nog voor verbetering vatbaar zijn, is de situatie in andere landen soms veel gecompliceerder. Dat zagen we bijvoorbeeld in Tunesië, waar de eerste lokale verkiezingen plaatsvonden met quota voor vrouwen en waarvoor we een ondersteuningsprogramma op poten hebben gezet. Jammer genoeg nam meer dan de helft van de vrouwen ontslag voor het einde van hun ambts-termijn...

C. F.: *Ter afronding wil ik nog iets zeggen over de plaats van vrouwen in de politiek en de democratie in het algemeen. Ik vind uw opmerking over de dringende nood aan een sneller besluitvormingsproces in de politiek erg interessant. In bredere zin moeten we nadenken over het huidig functioneren van onze democratie. Uit een recent onderzoek in 34 Europese landen blijkt dat hoewel vrijwel alle Europeanen beweren voorstander te zijn van het democratische systeem, slechts een derde van de Europeanen gelooft dat hun land democratisch wordt bestuurd en slechts 20% tevreden is met de manier waarop het politieke systeem werkt². Voor velen is de keuze voor een democratisch systeem niet exclusief en slechts 38% van de 'exclusieve democraten' vindt democratie goed en andere systemen slecht. Dit wijst op een crisis van de representatieve democratie.*

Na dit gesprek over de plaats van vrouwen en de uitdagingen voor de lokale democratie, kunt u ons meer vertellen over het werk van ALDA op het Congres van Lokale en Regionale Overheden in Straatsburg?

A. V.: *Het werk met het Congres wordt opgevolgd door verschillende mensen en verantwoordelijken bij ALDA, niet alleen door ons bureau in Straatsburg. Wat de relatie met het congres betreft, ik volg samen met mijn secretariaat het beleid op van het congres, van de leden, en analyseer de besluiten en voorwaarden die daar worden besproken. We werken met zijn drieën aan de verschillende institutionele kwesties: ikzelf vanuit onze delegatie in Italië en twee anderen vanuit onze delegaties in Straatsburg en Brussel.*

Er is een bijeenkomst gepland over de betrokkenheid van jongeren en hun rol als drijvende kracht achter verandering. Werkt u daaraan mee?

A. V.: *We hechten hier enorm veel belang aan. Niet alleen in de Europese Unie, maar ook in andere*

regio's zoals de Balkan. Daarom doen we mee en vertellen we u iets over het werk van ALDA in de afgelopen dertig jaar.

Het is essentieel om jongeren in de Balkan te laten participeren, vooral omdat er daar sprake is van een enorm probleem van "brain drain". Dat houdt zichzelf daar in stand en zorgt voor een vicieuze cirkel voor het land. Het is vooral nadelig voor de lokale samenlevingen.

C. F.: *Brulocalis werkt momenteel mee aan een memorandum over verandering op het vlak van de lokale en participatieve democratie, waarin de richtlijnen en de dynamiek beschreven worden die in de lokale besturen nodig zijn om de participatieve democratie aan te moedigen die het Gewest voorstaat... Dit lijkt ons des te belangrijker omdat, naast de bovengenoemde studie, de laatste peilingen in België in de aanloop naar de verkiezingen van 2024 de groeiende kloof tussen de burgers en de politiek en de opkomst van de extremen bevestigen. Bestaat er een dergelijk project bij ALDA waar we misschien aan kunnen meewerken?*

A. V.: *Twee zaken. Enerzijds moedigen we burgerparticipatie aan, wat onze belangrijkste missie als vereniging blijft. Dit betekent dat we de lokale besturen helpen om beter te luisteren naar en samen te werken met het maatschappelijk middenveld. We reiken hen instrumenten of mechanismen aan zoals actiemodellen of handleidingen over de best werkbare methodes op dit vlak.*

Aan de andere kant sensibiliseren we ook rond de waarde van burgerparticipatie in de strijd tegen de huidige radicalisering in het politieke debat en in onze democratie, zowel ter rechter- als ter linkerzijde. En deze sensibilisering lijkt van groot belang voor onze lokale partners! Bovendien is de integratie van deze participatie in een echte globale en politieke strategie een uitstekende manier om deze extremistische discourses te weerleggen.

En dat hebben we proberen te benadrukken met de slogan voor het ALDA 2023 festival: Local Democracy will Save Democracy. Een lokale democratie die strijdt tegen radicalisering en ongelijkheid is een participatieve democratie, een democratie die dagelijks wordt beleefd en die naar de wijken en de mensen gaat. Zo kunnen we conflicten bezweren.

C. F.: *In het Brussels Gewest zien we deze aanpak steeds meer opduiken. Niet alleen zijn twee gemeenten, Elsene en Etterbeek, toegetreden tot ALDA, we zien ook een toenemend aantal burgerinitiatieven in het hele gewest... Ook al zijn er nog een aantal valkuilen en bedenkingen, het kost geld en tijd, de organisatie, het opleiden van burgers in bepaalde randvoorwaarden of het rekening houden met de grieven en wensen van bepaalde deelnemers...*

Helaas zorgen deze moeilijkheden er soms voor dat de lokale besturen twijfels hebben over de voortzetting van deze bijeenkomsten. Dus ik denk dat er nog een lange weg te gaan is. Niet alleen om burgers in staat te stellen de resultaten te zien van hun bijdrage aan dit soort initiatieven, maar ook om een signaal af

2. M. BRÉCHON: *Les Européens et leurs valeurs - Entre individualisme et individualisation*, 2023.

te geven aan de verkozenen dat deze initiatieven een echte meerwaarde zijn voor de lokale democratie. Brulocalis is momenteel een team aan het samenstellen om hier aan te werken, en daarom is het zo belangrijk dat onze verenigingen samenwerken en elkaar op dit gebied ondersteunen...

A. V.: Natuurlijk, en des te meer gezien onze gedeelde waarden en idealen! Als het gaat over de bovenstaande struikelblokken, zoals de geld- en tijdsinvestering, moeten we nagaan wat de problemen kan veroorzaken en hoe we ze kunnen oplossen.

Op dit moment werken we bijvoorbeeld samen met een organisatie in Barcelona aan de integratie van het begrip tijd in het hart van burger-

participatie. We moeten er ook rekening mee houden dat de mensen die aan deze projecten meewerken niet altijd de nodige ruimte hebben in hun persoonlijke en/of professionele agenda. Daarom moeten we kijken hoe we deze bijeenkomsten optimaler kunnen laten verlopen.

We zien dit probleem niet alleen bij de burgers, maar ook bij de lokale besturen waarmee we samenwerken. Zij zijn ook vragende partij voor een beter tijdsbeheer voor deze burgerinitiatieven.

Tot slot heeft ALDA er belang bij om hier de contacten met Brulocalis op te voeren, vooral omdat België en het Brussels Gewest, gezien hun complexiteit en diversiteit, natuurlijk interessante casestudies zijn.

VERENIGING IN ACTIE

OCMW's

OCMW'S EN DE RVA WERKEN SAMEN ROND DE INSCHAKELINGSTEWERKSTELLING

Naar aanleiding van de komende wijzigingen in de informatie-uitwisseling tussen de OCMW's en de RVA over de inschakelingstewerkstelling worden er twee webinars georganiseerd in samenwerking met de Fédération des CPAS wallons en de VVSG. De RVA beantwoordt dan ook vragen van de OCMW's over de aangekondigde nieuwe maatregelen.

ADVIES OVER DE ORDONNANTIE "DIGITAAL BRUSSEL"

Op 21 juni 2023 nam de Federatie van Brusselse OCMW's een standpunt in

over de ontwerpordonnantie Digitaal Brussel en haar omzetting naar de lokale besturen, en in het bijzonder naar de Brusselse OCMW's. Ze bezorgde een advies aan minister Clerfayt, bevoegd voor digitalisering, en minister Maron, bevoegd voor welzijn en gezondheid in het college van de Franse gemeenschapscommissie.

STEUN AAN EENOUDERGEZINNEN: BEVRAGING LOKALE BESTUREN

Brulocalis en de Federatie van OCMW's voeren een onderzoek uit naar wat het lokale overheidspersoneel nodig heeft i.h.k.v. het steunplan aan eenoudergezinnen. Bedoeling is een opleiding uit te werken voor lokale ambtenaren. In juli 2021 werd er op initiatief van staatssecretaris Nawal Ben Hamou en samen met de ministers Alain Maron en

Bernard Clerfayt een gewestelijk steunplan voor eenoudergezinnen goedgekeurd.

REACTIE OP DE HERVORMINGSPLANNEN ROND DE STUDIETOELAGEN IN HET FRANSTALIG ONDERWIJS

De Federaties van Brusselse en Waalse OCMW's hebben een brief gestuurd naar de minister van Hoger Onderwijs en de minister-president van de Fédération Wallonie-Bruxelles met een aantal bezorgdheden over de hervorming zoals die thans voorligt.

> Justyna Podrazka, adviseur lokale en participatieve democratie bij Brulocalis

ELDW - EUROPESE WEEK VAN DE LOKALE DEMOCRATIE, EDITIE 2023: “DEMOCRATISCHE VEERKRACHT BINNEN LOKALE GEMEENSCHAPPEN”

De Europese Week van de Lokale Democratie (ELDW) is een Europees evenement dat jaarlijks terugkeert. Tijdens de ELDW organiseren de lokale besturen en verenigingen van de 46 lidstaten van de Raad van Europa publieke activiteiten en initiatieven om in contact te treden met de burgers en hen te betrekken rond thema's van gemeentelijk belang. De deelnemers organiseren ook het hele jaar door evenementen in het kader van de ELDW, die dan in de week van 15 oktober worden gevierd. Deze datum werd gekozen omdat op 15 oktober 1985 het Europees Handvest inzake lokale autonomie ondertekend werd.

ACTIEVE EN BETROKKEN DEELNEMERS

De doelgroep bestaat uit lokale en gewestelijke instellingen, burgers, maatschappelijke organisaties, jongeren, wijkcomités en jongeren- en kinderraden. Allemaal hebben ze belang hebben bij de lokale democratie en kunnen ze de boodschap van de ELDW helpen verspreiden.

De deelnemers kunnen op verschillende manieren deelnemen aan de ELDW:

- Zij kunnen partner van de ELDW worden en initiatieven organiseren over onderwerpen die binnen hun bevoegdheid vallen (bv. op cultureel, educatief, sociaal of gezondheidsvlak) om de burgers en andere lokale actoren te betrekken.
- Zij kunnen samenwerken met andere lokale overheden die al partner van de ELDW zijn, door hen materiële en/of logistieke ondersteuning te bieden, bijvoorbeeld door communicatiemateriaal te drukken, lokalen ter beschikking te stellen en het logo te verspreiden.
- Zij kunnen de waarden en boodschappen van de ELDW en de acties van het Congres voor de bevordering van de lokale democratie verspreiden onder de lokale overheden.

Tijdens de ELDW kunnen de deelnemende entiteiten een lokale invloedrijke persoon nomineren als *Stem van de Europese Week van de Lokale Democratie*. De taak van die persoon is dan om het initiatief te promoten als ambassadeur en op die manier de ELDW bekend te maken bij een breder publiek.

De deelnemers worden ook aangemoedigd om de onderlinge uitwisseling van informatie en best practices actief te bevorderen, onder andere door gebruik te maken van het online platform op de website van de ELDW. Zo ontstaat er een netwerk van lokale en gewestelijke overheden, waarvan ook hun partnerverenigingen deel uitmaken, en wordt het platform een fantastische toolbox en inspiratiebron voor toekomstige initiatieven.

CONTEXT EN THEMA VAN DE ELDW 2023

De rol van de lokale en gewestelijke overheden als hoeksteen voor burgerparticipatie en lokale democratie en hun invloed op het welzijn van gemeenschappen hebben in deze tijden van opeenvolgende crisissen een hoogtepunt bereikt. Daarom stelt de Raad van Europa voor dat de ELDW in 2023 en 2024 focust op het algemene thema ‘**Local communities: putting democratic resilience at the forefront**’ (Democratische veerkracht binnen lokale gemeenschappen). Volgens het [Centre Ressource du Développement Durable](#)¹ (CERDD) is een grondgebied veerkrachtig wanneer het in staat is om te anticiperen op, te reageren op en zich aan te passen aan zowel langzame als plotselinge verstoringen, zoals economische crisissen, de klimaatverandering, gezondheids crisissen, enz.

2023, DE PROJECTOPROEP VAN BRULOCALIS EN DE FINANCIERING VAN DE PROJECTEN

[Brussel Plaatselijke Besturen](#) heeft Brulocalis een subsidie toegekend voor de financiering van evenementen die de gemeenten en/of OCMW's – eventueel in samenwerking met onze vereniging – organiseren in het kader van een specifieke projectoproep.

Om kans te maken, moesten de gemeenten en OCMW's hun project tegen 16 juni 2023 indienen en bovendien bijzondere aandacht schenken aan de volgende vragen:

- oog hebben voor inclusie en voor de participatie van doelgroepen voor gelijke kansen: vrouwen, personen met een handicap, kinderen en jongeren en mensen van buitenlandse origine;
- oog hebben voor digitale inclusie en administratieve vereenvoudiging;

1. Deze Franse organisatie begeleidt actoren in de regio Hauts-de-France naar nieuwe samenlevingsmodellen.

- oog hebben voor milieubescherming door de voorkeur te geven aan activiteiten die zoveel mogelijk voldoen aan duurzaamheidscriteria (gebruik van gerecycleerde of recycleerbare producten, richtlijnen, duurzame materialen, enz.);
- participatie gebruiken als transversaal hulpmiddel om een project te ondersteunen.

DE WINNAARS

Naar aanleiding van deze projectoproep heeft de jury van onze vereniging vier winnaars geselecteerd. Hun projecten worden de komende maanden uitgevoerd.

1. Project 'De Vorstse Burgerraad (VBR)', gemeente en OCMW van Vorst: democratie in tijden van crisis

De Vorstse Burgerraad (hierna 'VBR') is een innoverend, lokaal participatief proces dat in 2021 werd opgestart. De deelnemers stellen relevante thema's voor, die vervolgens diepgaand worden behandeld. Zo wordt bijvoorbeeld de tijd genomen om de nodige informatie te verzamelen, te overleggen en gezamenlijke aanbevelingen te formuleren.

Het college moet op zijn beurt een grondige analyse maken en al zijn beslissingen motiveren. Voortbouwend op deze eerste ervaring – met het klimaat, netheid en veiligheid als thema's – wil de gemeente nu de krachten bundelen met het OCMW zodat een inclusieve groep burgers de dialoog kan aangaan over democratische veerkracht en burgerbetrokkenheid in tijden van crisis.

Aangezien de lokale besturen het eerste openbare aanspreekpunt vormen voor de burger, is het niet verrassend dat ze zich willen verdiepen in dit thema. Door de oppeenvolgende crisissen werden ze er de laatste jaren tenslotte constant mee geconfronteerd. Om het thema te kaderen, zullen de leden van de VBR zich baseren op de aanbevelingen van de overlegcommissie die op initiatief van het Brussels

Franstalige Parlement georganiseerd werd en die deze kwestie in 2021 onderzocht heeft.

De VBR komt in het najaar van 2023 drie keer samen om het thema op zich en de aanbevelingen van de overlegcommissie te bespreken. De leden van de VBR krijgen daarbij ondersteuning van specialisten uit de sectoren van de crisispreventie en het crisisbeheer en een inclusieve begeleiding. De activiteiten zullen gepaard gaan met specifieke 'deliverables' om het grote publiek te informeren over het werk van de VBR: een informatiebrochure, vergaderverslagen en een eindverslag met de conclusies. De evenementen (nog te bevestigen) zullen plaatsvinden op 14/21 oktober, 18 november en 9 december 2023.

2. Project 'Samen actie ondernemen voor ons milieu', gemeente Jette

In het kader van dit project staan tussen september en november 2023 verschillende activiteiten gepland op de volgende locaties: de bibliotheek van Jette, het Koning Boudewijnpark, het Natura 2000-gebied (Dielegembos), alsook verschillende deelnemende scholen.

Het milieu is een erfgoed dat beschermd moet worden, omdat het een aantal rechten voor de burger garandeert, zoals het recht om te genieten van een beschermd leefklimaat en een gezonde omgeving en het recht voor toekomstige generaties om het te erven zonder dat het aangetast is. Een sociaal bewuste houding ten aanzien van het milieu betekent niet gewoon regels opleggen om het milieu te beschermen, maar ook ons eigen gedrag aanpassen. Als burger actie ondernemen voor het milieu betekent ook samen actie ondernemen.

Het project rond burgerschapseducatie zal in verschillende fasen verlopen:

- Eerste dag in september: onderdompeling in de beschermde omgeving van het Koning Boudewijnpark en het Natura 2000-gebied (zintuiglijke ontdekking van de biodiversiteit).

- Tweede dag in oktober: gezamenlijke bezinning over het verlies aan biodiversiteit (Kamishibai – of Japans verteltheater – en verhalen in de bibliotheek).

- Derde dag in oktober: onderzoek in de klas op basis van goed gedocumenteerde werken uit de bibliotheek. Er worden tools voor collectieve intelligentie ter beschikking gesteld om verschillende onderwerpen te kiezen die vervolgens in de klas besproken worden.

- Vierde dag in november: activiteit rond de digitale ruimte in de gemeentelijke bibliotheek: samen een boekje over milieubescherming in de eigen wijk opstellen en suggesties doen voor mogelijke burgerinitiatieven.

- Vijfde en laatste dag op 18 november: voorstelling van de resultaten van het project door de leerlingen van de twee klassen die betrokken waren bij het project op de Dag van de Rechten van het Kind bij Collectif CBO – C'est Bon d'être Ouvert, een locatie die tijdelijk door een groep verenigingen wordt gebruikt met de steun van de gemeente en het gewest. De leerlingen krijgen ook de kans om deel te nemen aan diverse activiteiten omtrent de rechten van kinderen. Aan het eind van het project wordt er gezamenlijk een tool om te communiceren over milieubescherming gemaakt door en voor de kinderen. De kinderen worden bij hun digitale creaties geholpen door een gespecialiseerde bibliothecaris die zal instaan voor de begeleiding in de digitale openbare ruimte, maar hun teksten en tekeningen worden ook opgenomen in de voorstelling van de resultaten. De leerkrachten die zich engageren voor het milieu – en die dus ten volle zouden kunnen meewerken aan de verschillende fasen van het burgerschaps- milieuproject – werden eind juni al op de hoogte gebracht van het nieuwe project, zodat ze in de tweede helft van september met de twee vrijwilligersklassen aan de slag kunnen. De ambtenaren van de dienst duurzame ontwikkeling die in de scholen werken, zullen de leerkrachten mobiliseren. De communicatie over de Dag van de Rechten van het Kind bij Collectif CBO gebeurt online en via het gemeenteblad Jette Info. De aanbevelingen van de kinderen worden opgenomen in het klimaatplan van de gemeente Jette.

Dit proefproject zal nadien aan andere klassen of verenigingen aangeboden worden, vooral in het kader van naschoolse activiteiten. Het project kan in de toekomst ook worden aangepast voor andere doelgroepen.

3. Project 'Diversiteitstraject', gemeente en OCMW van Sint-Agatha-Berchem

Van 1 tot 21 oktober 2023 vindt het Diversiteits-traject plaats in de culturele centra, de bibliotheken, de Feestzaal en Villa Pirsoul. Het doel van dit project is om mensen meer te sensibiliseren rond gelijkheid en de strijd tegen verschillende soorten discriminatie (geslacht, ras, handicap, cultuur, religie, enz.). Het project wordt uitgevoerd in de vorm van workshops om met lokale en externe partners de dialoog aan te gaan over verschillende, vooraf vastgelegde thema's. De evenementen worden in de eerste plaats georganiseerd met leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar en bestaan uit voorstellingen, waarover nadien wordt nagepraat, een slotdag met debatten voor de deelnemers van de vorige activiteiten, een slotvoorstelling, enz.

Een groot deel van de activiteiten wordt georganiseerd met de leerlingen uit deze twee leerjaren in de gemeentescholen. Andere activiteiten zijn bedoeld voor een breder publiek: kinderen, jongeren en volwassenen. Ook leden van lokale verenigingen en mensen uit de gehandicapten-sector zullen deelnemen aan de activiteiten. De slotvoorstelling van het project 'Shéhérazade et le rêve inachevé' vindt plaats op 21 oktober.

4. Project 'Bezoek achter de schermen van het gemeentebestuur', gemeente Ukkel

De toegankelijkheid en transparantie van een gemeentebestuur zijn niet alleen bevorderlijk voor de band tussen de lokale verkozenen, het bestuur en de burgers, maar ook voor de kennis over de lokale instelling. Dit principe tracht de gemeente Ukkel te implementeren. De voorbije jaren werden de burgers geconfronteerd met grote, opeenvolgende crisissen, die vaak gepaard gingen met een gebrek aan vertrouwen in de beleidsmakers en in de overheid. Wanneer zich een crisis voordoet, rekenen burgers vaak in de eerste plaats op hun verkozenen voor hulp en ondersteuning (sociale bijstand, huisvesting en scholing).

Na het succes van de actie 'Achter de schermen van de administratie' als onderdeel van het VILCO-project² in 2020 (waarbij een bezoek werd gebracht aan verschillende diensten rond een realisatie van enkele burgers) bleek al gauw dat zo'n actie ook op grotere schaal relevant is. In het kader van het project dat voor dit jaar werd voorgesteld, zal het gemeentebestuur van Ukkel – het huis van alle Ukkelaars – in januari 2024 van 17.00 tot 20.00 uur geopend zijn voor het grote publiek.

Burgers die meer willen weten over de werking van de gemeente en de verschillende diensten kunnen zich inschrijven voor deze rondleiding. Bij voorkeur vindt die plaats wanneer er een voorbereidende gemeenteraadscommissie aan de gang is. Zo kan de werking van het college en de gemeenteraad concreet toegelicht worden. De mensen zullen ook een bezoek kunnen brengen

aan de raadzaal en de collegezaal. Deze rondleidingen worden geleid door 'ambassadeurs van het bestuur', met andere woorden door gemeenteteambtenaren die de lokalen en de werking van het gemeentebestuur goed kennen.

Met dit bezoek wil het gemeentebestuur contacten leggen en meer inzicht geven in de werking van het bestuur om het vertrouwen van de burger in de lokale instelling te herstellen. De gemeente Ukkel blijft ervan overtuigd dat in deze tijden van opeenvolgende crisissen dialoog, uitwisseling en informatie essentiële elementen zijn waarrond ze haar opdracht moet structureren.

KOMENDE ELDW-ACTIVITEITEN GEORGANISEERD DOOR BRULOCALIS

- Het webinar BePART

De komende maanden organiseert Brulocalis een webinar over het forum BePART (in het Frans en het Nederlands) met een vertegenwoordiger van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, die verantwoordelijk is voor dit nieuwe online platform. Het project werd in juni 2022 opgestart en gezamenlijk ontwikkeld door het Congres, de Conferentie van Internationale Niet-Gouvernementele Organisaties (INGO's) en de Afdeling verkiezingen en participatieve democratie van de Raad van Europa. Op het platform kunnen overheidsinstanties en ngo's best practices rond burgerparticipatie uitwisselen om een kennisnetwerk op te bouwen. Het gaat meer bepaald om een netwerk voor intercollegiale uitwisseling en leren in de lidstaten van de Raad van Europa. Het is een tool ontwikkeld door praktijkmensen voor praktijkmensen! Dit platform vormt een aanvulling op de online tool bE-Open, die het Congres in 2021 gelanceerd heeft en die lokale en regionale overheden ondersteunt in hun inspanningen om de kwaliteit van de lokale democratie te verbeteren.

- ELDW-workshop voor Brusselaars

Op 27 november organiseert Brulocalis in samenwerking met het Bureau International Jeunesse een ELDW-workshop rond twee thema's:

- jongeren mobiliseren en betrekken bij de lokale politiek;
- in Brussel intergemeentelijke partnerschappen opbouwen rond projecten voor lokale en participatieve democratie.

Tijdens de workshop maakt Brulocalis ook de nieuwe projectoproep voor 2024 bekend. Die blijft tot maart open. Meer informatie volgt binnenkort op onze website.

2. VILCO, de collaboratieve stad, http://vilco.brussels/?page_id=226&lang=nl

HONDERDEN SUBSIDIES IN ÉÉN KLIK

GA NAAR DE SUBSIDIERUBRIEK

Op de website van Brulocalis vind je onder de unieke subsidierubriek heel wat info over mogelijke financieringsbronnen voor je projecten. Als lid van Brulocalis vind je:

- 📍 **Een overzicht van de subsidies** die meerdere instanties en organisaties verlenen:
 - het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
 - de Franse gemeenschapscommissie (COCOF), de Vlaamse gemeenschapscommissie (VGC) en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie (GGC);
 - de Franse gemeenschap (Fédération Wallonie-Bruxelles) en de Vlaamse gemeenschap;
 - de federale overheid;
 - de Europese Unie;
 - verschillende fondsen en stichtingen, mecenaten...

- 📍 **Praktische infoches** ter voorbereiding van je aanvraagdossier (toekenningsvoorwaarden, bedrag en uitbetaling, procedure, wettelijke en regelgevende bronnen, praktische informatie).

- 📍 **Zoekfilters** voor een overzicht van de financieringsbronnen per onderwerp.

- 📍 **Een agenda** met de infosessies van de verschillende organisaties en een overzicht van de uiterste indieningstermijnen voor de projectoproepen. Handig om een melding in je agenda te zetten.

- 📍 **De gevolgen van de staatshervormingen** voor de subsidies.

- 📍 **Inspelend op de actualiteit** (vb: coronamaatregelen of Oekraïne).

- 📍 **De toolbox "subsidies"**, uitgewerkt door de werkgroep subsidies, reikt heel wat informatieve tools en beheers- en evaluatietools aan voor een betere financiering van je projecten, en ook een vademecum voor een betere structurering en professionalisering van de subsidiologen in je gemeente.

Abonneer je op onze digitale nieuwsbrief, ons tijdschrift Nieuwsbrief en onze gidsen met nog meer praktische info voor de lokale besturen.

**Brussel kweekt
unieke talenten,
non peut-être !**

**EN MET ACTIRIS
VIND IK DE JUISTE
KANDIDAAT**

Brussel leert je doorzetten, geduld hebben, onderhandelen... Je plan trekken, quoi. In meerdere talen. Op zoek naar een kandidaat met al die competenties uit de grootstad? Bij Actiris begeleidt een sectorexpert je in al je rekruteringen. Voor de meer uitdagende vacatures gaan we aan de slag met onze partners en jouw organisatie om samen Brusselaars te vormen voor de job. On y va ?

 actiris.brussels
de weg naar werk